

Kirjastot kirjallisuuden esittelijöinä ja välittäjinä

*Kirjallisuuden esittelytoiminta Suomen maakuntakirjastojen verkkosivujen
vinkkiosioissa ja kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä*

Lari Murtorinne

Kirjallisuuden pro gradu -tutkielma

Kevät 2015

Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty	Laitos – Department
Humanistinen tiedekunta	Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos
Tekijä – Author	
Lari Murtorinne	
Työn nimi – Title	
Kirjastot kirjallisuuden esittelijöinä ja välittäjinä - <i>Kirjallisuuden esittelytoiminta Suomen maakuntakirjastojen verkkosivujen vinkkiosioissa ja kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä</i>	
Oppiaine – Subject	Työn laji – Level
Kirjallisuus	Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year	Sivumäärä – Number of pages
Toukokuu 2015	93
Tiivistelmä – Abstract	
<p>Tutkin pro gradu -työssäni verkossa tehtävää kirjallisuuden esittelytoimintaa osana verkkokirjastotoimintaa. Tarkastelen sitä, miten verkkosivujen vinkkiosiot ja kaunokirjallisuuden esittelytekstit ylläpitävät kirjaston roolia kirjallisuuden välittäjänä ja asiantuntijana. Tutkimukseni aineistona ovat Suomen 18 maakuntakirjaston ja kirjastokimpan verkkosivujen vinkkiosiot ja erityisesti niiden kaunokirjallisuus-osiot.</p> <p>Taustoitin tutkimukseni avaamalla Suomen kirjastojen historiaa ja kehitystä nykyaikaisiksi hybridikirjastoiksi. Erittelen vinkkiosioissa olevia sisältöjä maakuntakirjastoittain ja kirjastokimpoittain. Teen Suomen maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosioista ja kaunokirjallisuuden esittelyteksteistä rakenne- ja sisällönanalyysiä.</p> <p>Tutkimukseni tuloksissa ilmenee, että kirjastot käyttävät monipuolisia menetelmiä kirjallisuuden esittelytoimintaan. Verkkokirjastojen vinkkiosioissa tehtävä kirjallisuuden esittelytoiminta tukee kirjaston perinteistä roolia kirjallisuuden välittäjänä ja asiantuntijana. Vinkkiosioissa yhdistyvät perinteiset ja uudenaikaiset menetelmät, joiden avulla niin kirjastolaitos kuin yksittäiset kirjastotyöntekijät toteuttavat kirjaston perinteistä roolia.</p>	
Asiasanat – Keywords	
kaunokirjallisuus, kirjastoaineistot, kirjastoala, kirjastonhoito, kirjastopalvelut, kirjastot, kirjastotyö, sisällöt, verkkokirjastot	
Säilytyspaikka – Depository	
Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos, Jyväskylän yliopisto; Jyväskylän yliopiston kirjasto	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	2
2 Tutkimusaineisto ja -menetelmät.....	6
2.1 Kirjastojen työnjako ja maakuntakirjastot	7
2.2 Aineiston kuvaus ja rajausta	8
3 Kirjastojen tutkimuksen taustaa.....	17
3.1 Suomen kirjaston historia ja kehitys.....	17
3.2 Kirjastot internetin ja verkkotutkimuksen aikana.....	19
4 Kirjaston roolit.....	24
4.1 Kirjasto, kirjallisuus ja lukeminen.....	26
4.1.1 Kirjastot kirjallisuuden asiantuntijoina ja välittäjinä	27
4.1.2 Kirjastot ja lukeminen.....	29
5 Kirjastot kirjallisuuden esittelijöinä	32
5.1 Taustaa kirjallisuuden esittelystä.....	32
6 Verkkokirjastojen kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoiminnan rakenneanalyysi.....	34
6.1. Vinkkiosiot	35
6.2 Verkkokirjastojen kaunokirjallisuuden esittelytekstien rakenneanalyysi	40
Lopuksi.....	53
Lähteet.....	60
Sähköiset lähteet	63

Liitteet	65
Liite 1. Taulukko 1	65
Liite 2. Taulukko 2	69
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto	71
Joensuun seutukirjasto	72
Jyväskylän kaupunginkirjasto	73
Kajaanin kaupunginkirjasto	75
Kokkolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto	76
Kouvolan kaupunginkirjasto	77
Kuopion kaupunginkirjasto	78
Lahden kaupunginkirjasto	79
Lappeenrannan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto	80
Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto	81
Porin kaupunginkirjasto	82
Porvoon kaupunginkirjasto	83
Rovaniemen kaupunginkirjasto	84
Seinäjoen kaupunginkirjasto	85
Tampereen kaupunginkirjasto	86
Turun kaupunginkirjasto	87
Vaasan kaupunginkirjasto	88

1 Johdanto

Kirjastolla on pitkät perinteet suomalaisessa yhteiskunnassa. Se on muuttunut muun yhteiskunnan mukana varhaisesta lainakirjastosta nykyajan hybridikirjastoksi, jossa perinteiset palvelumuodot ja digitaalinen kirjasto ovat yhdistyneet. Kirjastolla on eri yksilöille erilaisia merkityksiä, mutta yleisesti ottaen se on tärkeä tasa-arvoon perustuva instituutio kulttuurikentällä. Nykyaikaisella suomalaisella kirjastolaitoksella on useita erilaisia tehtäviä ja rooleja kirjallisuuden, kulttuurin ja median parissa. Kirjallisuuden asiantuntemus ja sen esittely, suosittelu ja välittäminen muodostavat yhden perustavanlaatuisen kirjaston roolin. Tämän lisäksi lukemiskulttuurin ylläpitäminen ja kehittäminen ovat perinteisiä osa-alueita kirjaston toiminnassa.

Verkkokirjastoilla on nykyisin tärkeä merkitys yleisesti kirjastojen toiminnalle. Tarkastelen pro gradu -työssäni kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoimintaa ja erityisesti aikuisten kaunokirjallisuuden esittelyä kirjastojen verkkosivuilla. Tutkimukseni aineistona ovat Suomen 18 maakuntakirjaston ja kirjastokimppojen verkkosivut¹. Verkkosivuilta tarkastelen sitä, miten kirjallisuutta ja kirjastoaineistoa esitellään verkkokirjastojen yleisissä vinkkiosioissa sekä kaunokirjallisten teoksien esittelytekstejä.

Kirjastojen verkkosivuja koskevia kotimaisia ja kansainvälisiä tutkimuksia on tehty jonkin verran, mutta niissä päähuomio on keskittynyt verkkosivujen yleisiin sisältöihin ja toimivuuteen. Usein tutkimuksen keskipisteenä on myös Kirjasto 2.0 -ajatus, jolloin tarkastellaan kirjaston ja asiakkaan välistä vuorovaikutusta (esim. Hapel, 2009). Suomessa kirjastojen verkkosivuja ovat tutkineet esimerkiksi Maria Piltonen opinnäytetyössään *Kirjallisuuden suosittelu yleisten kirjastojen internet-sivuilla* (2012), Pia Paavonseppä sivulaudaturtyössään *WWW-sivut kirjastojen markkinoinnissa – sisällön erittely maakuntakirjastojen kotisivuista* (2002) ja Saila Jämsen pro gradu -tutkielmassaan *Pienten yleisten kirjastojen verkkosivujen sisällönanalyysi* (2010).

¹ Nykyään suurin osa kunnista kuuluu jonkintasoiseen alueelliseen yhteistyöverkoston, ja kuntien kirjastot muodostavat kirjastokimppoja. Näin kaikilla maakuntakirjastoilla ei ole vain omia verkkosivuja, vaan on myös useista kirjastoista muodostuvia kirjastokimppojen verkkosivuja. Kirjastokimppojen muodostavien kirjastojen yhteistyöverkostot ovat vapaamuotoisia. Kirjastokimppojen kirjastot tekevät yhteistyötä laajalla alueella, mutta verkkokirjastotoiminnan merkitys näkyy näissä yhteistyöverkostoissa: kirjastokimpoilla on yleensä yhteinen verkkopalvelu, jonka kautta kaikki kirjastokimppaan kuuluvien kirjastojen kokoelmat ja kirjastopalvelut ovat asiakkaiden käytettävissä. (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 54.)

Lähestyn verkkosivujen sisältöjä ja toimivuutta nimenomaan kirjallisuuden näkökulmasta eli siitä, miten kaunokirjallisuutta jaotellaan yhdessä muun kirjastoaineiston kanssa ja miten kaunokirjallisuutta esitellään verkkosivuilla. Näiden pohjalta pohdin sitä, miten kaunokirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoiminnot toteuttavat kirjastojen roolia kirjallisuusinstituutina. Aihetta ei ole tästä näkökulmasta Suomessa tutkittu aiemmin. Laajemmassa kontekstissa tutkimukseni kartoittaa yleisesti Suomen kirjastojen tilannetta verkkoaikana, vaikka tutkimusaineistona onkin yksittäinen kirjastopalveluiden osa-alue. Tarkastelen esittelytoimintaa vuoden 2014 lopulla ja vuoden 2015 alussa, ja tutkimukseni valottaa näin myös verkkotoiminnan muuttuvaa luonnetta, sitä, miten esittelytoiminta elää aikansa mukana ja on nopeasti muuttuvaa.

Tutkimustehtävänäni on selvittää sitä, miten kirjallisuuden yleinen esittelytoiminta ja kaunokirjallisten teoksien esittelyt ylläpitävät kirjaston roolia kirjallisuuden välittäjänä ja heijastavat kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntijuutta. Kirjallisuuden välitys ja henkilökunnan asiantuntijuus ovat olleet merkittävä osa kirjaston työtä kautta kirjastojen historian. Avaan tutkimuksessani kirjaston erilaisia rooleja, ja kirjaston historiaa sekä kehitystä taustoittamalla hahmotan myös sitä, onko verkkokirjasto aika muuttanut kirjastojen historiallista roolia. Tämä tehtävä lähtökohtanani selvitän sitä, millaisia erilaisia kaunokirjallisuuden jaottelu- ja esittelymenetelmiä kirjastojen verkkosivuilla käytetään.

Kirjaston ja kirjastohenkilökunnan roolia ja asiantuntijuutta selvittääkseni käytän tutkimuksessani seuraavia tutkimuskysymyksiä: Mitä verkkokirjastojen vinkkiosiot sisältävät? Miten vinkkiosioissa jaetaan aineistoa? Millaisilla erilaisilla menetelmillä kaunokirjallisuutta esitellään kirjastojen verkkosivuilla? Millaista kaunokirjallisuutta verkkosivuilla esitellään? Millaisia kaunokirjallisten teosten esittelytekstit ovat?

Kirjastolla on tärkeä rooli kirjallisuusinstituutina ja kirjallisuuden välittäjänä. Tämän lisäksi tutkimukseni eräänlaisena taustana on kirjastoille kirjastoasetuksessa asetettujen tehtävien toteutuminen verkkosivuilla. Yksi kirjastoasetuksessa maakuntakirjastoille säädetty tehtävä on ”tukea ja kehittää toiminta-alueensa yleisten kirjastojen tieto- ja kaukopalvelua sekä kirjastoaineiston muuta välitystä” (<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130406>). Verkkokirjastotoiminnan ja kirjallisuuden esittelyn voi nähdä osaltaan toteuttavan tätä kirjastoaineiston muuta välitystä. Aineiston esittely ja välitys korostuvat myös kirjastoalan yleisimmissä ohjeissa: IFLAn (International Federation of Library Associations and

Institutions) laatimassa eettisessä ohjeessa sanotaan: ”Ammattilaisten tulee myös huolehtia aineistojen esittelystä ja markkinoinnista niin, että asiakkaat tietävät aineistojen olemassaolon ja käytettävyyden. Esteettömyyden tulee toteutua myös verkkomaailmassa.” (Litmanen-Peitsala 2013; <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/296/kirjastoetiikka-eli-iflan-eettiset-ohjeet/>)

Kirjallisuuden jaottelutoiminta ja yksittäisten kaunokirjallisten teosten esittely kirjastojen verkkosivuilla voidaan nähdä osana kirja- tai kokoelmalähtöistä ajattelua, samoin kuin esimerkiksi kaunokirjallisuuden esillepano ja kirjavinkkaukset fyysisissä kirjastoissa: ”Tällöin kirjasto omalla erityisellä tavallaan puhuu kirjan ja myös sen tekijän puolesta” (Tuomi 2009, 33). Tämä ajatus on oman tutkimukseni tärkeä lähtökohta: kirjastolla on tehtävänsä kirjallisuuden välittämisessä, ja kirjallisuuden esittely kirjastojen verkkosivuilla on osa tällaista kirja- tai kokoelmalähtöistä ajattelua. ”Voidaan jopa katsoa, että kirjastonhoitajalla on velvollisuus tietää kirjoista ja toteuttaa näin kirjaston roolia kirjallisuusinstituutiona” (mts., 34). Tähän toteutukseen kuuluu tietysti myös esimerkiksi hankintaan liittyviä valintoja, mutta tutkimuksessani kirjastohenkilökunnan tekemä kaunokirjallisuuden esittely on yksi osa kirjaston roolin toteuttamista.

Kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoimintaa kirjastojen verkkosivuilla on mielestäni tärkeä tutkia, koska se on osa kirjastojen ja kirjallisuuden nykytilaa. Kirjasto- ja informaatioala toimii aina jonkinlaisessa kehysorganisaatiossa, esimerkiksi kunnassa tai korkeakoulussa. Tämä sitoo kirjastot kiinni suurempiin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin tekijöihin, joten kirjastot eivät voi välttyä yleiseltä poliittiselta ilmapiiriltä. (Buschman 2015, 100.) Kirjastot ja niiden tulevaisuus ovat Suomessa muutenkin ajankohtainen keskustelun aihe (esim. *Suomen Kuvalehti* 34/2014; *Helsingin Sanomat* 21.3.2015), ja kirjastojen merkitys yhteiskunnan kehityksessä on tärkeää. Tänä päivänä puhutaan paljon myös lukemisen vähentymisestä, joten myös kirjastojen asema ja rooli kirjallisuuden ja lukemisen välittäjänä on muutospaineen alla.

Uskon, että tutkimuksellani on merkitystä erityisesti yleisesti kirjastoalalle, verkkokirjastojen menetelmille ja kirjastohenkilökunnalle. Tutkimukseni tarjoaa uutta tietoa kirjastojen tilasta verkkoaikana ja laajentaa aiempaa kirjastoalan tuntemusta. Lisäksi se voi tuottaa uusia ideoita ja menetelmiä kirjastojen ja kirjastohenkilökunnan käyttöön näiden monipuolisissa tehtävissä

kirjallisuuden parissa. Laajemmin katsottuna tutkimukseni valottaa myös kirjastojen, kirjallisuuden ja lukemisen tämänhetkistä tilaa.

Esittelen tutkimukseni aluksi tutkimusaineistoni ja -menetelmäni sekä Suomen maakuntakirjasto- ja kirjastokimppajärjestelmän. Tämän jälkeen käsittelen lyhyesti verkkotutkimusta yleisesti taustana omalle tutkimukselleni. Seuraavaksi taustoitan Suomen kirjastojen historiaa ja kehitystä. Historiaosuuden jälkeen avaan kirjaston erilaisia rooleja ja erityisesti tutkimukseni kannalta merkityksellisintä roolia kirjallisuuden ja lukemisen välittäjänä. Tämän jälkeen erittelen aineistoni maakuntakirjastoittain ja kirjastokimpoittain. Näiden erottelujen pohjalta laadin vinkkiosioiden sisällöistä ja kirjallisuuden esittelytavoista rakenneanalyysin. Vertailemalla sisältöjä keskenään saadaan yleiskuva kirjastojen verkkosivuillaan käyttämistä monipuolisista kirjallisuuden esittelytavoista. Lopuksi pohdin aineistoni erittelyssä ilmenneitä asioita ja teen sisällönanalyysiä teoksien esittelyteksteistä. Rakenne- ja sisällönanalyysien pohjalta pohdin sitä, miten kirjastojen verkkosivut, niiden vinkkiosiot ja kirjallisuusesittelyt pitävät yllä kirjastojen perinteistä roolia lukemiskulttuurin ja kirjallisuuden välittäjänä.

2 Tutkimusaineisto ja -menetelmät

Tässä luvussa esittelen tutkimusaineistoni sekä selvitän Suomen kirjastojen työnjakoa ja maakuntakirjastojärjestelmää. Tarkemmat, sanallistetut ja taulukoidut tutkimusaineistosta ilmenneet sisällöt ovat koottuna liitteessä 2.

Tutkimukseni aineisto koostuu 18:sta Suomen maakuntakirjastojen omien ja kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosioista ja kaunokirjallisuuden esittelyteksteistä. Suomessa maakuntakirjastoja ovat Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kokkolan, Kouvolan, Kuopion, Lahden, Lapin, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Porvoon, Seinäjoen, Tampereen, Turun ja Vaasan kaupunginkirjastot. Kaikilla maakuntakirjastoilla ei ole vain omaa, yksittäistä verkkosivuaan, vaan osa maakuntakirjastoista kuuluu laajempiin kirjastokimppoihin. Näissä tapauksissa tutkimusaineistonani on kokonaisen kirjastokimppan verkkosivun vinkkiosio.

Kunnallisella kirjastokentällä on muotoutunut erilaisia yhteistyöalueita, jotka hoitavat osin samoja tehtäviä kuin maakuntakirjastot. Kuntien kirjastojen yhteistyöverkostoja, niin sanottuja kirjastokimppoja, on syntynyt 1990-luvulta lähtien. Kirjastokimpoilla on yleensä yhteinen kirjastokortti, ja ne pyrkivät yhteisiin käytäntöihin, sääntöihin ja toimintapolitiikkaan (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 54). Yleensä kirjastokimppa muodostuu maantieteellisesti lähekkäin olevien kirjastojen yhteisestä kirjastojärjestelmästä, ja se ylittää kunta- ja hallintorajat.

Vaikka kirjastokimppat voivat muodostua myös yli maakuntakirjasto- ja läänirajojen, tutkimukseni aineistona ovat selkeyden vuoksi maakuntakirjastojen omat tai sen kirjastokimppan verkkosivut, johon maakuntakirjasto kuuluu. Vaikka uusia kirjastoyhteistyöverkostoja on muodostunut, maakuntakirjastot ovat yhä toiminnassa ja määritetty. Lisäksi maakuntakirjastot ovat usein alueensa kimpan keskeisiä vaikuttajia (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 54). Näin 18 maakuntakirjaston, oman tai kirjastokimppan, verkkosivun tarkastelu selkeyttää aineiston jakoa ja käsittelyä.

Aineistoani tarkastelin alustavasti syystalvella 2014 ja vuoden 2015 aikana tammi-toukokuussa. Maakuntakirjastot, niiden verkkosivut, vinkkiosioiden sivut ja mahdolliset kaunokirjallisuus-osiot sekä kirjastokimppat ovat eroteltuna taulukossa 1 (liite 1). Jatkossa

käytän selkeyden vuoksi maakuntakirjastojen verkkosivua ja vinkkiosiota yleiskäsitteenä myös kirjastokimpan sivusta, johon maakuntakirjasto kuuluu.

2.1 Kirjastojen työnjako ja maakuntakirjastot

Tässä alaluvussa selvitän lyhyesti Suomen kirjastojen yleistä työnjakoa ja maakuntakirjastojärjestelmää. Taustoitan sitä, millainen Suomen laaja kirjastoverkosto on ja millaisia tehtäviä maakuntakirjastoilla on tässä järjestelmässä.

Suomen kirjastoverkoston muodostavat yleiset eli kunnalliset, tieteelliset ja ammattikorkeakoulukirjastot ja erikoiskirjastot sekä koulujen ja oppilaitoksien kirjastot.

Lisäksi kirjastoja on erilaisissa hallinnollisissa yksiköissä ja yrityksissä.

([Http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/index.html?lang=fi.](http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/index.html?lang=fi))

Opetus- ja kulttuuriministeriön määräämien kuntien yleiset kirjastot toimivat kunnan suostumuksella maakuntakirjastoina. Maakuntakirjastotehtäviä hoitaa 18 kaupunginkirjastoa Manner-Suomessa. Kirjastot.fi-sivustolla

(<http://www.kirjastot.fi/fi/kirjastoala/maakuntakirjastot#.VNnRVGOw98E>)

maakuntakirjastoksi on listattu myös Maarianhaminan kaupunginkirjasto, mutta se ei kuulu opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen eikä valtion rahoituksen piiriin.

Maakuntakirjastojen tehtävät säädetään kirjastoasetuksessa. Näihin tehtäviin kuuluvat esimerkiksi alueen yleisten kirjastojen tieto- ja kaukopalvelun kehittäminen, toiminta-alueen kirjastojen henkilöstön perehdyttäminen kirjastotyön uusiin toimintamuotoihin ja kehittämishankkeisiin sekä suorittaa Opetus- ja kulttuuriministeriön antamat muut tehtävät.

(Kirjastojen tehtävät ja työnjako;

[http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/index.html?lang=fi.](http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/index.html?lang=fi))

Maakuntakirjastot täydentävät yhdessä Helsingin kaupunginkirjaston eli keskuskirjaston kanssa kirjastolaissa määriteltyjä palveluja, joista kunnat vastaavat. Näin maakuntakirjastoilla ei ole hallinnollisia tehtäviä tai toimivaltaa alueensa kirjastoissa, vaan päävastuu kirjasto- ja

tietopalveluista on kunnalla. Maakuntakirjastojen toiminnalla lähinnä tuetaan alueen muita kirjastoja (Heinisuo, Koskela & Saine 2004, 36). Lisäksi maakuntakirjastojen toivotaan olevan mukana maakuntansa koko kirjastoverkon kehittämisessä. Kirjastoverkkoon kuuluvat yleisten kirjastojen lisäksi erikoiskirjastot sekä korkeakoulujen ja ammattikorkeakoulujen kirjastot. (Mts. 2004, 36.)

Maakuntakirjastoilla on erilaiset toiminta-alueet: ne vaihtelevat niihin kuuluvien kuntien lukumäärän ja koon sekä muiden toimintaympäristötekijöiden mukaan. Näiden vaihtelevien tuki- ja kehittämistarpeiden vuoksi eri maakuntakirjastojen tehtävät ovat muodostuneet erilaisiksi. Tehtävien toteuttamista seurataan kaikille maakuntakirjastoille yhteisillä seurantaindikaattoreilla, joten maakuntakirjastot voivat toimia joustavasti. (*Luonnos kirjastoasetukseksi*; <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/lausunnot/2013/Sivut/kirjastoasetus.aspx>).

2.2 Aineiston kuvaus ja rajaus

Analysoin Suomen maakuntakirjastojen verkkosivujen kirjallisuuden esittelytoimintaa sisällönanalyysin avulla. Sisällönanalyysissä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Näin kerätty aineisto on kuitenkin vasta järjestettynä johtopäätöksiä varten. Sisällönanalyysin avulla järjestetty aineisto ei siis vielä ole itse tulos. Tekstistä etsitään merkityksiä sisällönanalyysin avulla. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 102–103.) Maakuntakirjastoittain tekemäni verkkosivujen kirjallisuuden esittelyjen menetelmien erittelyt ja taulukoidut sisällöt toimivat myöhemmän verkkosivujen vinkkiosioden ja yksittäisten kaunokirjallisuusesittelyjen sisällöistä tekemäni rakenneanalyysin pohjina.

Olen koonnut kaikkien 18 maakuntakirjaston / kirjastokimpan verkkosivujen vinkkiosioden ja esittelytekstien sisällöt erikseen liitteeseen 2. Kerron ensin maakuntakirjastosta ja kirjastokimpasta, johon maakuntakirjasto mahdollisesti kuuluu. Sen jälkeen kerron yleisesti maakuntakirjaston / kirjastokimpan verkkosivun vinkkiosioden sisällöstä, tämän jälkeen tarkemmin mahdollisesta erillisestä kaunokirjallisuuden esittelysivusta ja lopuksi siitä, mitä itse esittelyteksti sisältävät.

Aineistoni käsittelyssä ja sisällönanalyysissä keskityn ensimmäiseksi vinkkisivuihin yleisesti. Vinkkisivuja voisi sanoa kirjastojen yleisiksi esittelysivuiksi. Näillä sivuilla kirjastot esittelevät laajasti kaikkea aineistoaan. Erittelen sitä, miten aineistot ovat esimerkiksi jaoteltu, mitä kaikkea vinkkisivut sisältävät ja millaisia vinkkisivut ovat yleisesti tarkasteltuna. Tarkastelen aineistostani kirjastojen tapoja jaotella vinkkiosioitaan. Tarkastelen erityisesti sitä, kuinka tarkasti kaunokirjallisuus on eriteltynä ja miten erotteluja on tehty vielä sen sisällä. Lisäksi käsittelen sitä, onko esittelysivuilla linkkejä teoksien kirjastotietoihin ja erilaisiin kirjallisuussivuihin. Tarkasteluni kohteena on myös multimedian käyttö kirjallisuuden esittelytoiminnassa, eli onko esittelyissä käytetty esimerkiksi visuaalisia välineitä, kuten kuvia teoksesta tai kirjailijasta. Blogimuodossa olevat vinkkiosiot olen myös ottanut mukaan aineistooni. Blogi-pohja tuo esittelyyn mukaan erilaisia toimintatapoja, ja näiden vertaaminen ”tavallisiin”, verkkosivuilla oleviin, vinkkiosioihin laajentaa analyysiäni.

Etsi lainattavaa aineistoa:

tekijä, teos tai aihe ...

KIRJAUDU

> [Tarkennettu haku](#)

Uusi lainojasi, varaa aineistoa
ja muokkaa tietojasi.

ETUSIVU	KIRJASTOT	PALVELUT	AINEISTO	LAPSET	OTA YHTEYTTÄ
vaarakirjastot.fi	Aineisto	Vinkkejä ja juttuja			

VINKKEJÄ JA JUTTUJA

VINKKEJÄ JA JUTTUJA

[Näyttelyt](#)

[Haastatteluarkisto](#)

[Pakinat](#)

Aikuisten kirjavinkejä

Sarjakuvavinkejä

Pelivinkejä

Elokuvinkejä

Pohjois-Karjala-aineisto

Näyttelyt

Musiikkivinkejä

Nuoret aikuiset

Haastatteluja

Pakinoita

Varaston helmiä

Lasten ja nuorten vinkejä

Kuva 1. Esimerkki verkkokirjaston yleisestä vinkkiosiosta. Vaara-kirjastot. Joensuun kaupunginkirjasto - Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto.

Vinkkiosioden lisäksi tarkastelen yksittäisten aikuisille suunnattujen kaunokirjallisten teosten esittelyä. Analysoimalla yksittäisiä esittelytekstejä yleisten vinkkiosioden tarkastelun lisäksi saadaan kattava kuva kirjaston toteuttamasta kirjallisuuden välitys- ja asiantuntijatehtävästä. Itse kaunokirjallisuuden esittelyteksteistä tarkastelen sitä, millaisia tietoja teoksesta esittelytekstit sisältävät, miten tekstit on kirjoitettu ja millaisia ne ovat esimerkiksi tyyliään. Onko esittelytekstit kirjoitettu houkutteleviksi ja kirjallisuuden välittämisen roolia painottaviksi vai keskitytäänkö niissä kuvaamaan teosta neutraalisti? Tarkastelen tarkemmin esimerkiksi sitä, onko teksteissä esitelty teoksen juonta, henkilöitä ja tapahtuma-aikaan ja -paikkaan liittyviä piirteitä, itse kirjailijaa yleisesti ja teoksen taustoja. Selvitän myös, sisältävätkö esittelytekstit kirjoittajan omia ajatuksia teoksesta ja onko esittelyissä käytetty keinoja lukemisen suosittelemiseen. Pyritäänkö esittelyillä siis näkyvästi saamaan asiakkaat lukemaan, innostumaan kirjallisuudesta?

Jarmo Saarti kuvaa teoksessaan *Kaunokirjallisuuden sisällönkuvailun aspektit – Kirjastoammattilaisten ja kirjastonkäyttäjien tekemien romaanien tiivistelmien ja asiasanoitusten yhdenmukaisuus* (1999) kaunokirjallisia teoksia kuvaavia tiivistelmiä objektiivisina ja subjektiivisina analyysinä. Objektiivisessa analyysissä keskitytään teoksen sisällön ja rakenteen kuvaukseen, liitetään teos kulttuurihistorialliseen jatkumoon ja viitataan teoksen tekijään. Subjektiivisessa analyysissä kuvataan lukukokemusta ja arvioidaan teosta subjektiivisesti ja objektiivisesti. (Saarti 1999, 144.) Tämän voi nähdä myös tutkimukseni aineiston erittelyn pohjana. Tarkastelen esittelyissä olevia teoksen sisällön ja rakenteen kuvausta sekä erilaisia viittauksia. Lisäksi tutkin esittelyjen kirjoittajien esille tuomia kuvauksia lukukokemuksistaan ja heidän tekemiään teoksen arvottamiseen liittyviä huomioita.

Kirjastotieto-käsitteellä tarkoitan tutkimuksessani niitä tietoja, jotka teoksia yleisesti kirjastotietokannasta haettaessa avautuvat näytölle. Näitä ovat esimerkiksi tiedot teoksen saatavuudesta, hyllyluokituksista, asiasanoista, tekijä- ja kustantajatiedoista, aineistolajista sekä muut vastaavat teokseen liittyvät tiedot. Se, kuinka paljon näitä kirjastotietoja on kirjastojen verkkosivuilla teoksien yhteydessä, vaihtelee eri kirjastojen välillä.

Kyöti

Uusi lainasi | Kirjastojen aukioloajat

Etusivu Kirjastot Ajankohtaista Palvelut Lapset Nuoret Vinkit

ETSI

Hakusanat

Kirjastot
Kaikki

Tarkennettu haku

Etsi Tyhjennä

Finto - asiasanasto

Verkko-YKL kirjastoluokitus

E-kirjat

ellibs library

Teoksen tiedot

Aineistolaji	Kirja
Tekijä / esittäjä	Liimatta, Tommi
Teoksen nimi	Jeppis
Julkaisutiedot	Helsinki : Like, 2014 (Keuruu : Otavan Kirjapaino)
ISBN	978-952-01-1046-8 (sid.)
Päätiet	suomi
Asiasanat / Aihe	aikakausromaanit : 1980-luku kehitysromaanit lapsikuvaus aiankuvaus kasvu : pojat arkielämä : pikkukaupungit toveruus harrastukset : musiikki nuorisokulttuuri : merkitys koululaiset...

[Tarkat tiedot](#)
[Esittelyteksti](#)

Saatavuustiedot

Huom! Tarkista missä kirjastopisteessä teos on hyllyssä klikkaamalla kaupunginkirjaston / kunnankirjaston nimeä.

Kokoelma	Niteitä	Lainattavissa	Tilattu	Eräpäivä
Haminan kirjastot	1	-	-	03.06.2015
Iitin kunnankirjasto	1	1	-	-
Kotkan kirjastot	5	2	-	26.05.2015
Kouvolan kirjastot	7	3	-	15.05.2015
Pyhtään kunnankirjasto	1	-	-	08.06.2015

[Varaa teos](#)
[Lue vinkki](#)

Edellinen teos Selauslistalle Seuraava teos

Kymenlaakson kirjastot

E-kirjat

E-aineisto

Näyttelyt

Kymenlaakso-tietokanta

Mediataidot

KYSY Kysy kirjastonhoitajalta

MEDIAAJA

ASIOI KIRJASTOSSA

Hae ja varaa aineistoa

Uusi lainasi

Varaa tietokone

Palaute

Uutuudet

Lomakkeet

Kuva 2. Esimerkki teosta haettaessa avautuvista tiedoista kirjastotietokannassa. Kyöti-kirjastot. Kouvolan kaupunginkirjasto - Kymenlaakson maakuntakirjasto.

Kirjastotiedoista tarkastelen erityisesti asiasanojen käyttöä esittelyissä. Asiasanat on yksi tärkeimmistä kirjastojen menetelmistä ryhmitellä ja auttaa asiakkaita löytämään aineistoa.

Tutkin sitä, onko esittelyissä käytetty asiasanoituksia ja sitä kautta linkitetty teoksia ja tekijöitä toisiinsa. Analysoidessani kaunokirjallisuuden esittelytekstejä tarkastelen asiasanojen käyttöä kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnä tutkin, onko esittelyjen yhteydessä käytetty asiasanoitusta ja linkitetäänkö teoksia toisiin teoksiin asiasanojen avulla, eli *tukeeko asiasanoituksen käyttäminen esittelyjä kokonaisuudessaan*. Toisekseen selvitän, ovatko esittelyt enimmäkseen ”asiasanamaisia”, koostuvatko esittelyt erilaisista asiasanoista, eli *onko asiasanoitus esittelyn ”pääjäsentäjä”*.

Koska käsittelen aineistossani yksittäisten kaunokirjallisten teosten esittelytekstejä, kaunokirjallisuus täytyy ensin määrittää. Kaunokirjallisuuden määrittäminen ei ole ehkä niin selkeää kuin se voi aluksi vaikuttaa. Kaunokirjallisuutta on nykyään monenlaista, ja sen tarkka rajaaminen on haastavaa. Kuitenkin etenkin kirjastojen täytyy tehdä ainakin jonkinlainen rajaus. Selkein tapa määrittellä kaunokirjallisuus on erottaa se tietokirjallisuudesta. Kaisa Hýpen erottaa kaunokirjallisuuden ja tietokirjallisuuden teoksessa *Fiktiota! Levottomat genret ja kirjaston arki* (2006) artikkelissaan ”...Tilata ja järjestää, luetteloita ja varastoida, auttaa lukijoita valitsemaan ja löytämään: kirjastot ja kaunokirjallisuus” yksinkertaisella fiktio/faktio-jaolla. Kaunokirjallisuutta on sepitteellinen, kuvitteellinen, fiktiivinen, mielikuvituksen vetoava kirjallisuus. Se kuvaa kuviteltuja, keksittyjä henkilöitä, tapahtumia ja paikkoja. Kaunokirjallisuutta ovat kertomakirjallisuus, lyriikka ja näytelmäkirjallisuus. Tietokirjallisuus on taas tutkittuun, asiantietoon keskittyvää, objektiivisuuteen pyrkivää kirjallisuutta. Ei-fiktiivistä kirjallisuutta, joka ei ole kaunokirjallisuutta. (Hýpen 2006, 13.)

Tätä jakoa pidän myös oman tutkimukseni lähtökohtana. Kaunokirjallisuutta on mielestäni myös selkeämpi käsitellä yhtenä kokonaisuutena kuin esimerkiksi tietokirjallisuutta, vaikka nykyään kaunokirjallisuuskkin on sisällöltään hyvin monipuolista. Lisäksi kaunokirjallisuus on yleisesti jaettu fyysisissäkin kirjastoissa omaksi osakseen. Tutkimuksessani tarkoitan *kaunokirjallisuudella* aikuisten kaunokirjallisuutta ja keskityn nimenomaan verkkokirjastojen aikuisille suunnatun kaunokirjallisuuden esittelyteksteihin. Kuten fyysisissäkin kirjastoissa, myös verkkokirjastojen osiot on monesti jaettu selkeästi kauno- ja tietokirjallisuuteen, mutta joissakin verkkokirjastoissa kaikki kirjallisuusesittelyt ovat samassa. Myös aikuisten ja nuorten-/lastenkirjallisuus on useimmiten erillisillä osastoilla niin fyysisissä kuin verkkokirjastoissa.

Rajaukseni yksittäisten kaunokirjallisten teosten esittelyyn perustuu myös Suomen kirjastojen lainausmääriin. Kaunokirjallisuus on hyvin suosittua ja esimerkiksi tietokirjallisuuteen verrattuna kirjastoista enemmän lainattua aineistoa. Tämä näkyy esimerkiksi tarkasteltaessa Suomen maakuntakirjastojen kauno- ja tietokirjallisuuden kokonaislainaustilastoja vuosilta 2001–2014 (<http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/tilasto.aspx?QueryId=b52410e1-f936-19c1-a467-4beed08c60af&RefererUrl=%2ffi-fi%2ftilastohaku.aspx%3fQueryId%3db52410e1-f936-19c1-a467-4beed08c60af>). Vaikka suomalainen kirjastolaitos ja lukemiskulttuuri ovat olleet muutoksessa, kaunokirjallisuudella on edelleen vahva asema kirjastossa. Pirjo Tuomi näyttää artikkelissaan ”Pitäisikö kirjastossa tietää kirjoista?” (2009), että kaunokirjallisuuden kokoelmien, hankintojen ja lainausten vertailuluvut ovat pysyneet lähes samansuuruisina koko 2000-luvun. Näin kaunokirjallisuuden asema on kirjastoissa edelleen hyvin vakaa. (Tuomi 2009, 32).

Kaunokirjallisuudella on myös tärkeä merkitys kirjastotoiminnassa. Kaisa Hýpen (2006) näkee kaunokirjallisuuden, kokoelmien ja niihin liittyvän asiantuntemuksen yhtenä mahdollisena kirjastojen ”kesto- ja menestysbrändinä” (Hýpen 2006, 59). Lisäksi rajaukseni perustuu materiaalin laajuuteen; kaiken kirjastojen verkkosivujen sisältämän kirjallisuuden tutkiminen olisi yksinkertaisesti liian laaja tutkimuksen kohde. Mielestäni liian suuren aineiston tarkastelu johtaisi helposti kapeaan sisällönanalyysiin ja tilastollisuus jättäisi laadullisen analyysin varjoonsa.

Keskityn tutkimuksessani nimenomaan kirjastohenkilökunnan tekemään kaunokirjallisuuden esittelyyn. Monissa maakuntakirjastoissa myös asiakkailta on mahdollisuus vinkata kirjallisuutta, mutta vinkkaamisen tavat ovat hyvin erilaisia, eivätkä ne ole yhtä laajasti käytössä kuin kirjastohenkilökunnan esittelemä kirjallisuus. Asiakkaiden toiminta on tietysti tärkeä osa nykykirjastopalveluja, mutta rajauksellani on tarkoitus tuoda esiin kirjallisuuden esittelyä nimenomaan kirjastosta käsin. Kirjastohenkilökunnan kirjoittamat esittelytekstit kaunokirjallisista teoksista ovat hyvää tutkimusaineistoa, kun halutaan selvittää kirjaston roolia kirjallisuuden välittäjänä ja asiantuntijana. Mielestäni kirjastohenkilökunnan kirjoittamien vinkkien tutkiminen osoittaa omalta osaltaan kirjaston nykytilaa: sitä, miten kirjastot käyttävät toiminnassaan tämän päivän menetelmiä ja tuovat kirjastopalveluita tarjolle verkossa. Rajaus henkilökunnan kirjoittamiin vinkkeihin kytkeytyy myös kirjaston,

kirjallisuuden ja lukemisen ”markkinointiin”: voidaan ainakin olettaa, että kirjaston henkilökunnalla on jonkinlainen velvollisuus kirjallisuuden esiintuomiseen.

Tiedostan, että kaunokirjallisuutta on internetissä esillä muutenkin kuin vain kirjastojen verkkosivuilla. Tällaisia kirjallisuussivuja ovat esimerkiksi suomalaiset Kirjavinkit.fi ja Kirjasampo.fi/Boksampo.fi, joka on osa Kirjastot.fi-palvelukokonaisuutta, sekä kansainväliset, yhteisölliset goodreads.com ja librarything.com. Vinkkiosiot eivät myöskään ole kirjastojen verkkosivujen ainoita osioita, joissa kirjallisuutta esitellään. Esimerkiksi maakuntien alueellisten kirjailijoiden esittelyt, linkit kirjallisuussivuihin ja kirjallisuushistorialliset jutut ovat kaikki kirjallisuuden esittelyä siinä missä vinkkiosiotkin. Tutkimukseni tarkoituksena on kuitenkin tarkastella nimenomaan Suomen maakuntakirjastojen kaunokirjallisuuden esittelyä ja sitä kautta verkkokirjastotoimintaa ja kirjaston sekä kirjastohenkilökunnan roolia kirjallisuuden ja lukemisen välittäjinä ja ylläpitäjinä. Vaikka kirjallisuutta esitellään muillakin tavoilla, vinkkiosiot ovat omia, erityisesti tätä kirjallisuuden välittäjän roolia tukevia osioita.

Kirjastoalan aiemmassa tutkimuksessa käytetään paljon kirjastonhoitaja-ammattinimikettä. Aineistoni käsittelyssä käytän kuitenkin yleiskäsitettä ”kirjastohenkilökunta”, koska en tahdo tehdä eroa ammattinimikkeiden mukaan. Tutkimuksessani ei siis ole relevanttia, ovatko esittelytekstejä kirjoittaneet kirjastovirkailijat, kirjastonhoitajat, informaattikot vai kirjastoapulaiset. Tärkeintä on keskittyä ylipäänsä siihen, miten kirjaston työntekijät esittelevät kirjallisuutta ja näin toteuttavat kirjaston kirjallisuudenvälittäjän ja -asiantuntijan roolia. Koska suurin osa maakuntakirjastoista kuuluu laajempaan kirjastokimppaan, aineistossani on myös muiden kirjastokimppoihin kuuluvien kirjastojen henkilökunnan kirjoittamia vinkkejä, ei siis vain maakuntakirjaston työntekijöiden vinkkejä.

Kirjastojen verkkosivujen vinkkiosioden tutkimusta ja analysointia varten lähetin kaikille Suomen maakuntakirjastoille kysymyksiä siitä, saako heidän verkkosivujaan käyttää osana tutkimusta. Aineiston kerääminen suoraan kirjastohenkilökunnalta kyselyllä oli myös yksi vaihtoehto tutkimukselleni. Tutkimus olisi voinut perustua joko kokonaan henkilökunnan vastauksiin tai vastaukset olisivat voineet tukea omaa analyysiäni kirjallisuuden esittelyistä. Tarkoitukseni on kuitenkin tarkastella ulkopuolisena kirjaston toimintaa ja sen roolin toteuttamista. Lisäksi erilaiset syyt kirjallisuusesittelyjen kirjoittamiseen voivat vaikuttaa

henkilökunnan vastauksiin. Esittelyjä voidaan kirjoittaa omasta halusta ja kiinnostuksesta tai ”pakosta”, yhtenä työtehtävänä muiden joukossa.

3 Kirjastojen tutkimuksen taustaa

Tässä luvussa taustoitan Suomen yleisen kirjaston kehitystä lukuseura-ajoilta nykyaikaiseksi ”hybridikirjastoksi”. Käsittelen lyhyesti Suomen kirjastojen yleistä historiaa, mutta koska tutkimukseni kohde on tämän päivän verkkokirjastojen toiminnat, keskityn enemmän siihen, miten verkkokirjastot ovat muovaantuneet kirjastojen osaksi. Käsittelen sitä, miten kirjastojen käytänteet ovat muuttuneet niiden kehittyessä verkkokirjastoiksi. Miten internetin käyttöönotto on vaikuttanut kirjastojen toimintaan ja millä tavoin kirjastot hyödyntävät internetiä nykyään? Taustoitan lyhyesti myös verkkotutkimusta ja sen haasteita osana omaa tutkimustani. Tutkimukseni aineistona ovat Suomen maakuntakirjastojen verkkosivujen vinkkiosiot ja kaunokirjallisten teosten esittelytekstit, jotka ovat luonnollisesti osa verkkoa. Verkkotutkimusta on tehty ja tehdään nykyäänkin paljon, mutta sillä on yhä omat haasteensa.

Kirjojen asiantuntemus ja välittäminen ovat kuitenkin aina pysyneet yhtenä kirjastojen päätehtävänä, ainoastaan tehtävän toteuttamisen tavat ovat muuttuneet vuosien varrella. Verkkokirjastojen kehittyessä kirjallisuuden välittämisen muodot ovat muuttuneet; kehitys on luonut uusia välittämisen menetelmiä, ja kehitys jatkuu yhä. Tutkimukseni yhdistää perinteisen ja uudemman kirjastotutkimuksen aihealueita. Kirjaston perinteiset roolit ovat säilyneet pitkään ja nykyaikaiset verkkokirjastot toteuttavat näitä rooleja.

3.1 Suomen kirjaston historia ja kehitys

Suomen kirjastojen historia ei ole yksinkertainen; ei voida suoraan sanoa, että kirjastot kehittyivät jonkun yhden aikakauden ja tapahtumien seurauksena. Kirjaston ”esi-isinä” voidaan pitää monenlaisia eri ”kirjastoja” ja myös eri aikakausia. Yhtenä Suomen kirjastojen perustana voidaan kuitenkin nähdä lukuseurat ja -kirjastot.

Vaasan lukukirjasto perustettiin vuonna 1794. Sen omistivat Vaasan lukuseuran jäsenet, mutta sitä saivat pienestä maksusta käyttää muutkin kaupunkilaiset. Tuona aikana se oli niin yleinen kirjasto kuin vain saattoi olla. (Mäkinen 2013, 225–226). Lukuseurat nähtiin aristokraattisina ja suljettuina, kun taas Keski-Euroopassa laajalle levinneet kaupalliset lainakirjastot nähtiin demokraattisempina. Joka tapauksessa sekä lukuseurat että kaupalliset lainakirjastot ”[--] olivat osia suuressa muutosprosessissa, jossa absolutistisen sääty-

yhteiskunnan vertikaaliset rakenteet murtuivat antaen tietä modernin yhteiskunnan horisontaalisille rakenteille”. Lukuseurojen jäsenten kootessa kirjansa yhteen ja tilatessa lehtiä yhteiseen käyttöön muodostunutta kokoelmaa sanottiin ”lukukirjastoksi”. (Mts. 48–49).

Kirjastohistoriallisessa tutkimuksessa on painottunut myös eronteko lukuseurojen ja lainakirjastojen välille. Lukuseurat edustivat vakavaa lukemista, ja niiden tyypillistä aineistoa olivat sanoma- ja aikakauslehdet ja tietokirjallisuus, tyypillisiä käyttäjiä taas miehet. Lainakirjastot nähtiin alhaisen tason, lukuvimman edustajina, ja niiden aineistoina olivat tyypillisesti romaanit ja käyttäjiä naiset. Kuitenkin lainakirjastotkin olivat ennen lukuseurojen aikakautta myös ylemmän väen käytössä. 1800-luvun lopulla lainakirjastoista tuli pilkattuja ja unohdettuja, urbaanin alaluokan hankintapaikkoja. (Mäkinen 1997, 110–111.) Tällainen jaottelu kuitenkin yksipuolistaa helposti sekä lukuseuroja että lainakirjastoja.

Nykyisen kirjastoverkon alun voi nähdä 1800-luvulla ympäri Suomen syntyneissä ja kuihtuneissa pitäjän- ja muissa kansankirjastoissa (Vatanen 2002, 46). 1830- ja 1840-luvulla säätyläiset alkoivat perustaa kirjastoja myös rahvaalle. Vanhemmat lukuseurat ja kaupalliset lainakirjastot eivät kuitenkaan sopeutuneet maaseudulle, missä asutusta oli harvassa ja väki oppimatonta, eikä sopivaa kirjallisuuttakaan ollut paljon tarjolla. Maaseudulle tarvittiin omanlaisensa kirjaston perustamis- ja varainhankintatavat. Vuosia 1835–1849 voidaan pitää kirjastoaktiivisuuden pioneerivaiheena; 33 paikkakunnalla perustettiin tai ainakin yritettiin perustaa kirjasto. Aktiivisia toimijoita olivat yleensä kirkkoherrat. Kuitenkaan mitään varsinaista yhteistä suuntaa ei aktiivisuusajaltakaan löydy. (Mäkinen 1997, 321–323.) Vapaa pääsy tietoon kansalaisen varallisuuteen, mielipiteisiin tai säätyyn katsomatta oli lähtökohtana 1800-luvun lopulta alkaneessa Suomen modernin kirjaston edistämässä (Ristikartano & Virrankoski 2011, 79).

Kirjallisuus ja kirjastot ovat olleet tärkeä osa suomalaisuutta ja sen rakentumista. Suomalaisen kansakunnan ja kansalaisyhteiskunnan muotoutumisessa kirjastot ovat olleet merkittävässä osassa yhdessä koululaitoksen kanssa. Näiden instituutioiden kehityksen lähtölaukauksena voi pitää kansallisen herätyksen ”hullua vuotta” 1860. Silloin perustettiin Uno Cygnaeuksen kansakoulu ja useat alueelliset kirjastolaitokset. (Relander 2015, 56.) Suomalaisen kirjaston varsinaisen organisoituminen on liitetty Kansanvalistusseuraan. Vuonna 1874 perustetun seuran tarkoituksena oli kansantajuuden kirjallisuuden levittäminen ja kansan tiedon ja sivistyksen herättäminen. Näin suomalaisen kirjastoliikkeen taustalla oli

fennomaanien projekti, jonka tarkoituksena oli suomen kielen aseman parantaminen ja suomenkielisen kansan sivistystason nosto. (Vatanen 2002, 46.) 1800-luvun fennomaanisessa ideologiassa kirjallisuus oli merkki kansan olemassaolosta. Ideologia on näkynyt myöhemminkin; esimerkiksi itsenäistymisen jälkeen kirjastot on nähty kanavina, ”[--] joiden kautta hyvä kirjallisuus saavutti kansan.” (Mäkinen 2013, 227.)

Toisaalta kirjastojen kehityksen ja kansallisen liikkeen yhteyttä on välillä painotettu hieman liikaa. Kansallisen liikkeen yhteyttä kirjastojen kehitykseen ei toki käy kieltäminen, mutta ylipäänsä Suomen lukemisen instituutioiden, myös kirjastojen, kehitykseen vaikutti yleisesti Suomen osa Euroopassa ja etenkin Itämeren piirissä. Lisäksi kirjastojen kehitystä voidaan tarkastella omana kokonaisuutenaan, ei aina jonkin toisen asian, esimerkiksi kansakoulun tai fennomanian, palveluksessa. Marjatta Okko nimeää tällaisen tekijän kirjastoaatteeksi, jonka ytimenä on ”tieto itseisarvona, tiedon käyttö oppimiseen ja ymmärtämiseen oppimisen ja ymmärtämisen vuoksi”. Kirjastoate kumpuaa siis ihmisten omaehtoisesta sivistystarpeesta. (Okko 1991, 84; Mäkinen 1997, 51–52.) Mäkinen (1997) kutsuu nuorempaa kansankirjastohistorian perinnettä ”kirjastonhoitajan kirjoittamaksi historiaksi”. (Mäkinen 1997, 50–51.)

1990-luvun laman aikana kirjastoista tuli tasa-arvon symboleita. Tältä ajalta on peräisin myös suomalaisten halu puolustaa kirjastoja lakkautumissuunnitelmia vastaan. (Mäkinen 2013, 228.) Tämä näkyy hyvin myös tämän päivän yhteiskunnallisessa keskustelussa. Kirjastojen puolesta puhutaan ja toimitaan myös 2000-luvulla: esimerkiksi vuoden 2007 Kirjatalkoot-kampanja, jolla kerättiin kirjahankintoja varten yli 3,5 miljoonaa euroa kolmen vuoden aikana, osoitti yleisen kirjaston roolin keskeisenä kansallisen kulttuurin takuuintituutiona (Mäkinen 2013, 227).

3.2 Kirjastot internetin ja verkkotutkimuksen aikana

Seuraavaksi avaan Suomen kirjastojen kehitystä verkkokirjastoiksi. Selvitän sitä, miten ja milloin verkkokirjastot ovat tulleet perusosaksi kirjastolaitoksen toimintaa. Verkkokirjaston kehityksen taustoitusta tukee myöhempiä tutkimusaineistoni käsittelyä, jossa pohdin myös sitä, onko verkon mukaantulo muuttanut kirjastojen ja kirjastohenkilökunnan toimintaa ja tehtäviä.

2010-luvulla kansalaisten arki on digitaalista ja verkolla on erittäin suuri rooli jokapäiväisessä elämässämme. Nykyään ei kysytä sitä, ”[–] löytyykö jokin asia verkosta vaan miksi se ei löydy verkosta” (Ristikartano & Virrankoski 2011, 34). Tästä syystä on selvää, että verkolla on nykyään merkittävä rooli myös kirjastojen toiminnassa.

Kirjaston muuttumista leimasivat 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa erilaiset resurssileikkaukset ja kirjastoverkoston alasajo mutta samaan aikaan myös tietotekniikan nopea kehitys ja käyttöönotto kirjastoissa (Hýpen 2007, 92). Verkko-aika on tietysti muuttanut myös kirjastojen toimintaa, mutta perustaltaan kirjastojen palvelut, aineistot ja työmuodotkin ovat verkossa pitkälti samoja kuin fyysisessä kirjastossa. Verkko on kirjastoille tiedonvälitystehtävän ja sisältöjen järjestämisen väline. Verkkopalvelut täydentävät kirjastolaitosta. (Jokitalo 2000, 51, 55, 64.) Tietoyhteiskunnan kehitys kirjastoissa taattiin valtion tuella Suomi tietoyhteiskunnaksi -ohjelman avulla. Vuoteen 2000 mennessä käytännössä kaikkiin kunnallisiin kirjastoihin saatiin tietoverkkoyhteydet. (Mäkinen 2013, 229.) Kirjallisuuden välittäjän roolin merkittävyys näkyy myös kirjastojen verkkotoiminnassa alusta alkaen: erilaiset kirjailija- ja kirjallisuusesittelyt olivat ensimmäisiä kirjastojen tuottamia verkkoaineistoja (Hýpen 2007, 106; Jokitalo 2000, 51–65).

Verkon kehittyminen on tuonut mukanaan uusia mahdollisuuksia kirjastoille. Nykyään suurin osa kirjastopalveluista on käytettävissä myös verkkokirjastossa. Tämä on antanut myös kirjallisuuden esittelytoiminnalle uudenlaisia mahdollisuuksia. Aiemmin esimerkiksi kirjallisuusluettelot ja kirjaston tiloissa tehdyt vinkkaukset ja näyttelyt olivat kirjallisuusesittelyn muotoja. Vanhat esittelymuodot eivät tietenkään ole kadonneet, mutta nyt esittelyt voidaan laittaa verkkoon, missä vain luettaviksi, ja oikeastaan myös kuka tahansa kirjastohenkilökunnan edustaja voi kirjoittaa esittelyjä. Lisäksi tietysti myös asiakkaat voivat vinkata kirjallisuutta muille asiakkaille ja henkilökunnalle. Näin verkkokirjastot ovat ainakin lisänneet kirjallisuusesittelyn mahdollisuuksia ja monipuolistaneet sen tapoja. Esittelytoiminnan lisäksi muutkaan kirjaston perinteiset roolit, kuten dokumenttien järjestäminen kokoelmiksi, tarpeellisen metatiedon laatiminen kirjastoaineistosta ja käyttäjien tukeminen tiedonhankinnassa eivät ole muuttuneet radikaalisti. Muutoksen on kokenut passiivisen, varastoivan kirjaston ajatus. Aktiivisuus ja osallistuva toiminta ovat merkityksellisiä verkkokirjastotoiminnalle. (Saarti & Relander 2015, 137.)

Tietotekninen kehitys on tietysti vaikuttanut myös kirjastoammattilaisen työnkuvaan. Kaikkien tiedonalojen hallinnan ammatti-identiteetti on muuttumassa erikoistuneempaan suuntaan. (Hýpen 2006, 14.) Nykyaikaisessa tietoyhteiskunnassa sekä kirjastot että kirjastotyö ammattina ovat muuttuneet. Kirjastotyö luokitellaan tietotyöksi. Yleisesti kirjastoille on ollut tärkeää tietoympäristön verkottuminen ja tietotekniikan tulo kirjastojen arkeen. (Sinikara 2009, 96–97.) Verkkokehitys on muuttanut myös kirjastojen tehtäviä, arvoja ja kirjastoon liitettäviä mielikuvia (Sinikara 2009, 113). Lisäksi erilaisten atk-pohjaisten välineiden ja tietokantojen hallitseminen ovat tulleet osaksi kirjastotyötä (Tuomi 2011, 60).

Nykyään kirjastomaailmassa puhutaan hybridikirjastosta, perinteisen ja uudemman kirjaston sekoituksesta, jossa painettuja tekstejä, e-kirjoja ja verkkopalveluita tarjotaan yhdessä inhimillisessä kohtauspaikassa (Mäkinen 2013, 234). Tietoteknologian osuus on hybridikirjastossa merkittävä; se vaikuttaa kirjojen lainaukseen, saatavuuteen sekä kokoelman kiertoon ja muotoutumiseen (Paavonheimo 2006, 18). Opetusministeriön Kirjastostrategia 2010 määrittelee tietoyhteiskunnan kirjaston hybridikirjastoksi; perinteisen palvelutoiminnan ja digitaalisen kirjaston yhdistelmäksi, jonka internet on mahdollistanut (Opetusministeriön julkaisu 2003:1, 12; http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_98_strategia.pdf?lang=fi).

Kirjasto on aina elänyt aikansa mukana ja elää edelleen. Nyt 2010-luvulla on selvää, että verkkokirjastojen toiminnalla on suuri merkitys yleisesti kirjastojen toiminnassa ja asiakkaiden tavoittamisessa. Olisi vaikea kuvitella hyvin toimivaa kirjastoa ilman verkkotoimintoja. Verkkotoiminta on muuttanut kirjaston toimintatapoja ja tuonut kirjastotoimintaan uusia mahdollisuuksia. Samalla verkko on luonut kirjastolle myös haasteita. Maksuttomuus on verkossa pikemminkin sääntö kuin poikkeus. Näin tämä kirjaston markkinaetu, maksuttomuus, ei päde verkossa muiden verkkomateriaalien ja -toiminnan rinnalla. (Ojala 2009, 137). Kirjaston täytyy myös markkinoida tuotteitaan ja palveluitaan. Zuzana Helinsky näkee kirjaston markkinoinnin tavoitteena sen, että mahdollisimman moni tuntisi nimenomaan kirjaston tuotteet ja palvelut. Kirjaston markkinointi ei liity perinteisiin markkinoinnin tavoitteisiin, kuten hyödyn maksimointiin ja voiton tavoitteluun. (Helinsky 2011, 13.) Markkinointia ei pidä käsittää vain hyötyyn, voittoon ja rahaan liittyvänä terminä.

Kirjaston markkinointiajattelu on nimenomaan parempaa palvelua ihmisille ja halua auttaa (Ristikartano & Virrankoski 2011, 101.) Verkko toiminta on keskeisessä asemassa tällaisessa palveluiden kehittämiseen ja ihmisten auttamiseen liittyvässä markkinoinnissa.

Teknologian kehitys ja automatisointi muuttavat kirjastojen käytänteitä, mutta edelleenkin: ”Kirjastot ovat lopulta itse vastuussa merkityksensä luomisesta ja arvon toteuttamisesta asiakkailleen, myös verkossa” (Sinikara 2009, 149). Opetusministeriö määrittää hyväksi kirjastotyöntekijäksi sellaisen, joka liikkuu joustavasti painettujen ja digitaalisten sisältöjen parissa (Opetusministeriö 2009, 11). Teknologian kehitystä ja vaikutusta kirjastoihin ei pidä nähdä vain asioita automaattisesti muuttavana kehityksenä. Kirjastoilla ja kirjastoammattilaisilla on mahdollisuus käyttää verkko-aikaa hyväkseen ja silti ylläpitää kirjastojen vanhempiakin rooleja ja tehtäviä. Yksi tällainen rooli, kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden tuntemus, on siirtynyt osaksi verkkoon nimenomaan vinkkiosioiden ja yksittäisten kaunokirjallisuuden esittelytekstien muodossa.

Kaiken kaikkiaan suomalaisen kirjastolaitoksen kehityksen voi nähdä kolmivaiheisena: aluksi kirjastolla oli kansallinen tehtävä, tämän jälkeen se miellettiin hyvinvointivaltion peruspalveluksi ja sitten tietoyhteiskunnan mikrotalouslyksiköksi. Julkisten palvelujen itsensä asettamien ihanteiden kautta tämä kolmivaiheinen kehitys pätee myös kirjastoasiakkaan näkökulmasta katsottuna: aluksi kirjastossa kävijät olivat kansalaisia, hyvinvointivaltiossa kuluttajia ja nykyajan kilpailutaloudessa asiakkaita. (Relander 2015, 61.) Kuitenkaan kirjasto ei kykene eikä halua määrittellä kävijöitään ja heidän tarpeitaan. Ihmiset saavat itse määrittellensä, millainen laitos ja mitä varten kirjasto kenellekin on. (Mts. 2015, 66.)

Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen ja Minttu Tikka määrittävät artikkelissaan ”Tutkimusotteita verkosta” teoksessa *Otteita verkosta – Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* (2013) verkon tutkimuskohteena, välineenä, lähteenä, kohteena ja paikkana (18–19). Tutkimuksessani verkko on sekä lähde että kohde. Kun tarkastellaan jotain verkon kautta välittyvää ilmiötä tai vuorovaikutusta, verkko on tutkimuksen lähteenä (mts. 19). Vinkkiosioita ja kaunokirjallisten teosten esittelytekstejä analysoimalla tarkastelen sitä, miten kirjallisuutta esitellään ja miten sitä pyritään välittämään asiakkaille. Kirjastot ovat vinkkiosioidensa ja kaunokirjallisuuden esittelyjensä kautta vuorovaikutuksessa asiakkaisiinsa, ja siten kirjastojen verkkosivut voidaan nähdä lähteinä tälle vuorovaikutukselle. Kirjallisuuden esittely, tunteminen ja välittäminen ovat osa kirjastojen

tehtävää, joten esittelysivujen toiminnan voi nähdä toteuttavan tätä ”ilmiötä”, kirjastojen kirjallisuuden asiantuntijuutta ja sitä tukevaa toimintaa.

Verkko on tutkimuksessani myös kohteena. Tällöin kiinnitetään huomiota esimerkiksi verkon tekniseen rakenteeseen, tiettyyn palveluun tai näiden kehitykseen (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013, 19.) Tutkimuksessani keskityn kirjastojen yhteen palvelumuotoon, verkkokirjastoimintaan. Tarkastelen sitä, miten verkkokirjastojen vinkkiosiot toimivat yhtenä kirjastolaitoksen palvelumuotona ja miten ylipäänsä verkkokirjastotoiminta on kehittynyt kirjastolaitoksen muuttuessa.

Verkkotutkimuksen haasteita ovat esimerkiksi verkon jatkuvasti muuttuva ja kehittyvä luonne. Verkkosivua on hankala rajata tiettyyn aikaan ja paikkaan tai osoittaa selkeää alkua ja loppua. Multimodaalinen aineisto pirstaloituu helposti tallennettaessa. Näin käytännön tutkimustyössä haasteet kiteytyvät aineiston rajaamisen ongelmaan. (Laaksonen, Matikainen & Tikka 2013, 21–22). Verkon kehittyvä luonne näkyy omassa aineistossani selkeästi esimerkiksi ajan vaikutuksessa esittelysivujen sisältöihin. Tiettyinä aikoina esittelysivuja hallitsevat erilaiset teemat, esimerkiksi joulu. Tämän vuoksi se, milloin olen tarkastellut mitään esittelysivua, vaikuttaa suoraan siihen, millaista aineistoa sivulta olen tarkasteluhetkellä saanut. Maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosioden sisällöt saattavat muuttua hyvinkin usein. Vinkkiosioden sisältöjen muutoksiin vaikuttavat monet tekijät, kuten henkilöstö- ja aikaresurssit. Kaikilla kirjastoilla ei välttämättä ole tarpeeksi henkilöstöä tai aikaa vinkkiosioden sisältöjen säännölliseen päivittämiseen. Toisaalta jotkin kirjastot saattavat päivittää vinkkiosioitaan usein, jolloin esimerkiksi se, millainen vinkkiosion etusivu on ja mitä se sisältää, saattaa muuttua yhden viikonkin aikana.

4 Kirjaston roolit

Tässä luvussa avaan kirjastolaitoksen monipuolisia rooleja. Erilaisten roolien selvittäminen antaa taustatietoa tutkimustehtävälleni. Vastatakseni tutkimustehtävääni eli miten kirjallisuuden yleinen esittelytoiminta ja kaunokirjallisten teoksien esittelyt ylläpitävät kirjaston roolia kirjallisuuden välittäjänä ja heijastavat kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntijuutta, täytyy avata historiaa kirjaston erilaisista rooleista. Selvennän ensin kirjaston yleisiä tiedonvälitys- ja sivistämistehtäviä ja tämän jälkeen tarkemmin kirjaston ja kirjallisuuden sekä kirjaston ja lukemisen suhdetta.

Jo muinaisen Egyptin, Kiinan ja Mesopotamian ajoista lähtien kirjaston tehtävänä on ollut ”tietoa kantavien dokumenttien kokoaminen ja käyttöön välittäminen” (Koivunen 1995, 128). Nykyään kirjaston tehtävät ovat hyvin monipuolisia, mutta nämä perusroolit eivät ole lähtökohdiltaan paljoakaan muuttuneet. Muutokset ovat koskettaneet lähinnä kokoamisen ja välittämisen tapoja. Kirjastolla on tänä päivänä roolinsa esimerkiksi kirjallisuusinstituutiona kirjallisuuden välittäjänä, lukemiskulttuurin ylläpitäjänä, medialukutaidon sekä tietotekniikan opastajana ja ”kansansivistäjänä” sekä tasa-arvoisen yhteiskunnan puolesta toimijana.

Kirjastotyön ydinprosessina voidaan pitää logistiikkaketjua, jonka tarkoituksena on auttaa asiakkaiden kaipaamien niteiden valinnassa, hankinnassa, luetteloinnissa, sisällönkuvailussa, käyttöön saattamisessa, lainaamisessa ja taas palautettujen niteiden hyllyttämisessä sekä myös niteiden poistaminen. Tämä kaikki perustuu kirjastoammatilliseen asiantuntemukseen. (Ristikartano & Virrankoski 2011, 120.) Tällaisen ketjun eri vaiheissa korostuvat myös kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden tuntemus- ja välitystehtävät.

Yleisellä tasolla kirjastotoiminnan voi nähdä ylläpitävän sivistystehtävää, kulttuuritoimintaa ja roolia kulttuurikentällä. Keijo Perälä korostaa artikkelissaan ”Kansankirjaston varsinainen tehtävä?” teoksessa *Sivistyksen paikka – Kirjoituksia kirjaston tilasta* tiedonvälityksen merkitystä kirjastoalan kokonaistoiminnassa. Kirjastoala on pitänyt itseään jo vuosikymmeniä tiedonvälitysjärjestelmänä, jossa yksittäiset yksiköt muodostavat laajan palvelujärjestelmän. (Perälä 2000, 10–11). Kirjastolla on edelleen perinteisempään kirjastoon liittyviä rooleja, kuten aineiston lainaaminen ja tietopalvelu. Yleisten kirjastojen tehtäviin kuuluu kansalaisten sivistyksellisten perusoikeuksien toteuttaminen tarjoamalla

mahdollisuudet päästä tiedon ja kulttuurin lähteille

(http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/?lang=fi).

Kirjaston ”kansansivistyksellinen” tehtävä on aina ollut merkityksellinen. Kirjastoihin panostaminen on ollut yksi osa suomalaista kansansivistystä ja pitänyt yllä vahvaa kirjallista kulttuuria (Lehtonen, 191). Kuitenkin nykyään kirjastojen määrärahat vähenevät, vaikka kirjastojen käyttö kasvaa (Mts, 192). Yleisen kulttuurisen tason lisäksi sivistystehtävä on näkynyt myös kirjalainnoissa: ”Rahvaan päämäärättömän lukuhalun ja tavoitellun sivistävän lukemisen välinen ristiriita on tavalla tai toisella ollut läsnä kautta kirjaston historian” (Tuomi 2011, 87). Sivistämistehtävään liittyy myös kirjaston rooli ”kasvattajana” ja lukemaan kannustajana. Itse kirjastonhoitoa tärkeämpänä nähtiin kirjastonhoitajan kasvattajan ja lukemisen tärkeyden valistajan roolit (mts., 64).

Nykyään kirjastojen sivistyksellinen tehtävä ei ole enää toimintaa ”oikean” kirjallisuuden välityksessä. Siihen, mitä kirjoja kirjastoihin ylipäänsä hankitaan, vaikuttaa tietenkin aina teoksen tai kirjailijan kirjallinen merkittävyys. Vaikka nyky-Suomessa ei ole enää esimerkiksi kiellettyjä kirjoja, yleisesti ajatellaan, että yhteiskunnassa vallitsevien arvojen tulisi näkyä laajasti kirjastojen kirjalainnoissa. (Tuomi, 2011, 90.) Kuitenkin yleinen sivistämistehtävä on edelleen osa kirjastojen toimintaa; vuoden 1998 kirjastolain mukaan kirjastojen yhtenä tavoitteena on ”[--] edistää väestön yhtäläisiä mahdollisuuksia sivistykseen [--]” (Saarinen, Joensuu & Koskimaa 2001, 116; <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>). Näin kirjastojen sivistystoiminta näkyy tänäkin päivänä ja kirjallisuuden esittelytoimintaa voi pitää osana tätä toimintaa.

Teknologian mukanaan tuomat uudistukset ovat vaikuttaneet kirjaston tehtäviin. Nykyään kirjastossa opetetaan myös esimerkiksi tietokoneiden käyttöä, ja erilaiset tekniset laitteet ovat tulleet osaksi aineistoa. *Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015* -julkaisussa kirjaston yhdeksi perustehtävistä nimetään toiminta kansalaisten avoimina oppimiskeskuksina (Opetusministeriö 2009, 7). Lisäksi kirjastossa järjestetään erilaisia tapahtumia, joiden avulla kirjasto tekee yhteistyötä esimerkiksi koulujen sekä nuoriso- ja vammaispalveluiden kanssa. Kirjaston rooli medialukutaidon opettajana on myös yksi uudemmissa kirjastotoiminnan osa-alueista. Lisäksi internetin käytön opetus on yksi konkreettinen kirjaston tehtävä eikä yhtä avointa internet-koulutusta muualla järjestetä (Ojala 2009, 146).

Tiedonvälitysrooli korostuu yleisesti kirjaston roolina myös kansainvälisesti. Tiedonvälitys on vuorovaikutuksellista toimintaa. On kyse sitten kirjallisuuden ja lukemiskulttuurin, tietoteknisen opastuksen tai sivistyksellisestä välittämisestä, taustalla on kirjaston ja asiakkaan välinen suhde. Kirjastohenkilökunnan tekemä tilaus-, valinta- ja järjestelytyö olisi turhaa, jos ei olisi joukkoa, joka hyödyntää näitä toimia (McMenemy, Poulter & Burton 2007, 48).

Konkreettisten tiedonvälitys- ja opetustehtävien lisäksi kirjastoilla on myös abstraktimpia tehtäviä. Tällaisia ovat esimerkiksi Hannele Koivusen teoksessaan *Kirjasto merkityksen tuottajana tietoyhteiskunnassa* määrittelemät avaintehtävät yleisten kirjastopalveluiden ytimenä. Näihin kuuluvat esimerkiksi luovuuden ja mielikuvituksen sekä kulttuurien välisen kanssakäymisen edistäminen. (Koivunen 1995, 22.) Näiden abstraktien roolien merkityksiä pitää huomioida myös keskustelussa kirjastojen hyödyllisyydestä. Kaikki hyöty ei perustu vain tilastolliseen tuloksellisuuteen.

4.1 Kirjasto, kirjallisuus ja lukeminen

Tässä alaluvussa käsittelem kirjastojen ja kirjallisuuden suhdetta. Taustoitan kirjastojen roolia kirjallisuuden välittäjänä alan aiemman kirjallisuuden kautta. Kirjastojen kehityksen mukana myös tämä rooli on kokenut muutoksia. Teknologia on tuonut mukanaan paljon uudenlaisia mahdollisuuksia ja haasteita kirjastoille. Tämän päivän kirjaston monipuolisesta toiminnasta huolimatta kirjallisuuden välittäminen, tuntemus ja lukemiskulttuurin ylläpito ovat edelleen kirjaston merkittävimpiä yhteiskunnallisia tehtäviä. Tutkimukseni tarkastelun kohteena on tämä perinteinen rooli.

Vesa Suominen (2015) hahmottaa kirjaston ja kirjallisuuden suhdetta artikkelissaan ”Kirjallis-bibliografisen kirjaston idea” teoksessa *Kirjaston kuolema*. Suominen näkee kirjallisuuden kirjaston perustaksi jo siinä, miten kirjaston yhteiskunnalliset ja kulttuuriset vastuut liittyvät siihen kirjallisuuteen, jota esimerkiksi yhteiskunta ja kulttuuri ovat tuottaneet. Tämän lisäksi kirjallis-bibliografisen kirjastokäsityksen ideana on bibliografinen tehtävä. Kirjastot ovat vastuussa laajasti kirjallisuuden asiantuntemuksesta ja sen

tuottamisesta. Tällöin kirjasto ja kirjastonhoitajuus tapahtuisivat kirjallisuuden pohjalta ja ”ikään kuin sen ’päällä’”. (Suominen 2015, 86.)

4.1.1 Kirjastot kirjallisuuden asiantuntijoina ja välittäjinä

Kirjastojen yhtenä tehtävänä on aina ollut kirjallisuuden tunteminen ja välittäminen. Tämä käy ilmi monista kirjallisuutta ja kirjastoja käsittelevistä julkaisuista. Kaunokirjallisuuden tärkeä osa kirjastossa ymmärretään, eivätkä edes kirjaston vuosien saatossa kokemat muutokset ole muuttaneet kirjaston ja kirjallisuuden suhdetta. Kaunokirjallisuus on keskeinen osa Suomen yleisten kirjastojen kokoelmia, ja kirjastoilla on keskeinen osa kaunokirjallisuuden jakeluketjussa (Hýpen 2006, 9). Kirjastotkin ovat toki kehittyneet ajasta, jolloin ”[--] oli tärkeää tuntea erityisesti substanssia – kirjastotyön tärkein kohde oli kirjallisuus, kirjaston kokoelmat” (Tuomi 2009, 30). Joka tapauksessa kirjalla on edelleen tärkeä asema kirjastossa ja kirjastolla tärkeä tehtävänsä kirjallisuuden välitysjärjestelmässä. S. R. Ranganathanin määrittämiä ”kirjastotieteen lakeja” mukaillen: ”jokaiselle lukijalle kirja – jokaiselle kirjalle lukija” (mts., 33).

Kirjaston ja kirjastonhoitajan rooli kirjallisuuden asiantuntijana ja välittäjänä painottuvat myös varhaisemmissa kirjastoalan julkaisuissa. Esimerkiksi jo 1900-luvun alussa A. A. Granfelt näkee hyvän kirjastonhoitajan kyvyksi sen, että ”hän houkuttelee esiin lukijoitakin paikkakunnalla, jossa kukaan ei ole aavistanut kirjallista harrastusta olevan olemassa” (Granfelt 1905, 50; Tuomi 2011, 65). Myös Pertti Vakkari esittää vuonna 1983 ilmestyneessä teoksessaan *Kirjojen lukeminen ja yleiset kirjastot – Tutkimus yleisten kirjastojen käytöstä kirjakanavana* (1983) kirjastonhoitajien yhdeksi tehtäväksi löytää keinoja saada kirjastossa käyvät mutta kirjoja lainaamattomat asiakkaat innostumaan kirjoista ja lukemisesta (Vakkari 1983, 20).

Kirjallisuuden ja kirjastojen suhde näkyy käytännön kirjastotyössä, esimerkiksi tarkasteltaessa yksittäisen teoksen tuntemusta: Kirjastonhoitajan ammattitaitoon kuuluu kyky eritellä dokumentin keskeinen sisältö ja arvioida teoksen erityispiirteet, jotka kuvataan tietokantaan ja saatetaan siten haettavaan muotoon (Hýpen 2006, 12). Tämä ammattitaito liittyy mielestäni pitkälti myös kaunokirjallisuuden tuntemiseen ja sen esittelyyn. Teoksen

kuvaaminen tietokantaa varten on eräänlaista tuntemusta, joka näkyy myös verkkokirjastojen esittelysivuilla. Kirjastonhoitaja voi hoitaa työnsä käytännön puolen eli kirjojen hankinnan, luetteloinnin, varastoinnin ”[--] ja varsinkin kirjallisuuden esittelyn ja suosittelun”, kun hän tuntee kirjoja ja kirjallisuutta riittävästi (Hýpen 2006, 12–13). Kirjastotyössä kirjallisuuden asiantuntijuudessa tietysti korostuu se, että kirjallisuutta kuvataan käytettäväksi tietokantoihin. Pirjo Tuomi liittää artikkelissaan ”Pitääkö kirjastossa tietää kirjoista?”(2009) kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden tuntemuksen kokoelmien hallintaan ja bibliografiseen valvontaan sekä loppujen lopuksi tiedonhakuun eli asiakaspalveluun. Näin kirjallisuuden tunteminen on enemmän välineellistä. (Tuomi 2009, 40.) Tällainen välineellinen kirjallisuuden tuntemus on kuitenkin yksi asiantuntijuuden alue, eivätkä välineellinen ja syvempi kirjallisuuden tuntemus sulje toisiaan pois.

Asiantuntijaroolinsa lisäksi kirjastolla on myös välittäjän osansa kirjallisuusinstituutiossa. Kirjastoissa tehdään systemaattista työtä kaunokirjallisuuden parissa, jonka päämääränä on saada lukija ja kirja kohtaamaan toisensa entistä paremmin (Hýpen 2007, 91). Välittäjän rooli korostuu erityisesti kirjallisuuden ei-kaupallisena jakelijana. Nykypäivänä kaupalliset sesongit määrittävät kirjan kiertoa; se saattaa kestää vain esimerkiksi syksystä joulukuun. Erityisesti vähälevikkisistä kirjoista kirjakaupat haluavat nopeasti eroon alennusmyynneillä. (Tuomi 2011, 95.) Kaisa Hýpen näkee kirjastot marginaalisen kirjallisuuden tukijoina. Kirjastojen kulttuuripoliittisen toimijan rooliin kuuluu se, että kirjastoista on saatavilla sellaisia kirjoja, joita kirjakaupoista ei enää saa. (Hýpen 2006, 35.) Lisäksi kirjastojen rooliin kuuluu säilyttää ja aktiivisesti tarjota myös vanhempaa ja vähemmän kysyttyä kirjallisuutta, tehdä kirjastosta Umberto Econ sanoin ”aikomattomien löytöjen paikka” (mts. 2006, 12).

Kirjojen esittelytoiminta verkkokirjastoissa tukee myös kirjastojen kirjallisuuden välittäjän roolia kirjallisuusinstituutiossa ja kirjakanavana. Tällä kirjaston toiminnalla on merkitystä myös kirjailijoille. Esittelyt voivat olla kirjailijoille lähes ainoaa julkisuutta. Merja Rostila kertoo *Kirjastolehden* (3/2009) kolumnissaan ”Kirjallisuus elää ja voi hyvin verkossa”, kuinka muutamat kirjailijat ovat ottaneet yhteyttä ja kertoneet olleensa tyytyväisiä kirjojensa esittelyyn ja näkyville tuomiseen (Rostila 2009, 15).

Kirjastot ja siten myös kirjastoammatti ovat muuttuneet vuosien saatossa. Näin kirjallisuuden asiantuntijan ja välittäjän tehtävien lisäksi on tullut muita tehtäviä. Hannele Koivusen (1995, 134) mukaan tietoyhteiskunta on muuttanut kirjastonhoitajan perinteistä roolia. Työnkuva on

laajentunut konsultiksi, tutkimustiimin jäseneksi, opastajaksi ja ohjaajaksi, nettiguruksi sekä tietomanageriksi. Kuitenkaan kirjastojen ja kirjastoammattilaisten rooli kirjallisuuden asiantuntijoina ja välittäjinä ei ole muuttunut radikaalisti teknologisen kehityksen mukana. Kirjallisuuden esittelemisen verkkokirjastoissa voidaan nähdä kirjaston toiminnan kehityksenä, jossa yleistyvät nimenomaan perinteiset ja uudet palvelut (Lovio & Tiuhonen 2006, 88). Tietojärjestelmien ja verkkoyhteyksien yleistyessä kirjastojen perinteinen rooli kaunokirjallisuuden asiantuntijana nähtiin kyllä haastavana. Kirjallisuuden tuntemusta voidaan kuitenkin tehdä myös digitaalisin keinoin, ja vuonna 2011 avattiin kirjallisuuden löytymistä helpottava Kirjasampo-palvelu. (Mäkinen 2013, 229.) Kirjasampo-palvelu tukee kirjallisuuden välittämistä siinä missä kirjastojen omat verkkosivut ja erityisesti niiden vinkkiosiot.

Pelkkä kaunokirjallisuuden välittäminen ja asiantuntemus eivät tietenkään ole ainoita kirjaston tehtäviä. Artikkelissaan ”Romaanilainaanon paluu” (2007) Kaisa Hypén näkee kirjastojen peruskuvan ainoastaan romaanilainaanona sekä hyvänä että huonona puolena. Monipuoliset kaunokirjallisuuskokoelmat ja niihin liittyvä asiantuntemus on nähty sekä kirjastojen vahvuutena että kirjastoja heikentävänä, pelkästään ”romaanilainaanon”-imagoa ylläpitävinä (Hypén 2007, 92). Kirjastojen tulee toiminnassaan muistaa kirjallisuuden tärkeä merkitys ja tuottaa kirjallisuuspalveluita, mutta samanaikaisesti ylläpitää muita kirjaston monipuolisia tehtäviä.

4.1.2 Kirjastot ja lukeminen

Kirjastojen rooli on ollut merkittävä myös lukemiskulttuurissa. Lukemiskulttuuri yleisesti on kokenut suuria muutoksia. Kirjastojen rooli kirjallisuuden asiantuntijana ja välittäjänä liittyy selkeästi myös lukemiskulttuuriin; kirjastot ovat yksi merkittävä lukemiskulttuurin osa ja lukemisen puolestapuhuja. Kirjallisuuden esittelyt voi nähdä suoraan lukemaan kannustamisen ja lukemisen edistämisen keinoina. Kirjallisuuden välittäminen ja levittäminen korostavat luonnollisesti myös lukemiskulttuuria ja kannustavat ihmisiä lukemaan.

Kirjasto ja lukeminen on melko helppo liittää monellakin tapaa yhteen.

Yksinkertaisimmillaan ajateltuna kirjastot tarjoavat kirjoja ja ihmiset lukevat niitä. Ilkka Mäkinen avaa teoksessaan *”Nödvändighet af LainaKirjasto”: Modernin lukuhulun tulo Suomeen ja lukemisen instituutiot* (1997) lukuhulun kehitystä ja kirjastojen yhteistä kehitystä. Lukuhalu edellytti ensinnä yksilöllisyyttä ja yksilöllisyys taas valinnanvapautta. Näin voidaan katsoa, että ”[--] lukuhalu synnytti lukuseurat, jotka olivat tasavertaisten säätyläisjäsenten yhteenliittymiä”. (Mäkinen 1997, 48.) Rahvaan lainakirjastot, pitäjänkirjastot, eivät lähtökohtaisesti syntyneet valinnanvapaasta lukuhalusta, mutta 1840–1850-luvulla ajateltiin, että lukuhalu kyllä heräisi suotuisissa olosuhteissa myös rahvaan parissa (mts., 48). Vasta lukuseurojen jäsenten kootessa kirjansa yhteen ja tilatessa lehtiä yhteiseen käyttöön muodostunutta kokoelmaa sanottiin ”lukukirjastoksi”. Tässä vaiheessa voidaan sanoa lukemisen ja kirjastojen kohdanneen toisensa. (Mts., 49.)

Nykymaailmassa lukeminen on kokenut muutoksia etenkin teknologian kehityksen myötä. Muutos on kuitenkin lähinnä lukutavoissa, ei niinkään lukemiseen käytettävässä ajassa. Tänä päivänä ihmiset lukevat kirjojen lisäksi erilaisilta näyttöruuduilta. Joidenkin arvioiden mukaan suomalaisteini lukee vuosittain tv-ohjelmien tekstityksiä jopa neljän, viiden romaanin verran. Merkkimäärässä mitattuna keskivertokansalainen saattaa lukea enemmän kuin reilut 15 vuotta sitten. (Ristikartano & Virrankoski 2011, 35.)

Huoli lukemisesta ja sen vaikutuksista on vaihdellut eri aikoina. Sivistyneistö on ollut huolissaan rahvaan lukemisesta, nykyään kannetaan huolta nuorten lukemisen vähenemisestä. Kaunokirjallisuuden lukemista taas on pidetty passivoivana ja huonoille tavoille altistavana. (Saresma 2013, 238). Nykyään ollaan erityisen huolissaan siitä, miten maailman digitalisoituminen vähentää lukemista. Saresma näkee digitaalisuuden vain yhtenä lukemisen vaiheena. Lukemisen kulkua ovat ennenkin ohjanneet erilaiset tekniset keksinnöt, esimerkiksi kivitaulut, pergamenttikääröt ja kirjapainotaito. (Mts. 2013, 238). Digitalisoitumisen voi nähdä myös luontevana vaiheena kirjaston historiassa; se on yksi osa pitkää kirjastokehityksen jatkumoa (Paavonheimo 2006, 23). Ajanviete ja tiedonintressit limittyvät nykyään myös romaanien lukemisessa, samoin tietokirjallisuudesta etsitään myös viihdyttävyyttä (Saarinen, Joensuu & Koskimaa 2001, 44). Tänä päivänä korostetaan lukemisen rationaalista luonnetta. Myös fiktiivisen kirjallisuuden lukeminen on osa oppimista ja itsensä kehittämistä. Tämä rationaalinen luonne näkyy myös kirjastoissa, joissa

romaanejakin asiasanoitetaan funktionaalista lukemistarkoitusta varten. (Tuomi 2011, 89). Lukemisen lisäksi kirjan asema on nähty digitaalisessa maailmassa uhattuna. Kirja ei kuitenkaan ole tuosta vain katoamassa, vaikka digitaalisten tekstien lukeminen lisääntyisikin merkittävästi. Lukemista harrastamatonkin on osa kirjan kyllästävästä kulttuurista, ja kirja säteilee kulttuurissamme jatkuvasti, vaikka kirjojen painaminen lopetettaisiin tänään. (Paavonheimo 2006, 21.)

Kirjaston perusröoliä lukemiskulttuurin ylläpitäjänä ja lukemaan kannustajana huomio kiinnittyy tietysti erityisesti painettuun tekstiin. Esimerkiksi Ilkka Mäkinen on todennut kirjojen ja painetun tekstin lukeminen vähenevän muuttuvassa lukemis- ja mediakulttuurissa (Mäkinen, 231). Kirjastot voivat ylläpitää perinteistä kirjallisuuden välittäjän rooliaan mukautumalla lukutapamuutoksiin, mutta myös jatkamalla fyysisten kirjojen tarjoamista ja välittämistä. Kirjallisuuden esittelytoiminta verkkosivuilla on perinteisen ja uudemman yhdistämistä; vanhaa tehtävää toteutetaan uusilla tavoilla, ja verkkotoiminnallaan kirjastot tukevat sekä lukemistapojen muutoksia että kannustavat lukemaan fyysisiäkin kirjoja.

5 Kirjastot kirjallisuuden esittelijöinä

Tässä luvussa taustoitan kirjastojen yleisiä tapoja tarjota ja esitellä kirjallisuusaineistoaan. Vaikka olen erotellut maakuntakirjastot ja kirjastokimpat (liite 2), joihin ne kuuluvat, päähuomioni keskittyy yleisesti vinkkiosioiden aineistojakojen ja esittelytekstien sisältöjen teema- ja asialähtöisyyteen. Erottelun tarkoituksena on ilmentää kirjallisuuden esittelyn monimuotoisuutta ja verkkosivujen erilaisia luokittelun tapoja. Tämä erottelu toimii seuraavan luvun maakuntakirjastoja yhdistävien ja erottavien kirjallisuuden ja aineistojen esittelytoimintojen rakenneanalyysini sekä myöhemmän esittelytekstien sisällönanalyysini pohjana.

5.1 Taustaa kirjallisuuden esittelystä

Kirjastot käyttävät erilaisia tapoja kirjallisuuden esittelemiseen, tarjontaan ja välittämiseen. Kirjastoilla on käytössään *MARC-luettelointiformaatti*, joka tulee sanoista Machine Readable Cataloging. Luettelointitiedot ovat määrämuotoisia ja objektiivisia. Mace Ojala kuvaakin kirjastojen olevan ”koneelliseen käsittelyyn sopivan bibliografisen metatiedon viranomaistuottajia” (Ojala 2009, 142). On totta, että luettelointitiedot ovat koneelliseen käsittelyyn suunniteltuja. Näitä tietoja ei kuitenkaan tarvitse nähdä vain koneellisina eikä pelkästään objektiivisina kuvauksina.

Kirjastojen tietokannat, luettelointitiedot, kuten asiasanoitukset sekä hyllyryhmittely ja erilaiset näyttelyt, ovat kaikki omanlaisiaan kirjallisuuden esittelytapoja. Näiden lisäksi verkkosivuilla oleva kaikenlainen kirjallisuuden tarjonta on osa kirjastojen kirjallisuuden esittelyn keinoja. Erilaiset keinot kirjallisuuden esittelemiseen ja välittämiseen voi nähdä osana kirjastojen sivistävää tehtävää. Vaikka verkkokirjastojen toiminnot ovat lisänneet kirjallisuuden esittelyn tapoja, eivät perinteiset ja yksinkertaisemmat ”esittelytavat” ole merkityksettömiä. Asiakkaat etsivät mielellään kirjallisuutta selailemalla kirjoja hyllyistä ja palautuskärryistä (Tuomi 2011, 147). Kirjallisuuden esittelyn ja välittämisen voi siis käsittää yksinkertaisimmillaan siinä, miten teokset ovat kirjastossa esillä hyllyissä. Muita kirjastoissa hyvin yleisesti käytettyjä kirjallisuuden esittelytapoja ovat esimerkiksi kirjailijavierailut, erilaiset kampanjat, näyttelyt, lukupiirit ja kirjaluettelot (Hypén 2006, 43). Kirjastojen ei tule

unohtaa tällaisia perinteisiä kirjallisuuden esittelytapoja, vaan pitää verkkokirjastossa tapahtuva kirjallisuuden esittelytoiminta perinteisiä tapoja tukevana ja laajentavana. Nykyään verkkotoiminnalla on tärkeä merkitys kirjallisuuden esittelyssä. Verkon toiminnan merkitys on nähty tärkeäksi jo varhain: maakuntakirjastot ovat koonneet oman alueensa kirjailijoiden ja kirjoittajien tuotantoa kotiseutukokoelmiinsa 1970-luvulta asti, ja 1990-luvun lopulta nämä esittelyt on tehty suoraan internetiin. (Hýpen 2007, 116–117.)

Perustan kaikelle kirjallisuuden esittelytoiminnalle muodostaa kuitenkin kirjallisuuden sisällönkuvailu, luokitus ja indeksointi (Hýpen 2006, 47) Yhtenä tärkeänä kirjallisuuden ryhmittely- ja esittelykeinona on asiasanoitus. Laajempia kaunokirjallisuuden tesauksia ja asiasanastoja alkoi ilmestyä vasta 1990-luvulla (Saarti 2009, 155–156). Nykyään yleinen suomalainen asiasanasto *YSA* ja kaunokirjallisuuden asiasanasto *Kaunokki* ovat yleisesti käytössä kirjastoissa. Asiasanat ovat erityisiä kuvailutermejä, joilla ilmaistaan teoksen keskeinen sisältö tiivistetysti. Niiden tarkoituksena on auttaa niin kirjastohenkilökuntaa kuin asiakkaitakin hallitsemaan kaunokirjallisuuskokoelmien sisältöjä ja ylipäänsä löytää kaunokirjallisuutta. (Hýpen 2006, 49.)

Kaunokirjallisuuden esittelyyn liittyy kuitenkin myös haasteita. Kaunokirjallisuuden kuvaamisessa tai esittelemisessä tulee muistaa se, että tulkinnat ovat aina subjektiivisia. Kirjastoalan tutkimuksessa on tarkasteltu kaunokirjallisuuden objektiivisia listauksia (esim. Saarti 1999), jolloin kaunokirjallisuutta kuvataan erilaisin objektiivisin elementein. Tällaisia elementtejä ovat esimerkiksi teoksen tapahtuma-aika ja -paikka ja teoksen tyyliin, kieleen sekä todellisiin objekteihin, kuten henkilöihin, liittyvät asiat. (Saarti 2009, 156). Tarkastelen omassa analyysissäni myös näitä elementtejä.

Kirjastot pyrkivät tarjoamaan myös vähemmän tunnettua kirjallisuutta. Kaisa Hýpen painottaa artikkelissaan ”Romaanilainaanon paluu” (2007) sitä, että kirjastojen pitäisi pystyä ottamaan huomioon kaikki kirjallisuudelle nykyään ”sallitut” puolet: viihde, esteettiset elämykset, tieto ja ymmärryksen laajennus (Hýpen 2007, 100). Vaikka etenkin suurimpiin kirjastoihin pyritään hankkimaan kaikki keskeinen Suomessa julkaistu kaunokirjallisuus, on vaikea arvioida sitä, miten paljon esimerkiksi viihteelliset ja kokeelliset teokset saavat näkyvyyttä kirjastoissa yleisesti ja vinkkiosioissa.

6 Verkkokirjastojen kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoiminnan rakenneanalyysi

Tässä luvussa pohdin sitä, millaisia tapoja verkkokirjastojen vinkkiosioissa ja niistä poimituissa yksittäisissä kaunokirjallisten teosten esittelyteksteissä käytetään kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoimintaan. Lisäksi hahmotan sitä, miten kirjastojen vinkkiosiot ja teoksien esittelytekstit ylläpitävät kirjastojen roolia kirjallisuuden asiantuntijoina ja välittäjinä sekä toimivat osina nykyaikaista kirjastolaitosta. Verkkotoiminta antaa kirjastoille mahdollisuudet hyvinkin monenlaisiin tapoihin esitellä ja jaotella kirjallisuutta ja kirjastoaineistoa ylipäänsä. Vinkkiosioiden aineistajaot, linkitykset ja muut erilaiset menetelmät esitellä kirjallisuutta johdattavat asiakkaita kirjastoaineistojen ja kirjallisuuden pariin. Vinkkiosioita voisi pitää eräänlaisina yleisesittelysivuina, joiden menetelmiä hyväksi käyttämällä asiakas voi tutustua kirjastojen monipuoliseen tarjontaan. Kirjastohenkilökunnan kirjoittamat yksittäisten teosten esittelytekstit puolestaan ovat oma osansa tätä esittelytoimintaa. Näin koko kirjaston ja kirjastohenkilökunnan toiminnat yhdistyvät: kirjastot pitävät yllä vinkkiosioita, jotka ovat jo yksi kirjallisuuden esittelytapa ja kirjastohenkilökunta ikään kuin syventää tätä esittelytoimintaa tuomalla kirjallisuuden asiantuntemuksensa ja lukukokemuksensa esittelyteksteihin.

Tarkoitukseni on kirjastojen verkkosivuja yhdistäviä ja erottavia tekijöitä kokoamalla osoittaa kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytapojen monipuolisuus. Kokoamalla jaottelu- ja esittelytapoja yhteen ja vertailemalla tapoja toisiinsa esiin nousee myös yksittäisiä, yleisiin tapoihin verrattuna erikoisempia jaottelu- ja esittelytapoja, joita esimerkiksi muut kirjastot voivat käyttää hyödykseen. Vinkkiosioiden ja esittelytekstien sisältöjä on koottuna myös taulukossa 2 (liite 2). Lisäksi käsittelen yksittäisten kaunokirjallisten teosten esittelytekstejä, joita tutkin tekemällä niistä sisällönanalyysiä. Itse teosten esittelytekstejä tutkimalla voi olla selkeämpi tarkastella sitä, miten kirjastohenkilökunta toteuttaa kirjallisuuden välittäjän roolia kuin tarkastelemalla verkkosivujen yleisiä vinkkiosioita. Henkilökunnan kirjoittamia esittelytekstejä analysoimalla saadaan käsitys siitä, miten kirjallisuuden välittäjän rooli näkyy yksittäisen kirjastotyöntekijän toiminnassa.

6.1. Vinkkiosiot

Tutkimusaineistoni eli Suomen maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosioissa käytetyt kirjastoaineiston erittelyn tavat ovat monipuolisia ja suurimmaksi osaksi mielestäni kirjastotoiminnalle ominaisia. Vinkkiosioissa on esillä kaikki kirjaston tarjoama aineisto. Kirjallisuuden lisäksi esitellään esimerkiksi elokuva- ja musiikkiaineistoa sekä lehtiä. Kirjastoaineistojen esittelyn lisäksi vinkkiosioissa on esillä myös muita kirjaston toimintaan liittyviä aiheita, esimerkiksi tiedotuksia tapahtumista. Tutkimuksessani keskityn erityisesti vinkkiosioden kirjallisuuden esittelytapoihin. Mielestäni myös yleinen kirjastoaineiston jakaminen ja erittely kuuluvat verkkokirjastojen kirjallisuuden esittely- ja jaottelumenetelmiin, koska jo tällaisella yleisellä kirjastoaineiston erottelulla jaetaan kirjallisuus omaksi alueekseen. Tämän vuoksi tarkastelen myös tätä vinkkiosioden yleistä jakamis- ja erittelymenetelmää osana tutkimustani.

Kajaanin, Lappeenrannan, Mikkelin, Porvoon ja Seinäjoen maakuntakirjastojen verkkosivuilta ei löytynyt erillisiä vinkkiosioita. Sivuilla on kuitenkin paljon linkkejä erilaisiin kirjallisuussivustoihin, esimerkiksi *Kirjasampoon*, *Okariinon* ja *Sivupiiriin* sekä lukupiireihin. Lisäksi Mikkelin maakuntakirjaston sivuilla on tarjolla asiakkaiden lukuvinkkejä. Kajaanin, Lappeenrannan, Porvoon ja Seinäjoen maakuntakirjastoilla kirjallisuusesittelyt ovat omassa blogissaan, eivät varsinaisessa vinkkiosiossa. Kuitenkin nämä kaikki edellä mainitut maakuntakirjastot ovat myös osana aineistoani. Vinkkiosion puuttuminen voi johtua monesta eri tekijästä: esimerkiksi työntekijöiden vähydestä ja riittämättömästä ajasta tai tietoteknisen osaamisen puutteesta. Voi myös olla, että erilliset linkit kirjallisuusaiheisiin sivustoihin ja asiakkaiden vinkkausmahdollisuudet on nähty riittäviksi ja toimiviksi kirjallisuuden esittelyn tavoiksi. Ei voi sanoa, että ilman vinkkiosiota ei olisi riittävää kirjallisuusesittelyä.

Yleinen, kokonaisuusien tason tarkastelu osoittaa, että vinkkiosioista voidaan erottaa vähintään kuusi erilaista kirjallisuuden jaottelu- ja esittelymenetelmää. Näitä ovat 1) kirjastoaineiston yleinen jakaminen ja erittely, 2) teemojen ja aihepakettien käyttäminen kirjastoaineistojaottelussa, 3) kaunokirjallisuus ja sen sisäiset genrejaot, 4) kirjastotietojen ja linkityksien käyttö, 5) tilastot sekä 6) multimedian, kuten kuvien ja videoiden, käyttö. Seuraavaksi esittelen näitä menetelmiä lähemmin.

1) Kirjastoaineiston yleinen jakaminen ja erittely

Reilusti yli puolessa 18:sta Suomen maakuntakirjaston ja kirjastokimpan verkkosivun vinkkiosioista kirjastoaineistoja on jaettu. Kirjallisuutta jaettaessa yleisin jako on kauno- ja tietokirjallisuuden välillä. Tämän lisäksi esimerkiksi elokuvat, musiikki ja lehdet ovat yleisesti jaettuna omiksi osioikseen vinkkiosioissa. Fyysisissä kirjastoissa on loogista, että aineistot on jaettu selkeästi, joten on niin ikään loogista, että tätä jakoa käytetään myös verkkokirjastossa. Tällainen fyysisen ja verkkokirjaston yhteys aineistojaottelumenetelmissä voidaan nähdä analogisena. Jaottelu auttaa sekä kirjaston omaa että asiakkaiden toimintaa. Se selkeyttää aineiston kokonaishallintaa ja auttaa myös teosten löydettävyydessä.

Kaikissa vinkkiosioissa aineistoa ei ole jaettu selkeästi esimerkiksi kirjallisuuden, elokuvien ja musiikin kesken. Eri aineistojen vinkit ja suosittelet voivat olla sekaisin samalla sivulla ja lisäksi aineistoa esitellään esimerkiksi aihepakettien ja ”Lainatuimmat” tai ”Varatuimmat” -listauksien avulla. Aineiston tarkempi jakaminen fyysisen kirjaston jakamisperiaatteiden tapaan vaikuttaa kirjastoille ominaiselta menetelmältä. Vaikka fyysisellä ja verkkokirjastolla voi olla käytössään samanlaisia menetelmiä, toimintoihin vaikuttavat kuitenkin monet asiat. Esimerkiksi verkkokirjaston erilaiset verkossa tapahtuvat selaamismahdollisuudet poikkeavat paljonkin liikkumisesta fyysisessä kirjastossa. Näin ollen aineiston jakaminen samaan tapaan verkko- ja fyysisessä kirjastossa ei ole mitenkään välttämätöntä.

2) Teemojen ja aihepakettien käyttäminen kirjastoaineistojaottelussa

Kaikkia Suomen maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivuja yhdistävänä tekijänä vinkkiosioissa on erilaisten teemojen tai aihepakettien mukaiset aineistojaottelut. Tällaiset teemojen mukaiset jaottelut ja kirjallisuuden esittelyt ovat hyvin laajasti käytössä. Vaikka sivulla olisikin käytetty myös tavallisempaa aineistojakoa, esimerkiksi jakoa kauno- ja tietokirjallisuuteen, erilaiset teema- ja aihepaketit tuovat näiden perinteisimpien ja selvempien jakojen lisäksi omanlaisensa tavan kirjallisuuden esittelyyn.

Esiteltäessä kirjallisuutta teeman mukaan esittelytoimintaa pystytään jälleen laajentamaan. Teemaesittelyt mahdollistavat monipuolisen kirjallisuuden tarjoamisen. Tällaisissa tapauksissa usein eri aineistot sekoittuvat: yhden teeman alla voidaan esitellä kauno- ja tietokirjallisuutta, elokuvia ja musiikkia. Useampien aineistojen yhdistämisen lisäksi

erilaisissa aihepaketeissa yhdistyvät myös esimerkiksi kirjallisuushistorian ja kulttuurin tuntemus osaksi esiteltävien teosten tuntemusta. Mielestäni teemaesittelyt herättävät helpommin asiakkaan mielenkiinnon kuin yksittäiset teokset, joita ei suoranaisesti ole liitetty mihinkään muuhun teokseen tai aiheeseen. Tietysti eri asiakkaat käyttävät verkkosivuja ja ”surffailevat” niillä eri tavoilla, joten ei voi yleisesti sanoa, että teemapaketit olisivat parempi tapa kirjallisuuden esittelyyn kuin yksittäisten teosten esittelyt. Kuitenkin erilaisia teoksia ja aineistoja teemoittain jakaessa kirjasto toteuttaa kirjallisuuden asiantuntijan ja välittäjän rooliaan. Teemojen mukaan jaettu aineisto näyttää sen, miten laajasti kirjallisuus ja erilaiset aineistot tunnetaan. Esittelemällä aineistoa teemoittain kirjastot välittävät aineistoaan laajemmin kuin esimerkiksi vain yksittäistä teosta esittelemällä. Esittelemällä samassa yhteydessä esimerkiksi kirja ja samasta teoksesta tehty elokuva esittely- ja välitystoiminta monipuolistuvat ja saattavat suuremman aineistomäärän asiakkaan tietoon.

3) Kaunokirjallisuus ja sen sisäiset genrejaot

Olen rajannut tutkimusaineistoni vinkkiosioden yleisen tarkastelun lisäksi aikuisten kaunokirjallisuuden esittelyteksteihin, joten vinkkiosioden yleisen kirjastoaineiston jakamisen lisäksi tarkastelen erityisesti sitä, miten kaunokirjallisuutta jaotellaan ja esitellään. Kaunokirjallisuus on eroteltuna selkeästi omaksi osakseen vinkkisivuilla yhdeksän kirjaston verkkosivuilla 18:sta. Vaikka puolella maakuntakirjastoista on kaunokirjallisuus omana osionaan, on määrä yllättävän pieni. Jako kauno- ja tietokirjallisuuteen on kuitenkin olettava perusjako fyysisissä kirjastoissa, joten tämän olisin uskonut näkyvän laajemmin myös verkkokirjastoissa.

Aineiston jakaminen kaunokirjallisuuden sisällä genrejen mukaan on myös yllättävän harvinaista. Vain viidessä tutkimassani vinkkiosiossa kaunokirjallisuutta on jaettu erillisiksi alaryhmikseen. Kun ottaa huomioon fyysisissä kirjastoissa hyvin yleisesti käytössä olevat kaunokirjallisuuden genreluokitukset, tätä voi mielestäni pitää vähäisenä lukuna. Siihen, miten paljon kaunokirjallisuutta voidaan jakaa eri genreihin, vaikuttavat tietysti monet asiat, esimerkiksi kirjaston koko. Joka tapauksessa jännitys/dekkarit, romantiikka, kauhu, scifi ja fantasia ovat kirjastoissa usein jaoteltuna kaunokirjallisuuden erillisiksi alalajeiksi, eikä tätä jakoa ole käytetty verkkokirjastoissa läheskään yhtä laajasti. Kaunokirjallisuuden sisäisessä jakamisessa on käytetty jonkin verran myös aihepakettien mukaisia jakoja, mutta liitän ne tutkimuksessani kohtaan kaksi eli teemojen ja aihepakettien mukaisiin jaotteluihin. Tällainen

aiheiden mukainen jakaminen on mielestäni erilaista kuin edellä mainitut genreluokitusten mukaiset jaot.

4) Kirjastotietojen ja linkityksien käyttö

Kaunokirjallisuuden jakamis- ja esittelymenetelmiä tutkiessani tarkastelen myös kirjastotietojen ja erilaisten linkityksien käyttämistä aineiston jakamis- ja esittelymenetelminä. Kaikilla tutkimillani verkkosivuilla ei erotella kaunokirjallisuutta omaksi osiokseen. Vaikka kaunokirjallisuutta ei olisikaan eroteltu täysin omaksi osiokseen, se ei tarkoita sitä, että se ja muukin aineisto eivät olisi kuitenkin selkeästi erotettavissa muista aineistoista vinkkiosioissa. Tässä painottuvat mielestäni erityisesti kirjastotiedot. Kirjastotietoja ovat esimerkiksi teoksen tekijä- ja saatavuustiedot, jotka aukeavat näytölle teosta kirjastotietokannasta haettaessa.

Esimerkiksi kauno- ja tietokirjallisuusvinkit voivat olla samassa, mutta teoksista näkyvät kirjastotiedot erottavat aineistot kuitenkin selkeästi toisistaan. Esimerkiksi *kaunokirjallisuus* asiasanana teoksen yhteydessä on aineistoa jakava merkki siinä missä oma, erillinen kaunokirjallisuusosio. Tällöin aineiston erottelu ei välttämättä ole niin selkeää asiakkaan näkökulmasta, mutta se on kuitenkin yksi kirjaston aineiston jaottelun tavoista.

Linkitykset eivät ole välttämättä vain linkityksiä kirjastotietoihin. Vaasan kaupunginkirjaston verkkosivulla teoksen esittelyn yhteydessä käytetty linkki *Haluatko lainata tämän teoksen?* on hieman erilainen keino teoksen suositteluun. Linkki helpottaa teoksen lainaamista ja pääsyä teoksen kirjastotietoihin. Suoraan kysymysmuotoon asetettu kehoitus on osoitus suosittelutapojen monipuolisuudesta. Pelkkä teoksen saatavuustiedot tai vastaava -linkki olisi paljon pelkistetympi. Kysymyksen avulla myös kommunikoidaan suoraan asiakkaan kanssa.

5) Tilastot

Seuraavaksi selvitän tilastojen käyttöä verkkokirjastojen kirjastoaineistojen esittelyssä ja jakamisessa. Analysoimissani vinkkiosioissa tilastollisuuteen perustuvia listauksia varatuimmista ja lainatuimmista teoksista on käytetty melko vähän. Lappeenrannan ja Turun maakuntakirjastoissa tällainen keino on selkeimmin käytössä. Myös Mikkelin, Tampereen ja Oulun maakuntakirjastojen sivuilla on esillä varatuimmat kirjat. Näissä tapauksissa tilastollisuuteen perustuvat listat ovat tehty näkyviksi verkkosivuilla ja selkeästi osaksi

kirjallisuuden välittämistä. Tilastollisuutta voi pitää melko yksinkertaisena kirjallisuuden esittelytapana, mutta toisaalta se on yksinkertaista ja selkeää myös käytettävyydeltään. Tällaisella selkeällä tavalla voidaan myös helposti herättää mielenkiinto asiakkaisissa. Samalla selkeillä listauksilla toteutetaan kirjallisuuden välittämisen ja tarjoamisen roolia. Listauksien ollessa selvästi näkyvillä niillä ainakin pyritään herättämään mielenkiintoa, ja on kiinnostavaa tietää, mitkä teokset ovat kiinnostaneet myös muita lukijoita.

6) Multimedian, kuten kuvien ja videoiden, käyttö

Kirjastoaineistojen jakamista erilaisin keinoin voi pitää loogisena ja perinteisenäkin sekä fyysisten että verkkokirjastojen toiminnalle. Tietotekniikan kehitys on tuonut mukanaan monenlaisia uudistuksia, joita myös verkkokirjastot käyttävät laajasti. Jari Paavonheimo näkee yhtenä teknologian kehittymisen seurauksena kolmiulotteisen visualisoinnin, joka voisi olla verkkokirjastoille yksi kirjaesittelyn tapa. Tällöin lukijat saisivat tuntuman kirjan ja sen laajuuteen, layoutiin ja kuviin. Verkossa olisi esillä fyysisen kirjan korvike, jota asiakas voisi selailla. (Paavonheimo 2006, 104.) Nykyään sähköiset kirjat, E-kirjat, ovat kasvattamassa jatkuvasti suosiotaan. E-kirjoja lainataan verkkokirjastosta ja luetaan erilaisilla tietoteknisillä ohjelmilla ja laitteilla. E-kirjat eivät kuitenkaan ole fyysisen kirjan korvikkeita, joten kaikenlaisten multimediaalisten menetelmien käyttö kirjallisuuden esittelytoiminnassa on tärkeää.

Multimediaalisuuden, kuten kuvien, käyttö vinkkiosioissa on hyvin yleistä. Teoksien kansikuvat ovat näkyvillä tutkimistani 18 kirjaston vinkkiosioissa peräti 15:ssä. Kuvien käyttö selkeyttää esittelytoimintaa. Pelkän teoksen kansikuvankin näkeminen ja muistaminen saattavat olla lopullisia keinoja teoksen löytämiseen fyysisestä kirjastosta. Tällöin verkkokirjastotoiminta ja perinteinen kirjastossa asiointi yhdistyvät ja helpottavat asiakkaan ja kirjaston toimintaa. Lisäksi kuvat elävöittävät vinkkiosioita ja esittelyjä ja luovat yhdessä muun esittelymateriaalin, kuten tekstin ja kirjastotietojen, kanssa kattavamman kokonaiskuvan esiteltävästä teoksesta.

Hämeenlinnan maakuntakirjaston Vanamo-verkkokirjasto-sivulla on mahdollista katsoa videoita ja kuunnella radio-ohjelmia *Kirjailijoita Kirjastokaistalla* -alueella. Myös Tampereen maakuntakirjaston PIKI-kirjastojen verkkosivulla on käytössä *Kirjastokaistan*

videoita. Tällaisten keinojen käyttö on melko harvinaista, mutta jälleen yksi, erilainen tapa kirjastoaineiston monipuoliseen esittelyyn.

6.2 Verkkokirjastojen kaunokirjallisuuden esittelytekstien rakenneanalyysi

Kirjastohenkilökunnan verkkoon kirjoittamissa kaunokirjallisten teosten esittelyteksteissä tutkimukseni kannalta merkityksellistä on erityisesti se, **1)** mitä esittelyissä kerrotaan esiteltävästä teoksesta, **2)** kuvaavatko niiden kirjoittajat omia lukukokemuksiaan ja arvioitaan teoksesta vai **3)** keskittyvätkö he enemmän teoksen objektiiviseen kuvaukseen. Analysoin esittelyteksteistä teoksen objektiivisiä peruskuvauksia ja subjektiivisiä kuvauksia, kuten kirjoittajien lukukokemuksia ja heidän käyttämiään lukemiseen houkuttelun keinoja. Lisäksi tarkastelen esittelyissä käytettyjä erilaisia tyylikeinoja ja niissä esiintyviä teoksen ulkopuolisiin asioihin liittyviä aiheita. Analysoimalla esittelytekstien sisältöjä ja tyylejä voidaan nähdä, miten monenlaisilla tavoilla kirjastohenkilökunta kirjoittaa kirjallisuudesta ja esittelee sitä sekä objektiivisesti että subjektiivisesti. Lisäksi vertaamalla esittelytekstejä saadaan käsitys siitä, millaisia keinoja kirjastohenkilökunta käyttää lukijoiden houuttelemiseksi ja toteuttaa näin kirjallisuuden välittäjän rooliaan. Analyysini tukena ja esimerkkeinä esittelytekstien sisällöistä ja tyyleistä käytän siteerauksia esittelyteksteistä.

Kirjastohenkilökunnan kirjoittamia esittelytekstejä siteeratessani olen merkinnyt siteerauksen perään sulkuihin tiedot tekstin tekijästä ja esiteltävästä teoksesta. Ensin on mainittuna esittelytekstin kirjoittaja, maakuntakirjasto ja kirjoittajan kirjasto (työpaikka) ja sen jälkeen teoksen tekijä ja teoksen nimi tai esittelyn tema. Kaikissa verkkokirjastojen kaunokirjallisten teosten esittelyteksteissä ei kaikkia edellä mainittuja tietoja ollut näkyvissä. Mikäli esittelyn kirjoittajan nimeä ei ole mainittu, on se ollut yleisesti ”kirjasto” tai vastaava henkilökuntaan viittaava käsite.

Suurimmassa osassa vinkkisivuja esiteltävistä teoksista on erilliset, yleensä laajemmat, esittelytekstit. Tämä tarkoittaa sitä, että esittelyt eivät ole vain lyhyitä tekstipätkiä esimerkiksi saatavuustietojen vieressä, vaan erillisiä, mahdollisesti myös omille sivuilleen aukeavia kirjallisuusesittelyjä. Esittelytekstejä tarkastelemalla voidaan havaita ainakin kahdeksan erilaista esittelykeinoa, joista toisia käytetään useammin toisia harvemmin. Keinoja ovat 1) juoniselostus, 2) objektiivisista elementeistä, kuten henkilöhahmoista sekä tapahtuma-ajasta

ja -paikasta, kertominen, 3) teoksen ja kirjailijan taustojen kuvaaminen, 4) kirjastotietojen ja linkityksien käyttö, 5) teoksen kirjoitustyylin kuvaus, 6) tehokeinojen käyttö esittelyissä, 7) kirjoittajien omien ajatusten lukukokemusten ja arvioiden esille tuominen ja 8) teoksen teemojen ja sisältöjen analysointi.

Kahdeksan erilaista esittelykeinoa voidaan jakaa kahdeksi ”pääryhmäksi”. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat sellaiset esittelykeinot, joilla yleensä annetaan peruskuva teoksesta. Edellä mainituista esittelykeinoista erityisesti juoniselostusta, teoksen tapahtuma-ajan ja -paikan kuvausta sekä teoksen ja kirjailijan taustojen kuvauksia voi pitää eräänlaisina teoksien perustietoina ja siten on ymmärrettävää, että ne ovat kuvattuina lähes kaikissa esittelyteksteissä. Kirjastohenkilökunnan tekemän kirjallisuuden esittelyn tarkoituksena on tietysti lukijoiden houkuttelu, mutta yleisesti ottaen myös teoksen kuvaus.

Toiseen ryhmään kuuluvat esittelykeinot, joita käyttämällä esittelyteksteissä painottuvat kirjastohenkilökunnan syvempi kirjallisuuden asiantuntijuus ja henkilökohtaisuus. Teoksen kirjoitustyylin kuvauksen ja tehokeinojen käytön esittelyteksteissä liitän enemmän toiseen ryhmään, vaikka etenkin teoksen kirjoitustyylin kuvausta voi pitää jossain määrin myös objektiivisena kuvauksena. Tämän toisen ”pääryhmän” esittelykeinoihin kuuluvat erityisesti kirjoittajien omat lukukokemukset ja arviot teoksesta sekä teoksen teemojen ja sisältöjen analysointi. Joka tapauksessa kaikki näiden kahden ”pääryhmän” esittelykeinoista toteuttavat omalta osaltaan kirjaston ja kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden välitys- ja asiantuntijarooleja. Seuraavaksi tarkastelen lähemmin näitä kahdeksaa erilaisia esittelykeinoja.

1) Juoniselostus

Kaikissa tutkimissani kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä esiteltävän teoksen peruskuva annetaan juonen kuvauksella. Kirjaston ja kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntijatehtävä korostuu jo tällaisessa yleisessä teoskuvauksessa. Asiantuntijuutta on se, että teoksesta osataan kertoa neutraalisti ja antaa siitä peruskuva. Teoksen juoni on kerrottu kaikissa tutkimusaineistoni esittelyissä vähintään lyhyesti. Tällöin juonen avaaminen toimii ainakin eräänlaisena pohjana muulle esittelylle. Aina pelkän juonen selostaminen ei tietenkään välttämättä kerro teoksesta paljoakaan, mutta se on kuitenkin kirjastotoiminnalle

sopiva järjestelmällinen tapa kuvata teosta. Monesti juonen kuvauksen yhteydessä kerrotaan myös teoksen keskeisimmistä henkilöistä:

”Varsinainen tarinamme alkaa vuonna 1914, maailmansodan jo teroittaessa kuolettavia tikareitaan. Nuori brittineito Vivian Rose on mukana isänsä ystävän, turkkilaisen Tahsin Beyn, ja tämän kollegoiden arkeologisilla kaivauksilla Labrandassa.” (Pori. Shamsie, Kamila: Jumala joka kivessä)

Osassa maakuntakirjastoja myös juoniselostukset ovat pitkiä. Tällaisissa tapauksissa yleensä teoksen muukin esittely on laaja-alaista.

2) Objektiiviset elementit

Tässä käsittelen objektiivisten elementtien, esimerkiksi teoksen tapahtuma-ajan ja -paikan sekä henkilöhahmojen kuvaamisen, käyttöä esittelyteksteissä. Kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä käytetyt objektiiviset elementit tukevat teosten peruskuvan antamista yhdessä juoniselostuksen kanssa.

Objektiivista kuvausta on kaikissa tutkimusaineistoni esittelyteksteissä. Tämä ilmenee juonen selostamisen lisäksi erityisesti tapahtuma-ajan ja -paikkojen sekä henkilöhahmojen kuvaamisessa. On ymmärrettävää, että esittelyt sisältävät objektiivisia kuvauksia, jotta niiden lukijat saavat yleiskuvan teoksesta. Teoksen kuvaaminen objektiivisesti toteuttaa tietysti osaltaan kirjastojen kirjallisuuden esittelyn ja välittämisen roolia, ja tällainen peruskuvauks teoksesta on tärkeää.

”[–] Lähiöoksennus kuvaa 80-luvun lähiöelämää humoristisesti, paikkana yksi pääkaupungin lähiöistä, Kannelmäki.” (Forssell, Anne. Lahti. Juvonen, Anu: Lähiöoksennus)

Objektiivisista elementeistä ovat usein esillä myös teoksen henkilöhahmot. Yksittäisiä henkilöhahmoja ei välttämättä analysoida kovin tarkasti, mutta ne ja niiden väliset suhteet esitellään yleisellä tasolla:

”Conroyn henkilöt ovat inhimillisiä, värikkäitä ja tunteissaan vahvoja, täynnä vihaa ja rakkautta.” (Puhtimäki, Hannele. Seinäjoki. Conroy: Vuorovetten prinssi)

Tapahtuma-ajat ja -paikat on joko liitetty henkilöhahmojen esittelyyn tai esitetty pelkistetysti niin, että teoksen tarina tapahtuu jossakin tietyssä paikassa ja sijoittuu tiettyyn aikakauteen. Voi olla, että jotkut asiakkaat haluavatkin lukea vain perustiedot teoksesta ja jättää lukukokemukset ja arviot itselleen. Joka tapauksessa perustiedot toimivat vähintäänkin

eräänlaisina esittelyn johdantoina, pohjina kirjoittajien omille tulkinnoille ja mahdollisina mielenkiinnon herättäjinä. Ne muodostavat pohjan esittelylle ja samalla esittelyn kirjoittajan ja lukijan välille, jolloin myös kirjaston ja asiakkaan välinen vuorovaikutussuhde korostuu. Juonen, tapahtuma-ajasta ja -paikasta sekä henkilöhahmoista kertominen antaa kokonaisvaltaisen peruskuvan esiteltävästä teoksesta:

”Michael Cunninghamin Lumikuningatar kertoo Barretin, Tylerin ja Bethin tarinan 2000-luvun talvisessa New Yorkissa. Nelikymppinen, hanttihommia tekevä Barret asuu nuhjuisessa ja vaatimattomassa asunnossa.” (Anni. Halssilan kirjasto. Cunningham: Lumikuningatar)

”Keskiössä on Eicherin perhe, joka elää Park Ridgessä Illinoisissa lähellä Chicagoo 1930-luvun Amerikassa.” (Eeva Kiviniemi. Turku. Phillips, Jayne Anne: Murhenäytelmä)

3) Teoksen ja kirjailijan taustojen kuvaaminen

Objektiivisten elementtien kuvaamisen lisäksi yleisesti käytetty esiteltävän teoksen peruskuvauksen keino on itse teoksen ja kirjailijan taustojen esittely. Esiteltävän teoksen synnystä saatetaan kertoa taustoja ja yhdistää teos kirjailijan muuhun tuotantoon. Esiteltäessä teokseen ja sen tekijään liittyviä asioita painottuvat esittelytapojen monipuolisuus ja keinot kirjallisuuden välittämiseen sekä mielenkiinnon herättämiseen:

”Kiltti tyttö on ollut valtava menestys ympäri maailman ja siitä tehty elokuva saa ensi-iltansa syksyllä 2014. Myös Flynnin muut kirjat ovat olleet suosittuja ja parhaillaan niitä ollaan suomentamassa.” (Henna. Joensuu. Flynn: Kiltti tyttö)

”Marianne Cedervall asuu Västeråsissa. Hän työskentelee kirkon henkilöstöhallinnossa.” (Borén. Kakkola. Cedervall, Marianne: Ajattelen sinua kuolemaasi saakka)

Tällaiset tiedot ovat tietysti objektiivisia perustietoja, mutta niitäkin käyttämällä esittelyssä korostuu kirjallisuuden tuntemus laajemmin kuin vain teoksen perustasolla. Lisäksi teoksen ulkopuoliset tiedot herättävät mielenkiintoa, vaikka ne eivät itse teoksesta varsinaisesti kerrokaan. Esimerkiksi kirjailijalle myönnetty kirjallisuuspalkinto, palkintoehdokkuus tai teoksen filmatisointi voivat toimia joillekin lukijoille mielenkiinnon herättäjinä:

”Madeline Miller kirjoitti Akhilleen laulua peräti kymmenen vuotta. Kirja voitti Orange-palkinnon, joka myönnetään vuosittain englannin kielellä kirjoittavalle naiselle.” (Henna. Joensuu. Miller: Akhilleen laulu)

Kertomalla teoksen ja kirjailijan taustoja esiteltävä teos voidaan myös liittää tekijän aiempiin teoksiin, esimerkiksi samasta kirjasarjasta:

”Tuuri jatkaa ‘Ameriikan kultamailta’ palanneen Jussi Ketolan tarinaa.” (Haapala, Eija. Lahti. Tuuri, Antti: Kylmien kyytimies)

Esittelyissä on myös pidempiä kuvauksia kirjailijan ja teoksen taustoista, joiden kautta myös kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntijuus näkyy. Tällöin kirjailijasta ja teoksen taustoista tiedetään ja on otettu selvää laajasti:

”Tiina Laitila Kälvemark on syntynyt Kärämäellä, Pohjois-Pohjanmaalla ja asuu Tukholmassa. Hän sai idean kirjaan nähdessään thaimaalaisen naisen ja häntä huomattavasti vanhemman miehen huutokaupassa Ruotsissa. Kirjaa varten hän haastatteli useita venäläisiä maahanmuuttajanaisia, jotka olivat avioituneet Ruotsiin. Myös tarinat kotipitäjän Karku-alkuisista paikoista, joihin asukkaat pakenivat venäläistä miehittäjää isonvihan aikana antoivat taustaa tarinalle.” (Helinä Mustajärvi, Kokkolan kaupunginkirjasto. Kälvemark Laitila, Tiina: Karkulahti)

4) Kirjastotietojen ja linkityksien käyttö

Aiemmassa aluvuossa käsitelin kirjastotietojen ja linkityksien käyttöä verkkokirjastojen yleisissä vinkkiosioissa aineiston jakamis- ja esittelymenetelmänä. Tässä tarkastelen erikseen kirjastotietojen ja linkityksien käyttöä osana yksittäisiä aikuisten kaunokirjallisuuden esittelytekstejä.

Osia esittelytekstejä yhdistäviä tekijöitä ovat esimerkiksi saatavuus- ynnä muiden kirjastotietojen ja erilaisten linkityksien käyttö esittelyissä. Kirjastotietoja ja linkityksiä käytetään jo yleisesti vinkkiosioissa esimerkiksi aineiston jakamista selkeyttävinä menetelminä, mutta lisäksi myös osana esittelytekstejä. Linkityksiä on käytetty seitsemän maakuntakirjaston tai kirjastokimpan kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä ja niitä ovat esimerkiksi linkitykset teoksen tekijän muihin töihin ja kotisivuihin sekä teokseen ja tekijään liittyviin juttuihin ja haastatteluihin.

Osassa esittelyistä käytetään myös linkkejä erilaisiin kirjastotietoihin, kuten teoksen saatavuuteen ja luokitustietoihin. 18 kirjaston verkkosivun kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä vain kahdeksassa käytetään linkkejä kirjastotietoihin. Tätä voi pitää melko pienenä määränä ottaen huomioon kirjastotietojen merkityksen teosta lainattaessa. Odotin, että suoria linkkejä kirjastotietoihin olisi käytetty huomattavasti useammin ja selkeämmin.

Suorien kirjastotietolinkitysten lisäksi myös asiasanoituksen käyttö esittelytekstien yhteydessä on yllättävän harvinaista. Vain seitsemän kirjaston kaunokirjallisuuden esittelytekstien yhteydessä on käytetty asiasanoitusta selkeästi. Asiasanoituksen avulla

voidaan selata muita saman aiheen kirjallisuutta ja muutakin kirjastoaineistoa. Tämä esittelykeino helpottaa verkkosivulla ”surffaamista” ja laajentaa esittelyä mahdollistamalla aineiston selaamista. Pelkästään asiasanoitukseen perustuvaa esittelytoimintaa ei tutkimusaineistossani ollut. Näin asiasanat eivät toimi yksinään esittelyjen ”pääjäsentäjinä”, vaan niillä on esittelytoimintaa tukeva ja laajentava rooli esittelytekstien yhteydessä.

5) Teoksen kirjoitustyylin kuvaus

Esittelyteksteissä kerrotaan paljon myös kirjailijan käyttämästä kirjoitustyylistä. Tällainen kirjoitustyylin tulkinta on tietysti lähtökohdiltaan subjektiivista, mutta mielestäni se liitetään usein esittelyteksteissä teoksen objektiiviseen kuvaukseen. Teoksen tekijän käyttämän kirjoitustyylin kuvauksessa sekoittuu mielestäni objektiivinen ja subjektiivinen esittelykeino. Kirjoitustyylistä kertominen ikään kuin laajentaa teoksen sisältöä ja lukukokemusta objektiivisten asioiden kuvauksen lisäksi. Kirjoitustyylin kuvaaminen ei kuitenkaan välttämättä ole niin subjektiivista kuin esimerkiksi teoksen teemojen pohdinta esittelyteksteissä. Käytetystä tyylistä kerrotaan yleensä positiiviseen tapaan ja se antaa houkuttelevan kuvan teoksesta:

”Kerronnan rytmi ja letkeys saa lukijankin uppoutumaan Karibianmeren rentoon tunnelmaan.” (Kai. Joensuu. Naipaul, V.S.: Miguel-kadun väkeä)

”Hän tarkkailee, eläytyy, kertoo ironisesti. Kieli on runollista, osuvaa, kuin kuvanauhalta.” (lmt. Kajaani. Bulawayo, Noviolet: Me tarvitaan uudet nimet)

”Høegin veijariromaanin vallattomaan tyyliin kirjoitettu tarina etenee vauhdikkaasti huumorin ja fantasian keinoin unohtamatta syviä teemoja [--].” (Kirjasto. Vaasa. Høeg, Peter: Norsunhoitajien lapset)

Kirjoitustyylin kuvauksissa käytetään hyvin erilaisia keinoja. Kuvaukset voivat olla hyvin selkeitä ja tiiviitä, jopa toteaviakin:

”Kirjasta jäi mieleen teoksen lyhyet lauseet, sekä napakasti ja huvittavasti kerrotut havainnot” (Rovaniemi. Onkeli, Kreeta: Kutsumus)

Kirjoitustyyliä voidaan kuvata myös huomattavasti runollisemmin:

”Romaanin kieli helmeilee välillä yhtä lyyrisenä kuin elokuvan lumoavat kuvat, puhdas kauneus ja pahuus sekoittuvat kaamealla tavalla.” (Kiviniemi, Eeva. Turku. Phillips, Jayne Anne: Murhenäytelmä)

Teoksen kirjoitustyyli voidaan myös liittää yleisiin tunnelmiin kerronnasta. Näin esittelyssä yhdistyvät kirjoitustyylin ja lukukokemusten kerronta:

”Kirja on helposti luettava, teksti on sujuvaa, hauskat ja välillä kirpakatkin huomautukset - sekä lämmin kerrontatapa saivat lukemaan kirjan siltä istumalta.” (Rovaniemi. Zevin, Gabrielle: Tuulisen saaren kirjakauppias)

6) Tehokeinot

Edellä esittelemiäni teoksen kirjoitustyylin kuvauskeinojen lisäksi esittelyteksteissä käytetään myös erilaisia tyyllisiä keinoja, joiden avulla teos pyritään kuvaamaan mielenkiintoiseksi. Yksi, melko usein käytetty houkuttelutapa on käyttää kysymyksiä esittelyteksteissä. Esittämällä kysymyksiä teoksesta ja sen sisällöistä vinkin kirjoittajat ovat vuorovaikutuksessa esittelyjen lukijoiden kanssa. Kysymykseen ikään kuin odotetaan vastausta ja sen saa selville lukemalla teos. Kysymykset voivat liittyä esimerkiksi teoksen teemoihin:

”Kutsumus tai ei, työ on työtä. Johtaako oikea kutsumus parempaan tulokseen kuin kuviteltu kutsumus?” (Vaasa. Onkeli, Kreetta: Kutsumus)

”Myös naapurirappuun muuttanut Eli-niminen tyttö askarruttaa Oskaria: entä jos hän ei olekaan ihminen vaan jotain muuta?” (Oulu. Lindqvist, John Ajvide: Ystävät hämärän jälkeen)

”Saako tehtyä enää tekemättömäksi?” (Oulu. King, Stephen: Christine tappaja-auto)

Myös lukukokemuksia voidaan kuvata kysymyksen muodossa:

”[--]Tiedät kai sen kamalan ihanan tunteen, kun joku kirja on niin pelottava ja jännä, ettei sitä oikein uskaltaisi lukea, muttei toisaalta pysty laskemaan käsistäänkään?” (Anu. Kuopio. Eri kauhuteoksia)

Kysymyksen avulla voidaan hyvin suoraan vinkata ja kehottaa lukemaan esiteltävä teos:

”Pääseekö Penny sairaalasta, mitä uutta tietoa hän saa isästään ja miksi metsässä on niin vaarallista juoksennella, sen saa selville lukemalla kirjan!” !” (Kotila, Hanna. Seinäjoki. Favorite, Eileen: Sankarittaret)

Kysymysten lisäksi huudahdusten käyttö esittelyissä on myös melko suosittu tehokeino. Niinkin yksinkertaisella keinolla kuin huutomerkin käytöllä esittelyihin saadaan lisää tehoa ja elävyyttä. Huutomerkkiä käytetään hyvin monipuolisesti: sillä voidaan korostaa teoksen tiettyjä alueita, lukukokemuksia tai antaa vinkki muihin teoksiin:

”Allekirjoittanut ei vastaa näiden kirjojen lukemisesta aiheutuneista unettomista öistä!” (Anu. Kuopio. Eri kauhuteoksia)

*”John Boynen kirjasta Poika raidallisessa pyjamassa sekä Aki Ollikaisen Nälkävuodesta pitäneille!”
(Niemi, Katja. Lahti. Sepetys: Harmaata valoa)*

”Takana puhumisen taito sopii etenkin Härkösen tyylin ystäville, joille on luvassa riemastuttava lukukokemus!” (JR. Hämeenlinna. Härkönen, Anna: Takana puhumisen taito)

Suosittelussa käytetään myös historiaan ja kulttuuriin liittyviä viittauksia, ei ainoastaan viittauksia tekijän toisiin tai samankaltaisiin teoksiin:

”Suosittelen sitä ehdottomasti kaikille Suomen historiasta, rikollisuudesta ja sukutarinoista kiinnostuneille!” (Kirsi. Joensuu. Miettinen, Kimmo: Sukuviha)

Kysymyksien ja huudahdusten lisäksi yleinen vihje tai esittelyn ”auki jättäminen” ovat käytettyjä keinoja, joilla pyritään vaikuttamaan lukijaan ja tekemään teos houkuttelevaksi:

”Kirjan loppu on yllätyksellinen ja yllätykset liittyvät sekä seuroihin, että päähenkilöiden yksityiselämään.” (Kotila, Hanna. Seinäjoki. Raittila, Hannu: Ei minulta mitään puutu)

Esittelytekstin ”auki jättäminen” on hyvä tehokeino, jossa normaalin peruskuvan antaminen teoksesta ja lukemaan houkuttelu yhdistyvät:

”Jännite kasvaa ja panokset kovenevat, kun mahdoton kujajuoksu vapauteen alkaa.” (Oulu. Parkkinen, Sami: Punainen pyörre)

”Jännitysnäytelmän kohtalot kietoutuvat odottamattomalla tavalla yhteen.” (Oulu. Desai, Kishwar: Postimyyntilapset)

7) Kirjoittajien omien ajatusten, lukukokemusten ja arvioiden esilletuonti

Seuraavaksi hahmotan sitä, miten kirjastohenkilökunta kirjoittaa ja esittelee kaunokirjallisia teoksia objektiivisen peruskuvauksen lisäksi. Analysoin esittelytekstejä sisällönanalyysin keinoin, jolloin saadaan kuva siitä, miten laajasti ja erilaisin sisällöllisin keinoin kaunokirjallisia teoksia esitellään.

Objektiivisen peruskuvan antaminen esiteltävästä teoksesta on tärkeä osa kirjallisuuden esittelytoimintaa. Mielestäni teoksen pelkkä objektiivinen kuvaus saattaa kuitenkin jättää esittelyn hieman pelkistetyksi ainakin, jos verrataan sellaiseen esittelyyn, joka sisältää myös sen kirjoittajan omia lukukokemuksia ja mielipiteitä teoksesta. Kertomalla omia lukukokemuksiaan ja arvioitaan teoksesta, avaamalla teosta myös subjektiivisesti ja tulella

enemmän esittelyjen lukijaa vastaan henkilökohtaisesti esittelyjen kirjoittajat laajentavat esittelyn sisältöä ja herättävät mahdollisesti enemmän innostusta. Nykykirjastotoiminnassa painottuu kirjaston ja asiakkaan välinen molemminpuolinen vuorovaikutus. Vaikka tutkimuksessani tarkastelen vain kirjastohenkilökunnan kirjoittamia esittelyjä, on se osa edellä mainittua vuorovaikutusta. Vuorovaikutus korostuu erityisesti tällaisissa, henkilökohtaisissa kirjallisuuden esittelyissä.

Kirjoittajien omien tuntemusten ja arvioiden yhdistäminen teoksen peruskuvaukseen toteuttaa mielestäni parhaiten kirjallisuuden välittämistä ja asiantuntijuutta. Asiantuntijuutta voidaan korostaa kuvaamalla teoksen perustiedot, jolloin annetaan ymmärtää, että teos tunnetaan tällä objektiivisella tasolla. Kirjastohenkilökunnan lukukokemukset ja arviot taas lisäävät perustietoihin pohjautuvaa esittelyä luoden esittelyyn henkilökohtaista otetta. Samalla esittelyjen kirjoittajien omat näkemykset teoksesta tukevat myös kirjastohenkilökunnan asiantuntijuutta. Omia kokemuksia esiin tuomalla lisätään tietoutta yleisesti kirjallisuudesta, sen tulkinnasta sekä teoksesta ja laajennetaan esittelyä. Ajatukset näkyvät esimerkiksi teoksen teeman ja sisällön yleisessä analysoinnissa, lukukokemusten kerronnassa ja kirjoitustyylin arvioinnissa. Objektiiviset perustiedot osataan esimerkiksi yhdistää erilaisiin historiallisiin ja kulttuurisiin tapahtumiin, kyetään pohtimaan teoksen yhteiskunnallisia vaikutuksia ja voidaan kertoa esimerkiksi siitä, millaista on esiteltävän teoksen lukeminen.

Vinkeissä voidaan käyttää myös suoranaista ”jutustelua”: puhutaan suoraan esittelyn lukijalle, sinutellaan ja pyritään jakamaan kokemuksia lukemisesta. Tällaisissa esittelykeinoissa korostuu kirjaston rooli kirjallisuuden välittäjänä: vinkkauksilla pyritään näyttämään teokset houkuttelevina ja kiinnostavina ja saamaan asiakkaat lainaamaan ja lukemaan. Puhuminen suoraan esittelyjen lukijalle, sinuttelu ja jutustelu vievät esittelytekstit vielä henkilökohtaisemmalle tasolle. Erityisesti tällaisissa tapauksissa korostuu jälleen myös kirjastohenkilökunnan ja asiakkaiden vuorovaikutus.

”[--] Jos kuulut allekirjoittaneen lailla tähän ihmisryhmään, joka rakastaa kummitusjuttuja mutta säpsyy niiden lukemisen jälkeen seuraavat kaksi viikkoa kaiken maailman rasahduksia ja risahduksia, suosittelen miettimään kahteen kertaan ennen kuin luet tämän jutun.” (Anu. Kuopio. Eri kauhuteoksia)

Teksti on kirjoitettu sinuttelu-muotoon eli kohdistettu suoraan esittelyn lukijalle. Kirjoittaja kertoo laajasti omista tuntemuksistaan ja liittää itsensä ja myös mahdolliset lukijat samaan sosiaaliseen kummitusjuttuun rakastavaan ihmisryhmään.

Samoin itse teoksen ulkopuoliseen analyysiin perustuvaa, kirjoittajan omiin lukutunnelmiin liittyvää kuvausta käytettäessä kirjallisuuden esittely ja välittäminen viedään omanlaiselleen tasolle:

”Villasukat jalkaan, paksu saali ympärille ja lasiin kuumaa juomaa – vasta sitten voi alkaa lukea Koutokeino, kylmä kosto -kirja.” (Elisa, Jyväskylä, Halssilan kirjasto. Pettersson, Lars: Koutokeino, kylmä kosto)

On virkistävä, että vinkkaamisessa ei keskitytä vain itse teoksen sisällön yksinkertaiseen kuvaukseen. Tällaisissa vinkkauskeinoissa painottuvat myös kirjallisuuden esittelyn monipuoliset mahdollisuudet. Ei ole vain yhtä tiettyä tyyliä, jota esittelyjen tulisi noudattaa. Vaikka kirjoittaja kertookin omista tunnelmistaan, lukukokemukseen voi olla helppo samaistua tai ainakin voidaan kuvitella samanlainen tunnelma kirjan parissa. Esittelyissä annetaan myös suosituksia siitä, millaiseen tilanteeseen kirja sopii:

”Pienoisromaani istuu loistavasti matkalukemiseksi.” (Kaitsu, Joensuu. Eglöf, Joel: Edmond Ganglion & poika)

Välillä lukukokemusten kuvaamisessa mennään hyvinkin syvällisiin tunnelmiin:

”Olen uppoutunut romaanin maailmaan kuunnellen Hahnin lauluja ja – totta kai – siemailut kuvitteellista lehmuksenkukkateetä, johon olen kostuttanut pikkuleipiä; tai oikeammin madeleine-leivonnaisia. Vaikuttava romaani kaiken kaikkiaan!” (Pohjola, Heli. Turku. Proust, Marcel: Kadonnutta aikaa etsimässä)

”Vihdoinkin. Vuoteen 2014 piti odottaa, että meille 1970-luvulla syntyneillä julkaistaan oma aikalaisromaanini. Ja millaisen se onkaan! Sellainen, että tupladekki ulvoo ja nauha ryttääntyy sisään.” (Tommi, Jyväskylä, Jämsän kirjasto. Liimatta, Tommi: Jeppis)

Tällainen samaistuminen teoksen tapahtuma-aikaan tuo myös esille kirjastohenkilökunnan omaa suhtautumista esiteltäviin teoksiin. Näin esittelyt eivät ole vain perustiedot sisältäviä, toteavia, jopa luettelomaisia selostuksia siitä, mitä teos sisältää.

8) Teoksen teemat ja sisällöt

Esiteltävän teoksen teemojen ja muiden sisältöjen analysointi esittelyteksteissä korostaa erityisesti kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntijuutta ja yleistuntemusta. Kuten

aiemmin on todettu, kirjoista tietämistä voidaan pitää kirjastohenkilökunnan velvollisuutena ja samalla kirjaston roolia kirjallisuusinstituutiona toteuttavana (Tuomi 2009, 34).

Välitysrooli näkyy kirjallisuuden lisäksi myös yleisesti, jolloin kirjasto ja kirjastohenkilökunta ovat välittäjinä myös yhteisessä kulttuurisessa maailmassa (Tuomi 2011, 92). Tällöin teoksen sitominen esimerkiksi historiaan, kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin aiheisiin toteuttaa asiantuntijuutta, on se sitten tehty pelkistetysti tai laajemmin analysoiden.

Kaunokirjallisten teosten esittelytekstejä analysoitaessa täytyy ottaa huomioon myös tekstien tarkoitus. Esittelytekstien tarkoituksena on esitellä kirjallisuutta ja tarjota kirjallisuutta asiakkaille. Tällöin esittelytekstien kirjoittajien tulee ottaa huomioon esimerkiksi se, kuinka syvälinen ja kattava teoksen analysointi on tarpeen. Esittelytekstit eivät lähtökohtaisesti ole analyysyjä tai kirjallisuuskritiikkejä. En usko, että kriittisyys teoksia kohtaan olisi mitenkään kiellettyä esittelyteksteissä, mutta ainakin sitä näkee harvemmin. Toisaalta ei voi sanoa, aiheuttaisiko esiteltävän teoksen kritisoiminen sen, ettei asiakas haluaisi lukea teosta vai päinvastoin; ehkä asiakas kiinnostuisi teoksesta.

Useimmat esittelytekstit ovat kuitenkin tekstimäärältään suhteellisen lyhyitä, joten teoksen teemojen analysointi on monesti melko pinnallista ja toteavaa. Ottaen huomioon myös esittelytekstien tarkoituksen, esitellä ja tarjota kirjallisuutta asiakkaille, kovin syvälinen analyysi ei ehkä ole parhain esittelytapa. Uskon, että lukijat eivät välttämättä halua valmiita analyysyjä teoksen sisällöistä. Teoksen liiallinen analysointi voi antaa esittelytekstin lukijalle tunteen ikään kuin teos olisi hänelle ”valmiiksi luettu”. Näin esittelyteksteissä olevat sisällölliset analyysit ovat yleensä selkeitä, nimenomaan ”esittelymäisiä”. Tällaisenkin esittelyn avulla kirjastohenkilökunta antaa lukijalle ikään kuin haasteen omalle tulkinnalle; onko lukija samaa mieltä teoksen teemoista vai löytyykö teoksesta jotain aivan muuta?

”Kirja sisältää hersyvää huumoria ja terävää kritiikkiä vanhuspalveluja kohtaan.” (Sirkku. Joensuu. Lindgren, Minna: Ehtoolehdon pakolaiset)

”Nerokkaan kirjailijan häikäisevän mielikuvituksellinen, ekokriittinen puheenvuoro maailmasta, jota kohti olemme menossa.” (Tampere. Atwood, Margaret: Herran tarhurit)

Konkreettisempien teemojen, kuten vanhuspalvelut ja ekokritiikki, lisäksi esittelyteksteissä pohditaan laajempia elämänteemoja:

”Tätä kirjaa ei voi luonnehtia murhamysteeriksi, vaan kiinnostavaksi kuvaukseksi kiinalaisesta mielenlaadusta.” (Helinä Mustajärvi, Kokkolan kaupunginkirjasto. Li, Yiyun: Kiinalaista elämänmenoa)

”Amos Oz on kirjoittanut monitasoisen kirjan, missä elämän vakavuus ja huumori yhdistyvät” (Seija. Kuopio. Oz, Amos: Fima)

Teemojen kautta voidaan myös pohtia laajempia teoksen herättämiä ajatuksia:

”Miehisuus näyttäytyy väkivaltaisuutena ja naisellisuus taiteellisuutena. Isät kasvattavat väkivalloin pojistaan tosimehiä, jolloin äidin edustama herkkyyden ja taiteellisuuden jäävät miehisyyden naamion taakse piiloon. Tosimiehet palaavat äitiensä luokse elämän vaikeina hetkinä tai kuoleman hetkellä. Naisia alistetaan ja halvennetaan, mutta samalla pelätään suunnattomasti.” (Hannele. Porvoo. El Sadaaw, Nawal: Imaamin tuho)

Teoksen teemoja ja sisältöjä voidaan analysoida myös kirjan ulkopuolisia asioita pohtimalla. Näin teoksien analysointi ei perustu välttämättä edes ainoastaan tekstiin. Tällöin esittelytekstin kirjoittajan kulttuurintuntemus näkyy laajemminkin kuin vain kirjallisuuden asiantuntemuksena.

”Kun katsoo Erlandssonin kirjan kansikuvaa, jossa minkkipariskunta poseeraa ihmisten vaatteissa, jää miettimään, kuka lopultakin on kenenkin vanki: minkit ihmisen, vai ihminen minkkien.” (Kokkolan kaupunginkirjasto. Erlandsson, Karin: Minkkitarha)

”Sisäisivulla kirjailijan silmiä katsoessa, voisi kuvitella Marian olevan siinä muistelemassa kesää 1990.” (Häyrinen, Liisa. Lahti. Krien, Daniela: Vielä joskus kerromme kaiken)

Suoraan lukukokemuksen kerrontaan voidaan myös liittää teoksen teeman herättämiä ajatuksia ja kertoa omia tunnelmia siitä, millainen esittelytekstin kirjoittajan olotila on ollut teoksen lukemisen jälkeen:

”Jussi Valtonen kirja on pysäyttävä, mutta rankka lukukokemus. Kirjan luettuaan ajattelee: ”Voi miksi, miksi ihmiset eivät rohkeasti tee asioita, joita haluavat?” (Lappeenranta. Valtonen, Jussi: He eivät tiedä mitä tekevät)

Lopulta on tietysti vaikea sanoa, onko teoksien syvällisempi analyysi esittelytekstissä hyvä vai huono asia. Esiteltävän teoksen syvälinen analysointi osoittaa kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntemusta ja näyttää myös sen, että teoksiin on tosiaan pureuduttu kunnolla. Tällöin esittely ei ole vain sellaista, jonka jokainen voisi lukea vaikka hakemalla tietoa teoksesta internetistä tai kirjan takakannen lukemalla. On tietysti hienoa, että kirjastohenkilökunta voi ja haluaa halutessaan analysoida teoksia syvällisestikin, mutta se, onko syvälinen analyysi kuitenkaan teoksen esittelyn tarkoitus, on yksilöllinen asia. Joka tapauksessa esiteltävien teosten sisältöjen ja teemojen analysoinnissa ja niistä kertomisessa

korostetaan kirjastohenkilökunnan kirjallisuuden asiantuntemusta ja toteutetaan kirjallisuuden välittäjän roolia.

Lopuksi

Pro gradu -tutkielmassani olen tutkinut kirjallisuuden esittelytoimintaa verkkokirjastoissa. Tutkimukseni aineistona ovat olleet Suomen 18 maakuntakirjaston ja kirjastokimpan verkkosivut. Aineistooni kuuluivat Hämeenlinnan, Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kokkolan, Kouvolan, Kuopion, Lahden, Lapin, Lappeenrannan, Mikkelin, Oulun, Porin, Porvoon, Seinäjoen, Tampereen, Turun ja Vaasan kaupunginkirjastojen verkkosivut. Kaikilla maakuntakirjastoilla ei ole vain omia verkkosivujaan, vaan ne kuuluvat erilaisiin kirjastokimppoihin. Tällöin tutkimusaineistonani on ollut kokonainen kirjastokimpan verkkosivu.

Olen tarkastellut verkkosivujen yleisiä vinkkiosioita ja erityisesti aikuisten kaunokirjallisuuden esittelyä näissä vinkkiosioissa. Tutkimustehtävänäni on ollut selvittää sitä, miten Suomen maakuntakirjastojen ja eri kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosiot ja aikuisten kaunokirjallisuuden esittelytekstit ylläpitävät kirjaston yleisiä rooleja ja tehtäviä kirjallisuuden välittäjänä ja asiantuntijana. Lisäksi olen selvittänyt sitä, miten kirjastot toteuttavat näitä tehtäviään nykyajan verkkokirjastotoiminnallaan. Tarkasteluni kohteena ovat olleet nimenomaan kirjastohenkilökunnan kirjoittamat esittelyt, koska niitä tutkimalla saadaan käsitys siitä, miten kirjastot toteuttavat tehtäviään ja ovat nykyajassa mukana niin sanotusti sisältä käsin. Saadakseni vastauksen tutkimustehtävääni olen käyttänyt apuna viittä tutkimuskysymystä: 1) Mitä verkkokirjastojen vinkkiosiot sisältävät? 2) Miten vinkkiosioissa jaetaan kirjastoaineistoa? 3) Millaisilla erilaisilla menetelmillä kaunokirjallisuutta esitellään kirjastojen verkkosivuilla?? 4) Millaista kaunokirjallisuutta verkkosivuilla esitellään? ja 5) Millaisia esittelytekstit ovat?

Toteutin tutkimukseni tarkastelemalla Suomen maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivuja alustavasti syksyllä 2014 ja tarkemmin vuoden 2015 tammi-toukokuu välisenä aikana. Vuoden 2014 puolella tein yleiskatsauksen verkkosivuihin ja vuonna 2015 tarkastelin erityisesti aikuisten kaunokirjallisuuden esittelytekstejä. Tein kaikkien verkkosivujen vinkkiosiodien sisällöistä erottelun. Tämän lisäksi tein sisällönanalyysiä vinkkiosioissa olevista kirjastohenkilökunnan kirjoittamista kaunokirjallisuuden esittelyteksteistä. Vinkkiosiodien sisältöjen erittely ja kaunokirjallisuuden esittelytekstien sisällönanalyysi toimivat lopullisen pohdintani taustana.

Työni alussa määritin tutkimusaineistoni ja esittelin Suomen maakuntakirjasto- ja kirjastokimppajärjestelmän. Tämän jälkeen avasin Suomen kirjastojen historiaa ja kehitystä sekä verkkotutkimusta taustaksi omalle työlleni. Suomen kirjaston historian taustoituksen tarkoituksena oli näyttää se, miten kirjastot ovat muuttuneet ja muovaantuneet nykyaikaisiksi hybridikirjastoiksi, joissa verkkokirjastotoiminnalla on hyvin suuri osansa. Historiaosuuden jälkeen avasin kirjaston erilaisia rooleja. Tässä pääkohteenani oli kirjaston perinteinen rooli kirjallisuuden ja lukemisen välittäjänä sekä kirjallisuuden asiantuntijana. Aineistoni käsittelyosuuden runkona toimivat maakuntakirjastoittain ja kirjastokimpoittain tekemäni aineiston erittelyt (liite 2). Näiden erittelyjen pohjalta tein vinkkiosoiden sisällöistä ja kirjallisuuden esittelytavoista rakenneanalyysin. Tämän lisäksi käsittelin kaunokirjallisuuden esittelytekstejä sisällönanalyysin menetelmällä. Vinkkiosoiden sisältöjen ja kirjallisuuden esittelytapojen rakenneanalyysin ja kaunokirjallisuuden esittelytekstien sisällönanalyysien avulla pohdin sitä, pitävätkö kirjastojen verkkosivut, niiden vinkkiosiot ja kirjallisuusesittelyt yllä kirjastojen perinteistä roolia kirjallisuuden asiantuntijana ja välittäjänä sekä lukemiskulttuurin tukijana.

Tuloksista

Kaikkia tutkimusaineistossani olleita kirjastojen verkkosivujen vinkkiosioita ja kaunokirjallisuuden esittelytekstejä yhdisti kirjastoaineiston jakaminen. Tämä fyysisissäkin kirjastoissa yleisesti käytetty aineiston jaottelutapa toimii myös verkkokirjastoissa ja on jo itsessään eräänlainen aineistojen esittelymenetelmä. Tämän perinteisen jaottelutavan lisäksi suosituimpia kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytapoja ovat teemojen ja aihepakettien käyttö, erilliset kaunokirjallisuuden esittelytekstit sekä multimedian käyttäminen esiteltäessä teoksia.

Suomen maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivujen vinkkiosioita voi yleisilmeeltään pitää melko samankaltaisina. Tämä selittyy mielestäni sillä, että kirjastolla on yleiset ja myös kirjastolaissa säädetyt tehtävänsä, joten näitä tehtäviä toteutetaan helposti samankaltaisilla menetelmillä. Kirjastoaineistojen jakaminen, esittelytoiminta esimerkiksi teemoittain, erillisillä esittelyteksteillä ja multimedian hyväksikäyttö ovat yleisesti käytössä verkkokirjastojen toiminnassa. Teemoittain tai eri aihepakettien avulla kirjallisuutta esiteltäessä maakuntakirjastojen käyttämät tavat vaihtelevat. Teemojen mukainen esittelytoiminta yhdistää vinkkiosioita ja esittelytekstejä. Aineistoa jaetaan vinkkiosioissa yleisesti teemojen mukaan ja tietyn teeman alla esiteltävien teosten esittelytekstit syventävät

näitä teemaesittelyjä. Useimmiten teemojen mukaisesti kirjallisuutta esiteltäessä eri teoksia on koottuna jonkin tietyn teeman alle. Esimerkiksi Kouvolan maakuntakirjaston ja *Kyyti*-verkkokirjaston käyttämät teemojen mukaiset esittelyt, joissa myös itse teemaa esitellään laajemmin, ovat omanlaatuisiaan teema-aiheisia esittelyjä. Tällöin teeman mukainen esittely ei perustu vain siihen, että tietyn aiheen alle kootaan eri teoksia, vaan myös itse teemaa osataan avata ja sen jälkeen siihen liitetään yksittäisiä teoksia. Tällaisessa teemaesittelyssä kirjallisuuden asiantuntemusta ja välitystoimintaa pystytään laajentamaan.

Osa verkkokirjastojen aineiston ja kirjallisuuden jaottelu- ja esittelytoiminnoista on helppo liittää fyysisen kirjaston toimintoihin. Eniten eroavaisuuksia on kaunokirjallisuuden sisäisissä genrejaoissa, tilastojen käyttämisessä ja linkityksien käytössä esittelytekstien yhteydessä. Näitäkin kaikkia jaottelu- ja esittelymenetelmiä käytetään, mutta ne ovat käytössä selvästi alle puolessa maakuntakirjastojen ja kirjastokimppojen verkkosivuista. Lisäksi eroavaisuuksia on kaunokirjallisuuden esittelytekstien pituuksissa ja sisällöissä. Osassa esittelytekstejä kerrotaan hyvin tarkasti ja pelkistetysti vain teoksen perustiedot, toisissa taas kirjoittajat analysoivat teoksen teemoja ja kirjoitustyyliä sekä avaavat omia lukukokemuksiaan. Nämä eroavaisuudet tekee mielenkiintoiseksi juuri se, miten erilaisilla tavoilla kaunokirjallisuutta voidaan esitellä ja miten erilaisia näkemyksiä myös kirjastohenkilökunnalla voi esittelymenetelmistä olla.

Verkkotoiminta antaa jaottelu- ja esittelytoiminnalle hyvin monipuoliset mahdollisuudet. Tämän vuoksi esittelymenetelmissä on myös erityistapauksia. Muutamat maakuntakirjastot ovat ottaneet käyttöönsä videoiden käytön kirjallisuutta esitellessään. Kaikilla Suomen maakuntakirjastoilla tai kirjastokimpoilla ei ole varsinaista vinkkiosiota. Erilaisena kirjastoaineiston ja kirjallisuuden jaottelu- ja esittelymenetelmänä voi pitää myös kirjastojen ylläpitämiä blogeja. Kirjastoaineiston esittely blogisivulla ei sinänsä eroa varsinaisesta vinkkiosiota. Käytännössä eroja on vain esittelymenetelmissä: blogimuodossa olevassa kaunokirjallisuusesittelyssä ei esimerkiksi välttämättä ole käytetty linkityksiä teoksen saatavuus- ja muihin kirjastotietoihin. Nämä erot ovat kuitenkin enemmän verkkoteknisiä. Myös esimerkiksi erilaiset resurssitekijät, kuten kirjastohenkilökunnan vähyys, voivat vaikuttaa siihen, että verkkosivulla ei ole erillistä vinkkiosiota tai teoksien esittelytekstejä.

Monien kirjastojen verkkosivuilla myös asiakkaila on mahdollisuus vinkata ja esitellä kirjallisuutta ja muuta kirjastoaineistoa. Näin se, että kirjaston itsensä ylläpitämää

vinkkiosiota ei ole, ei välttämättä tarkoita sitä, että esittelytoimintaa ei silti olisi. On luonnollista, että henkilöstö- ja asiakasmääriltään isommilla, suurten kaupunkien kirjastoilla myös verkkokirjastotoiminta on yleisesti ottaen laajempaa kuin pienempien kaupunkien kirjastoilla. Kuitenkaan mitään selvää tulosta siitä, että isomman kaupungin kirjaston verkkosivuilla olisi aina määrältään enemmän ja sisällöltään laajempia esittelymenetelmiä, en tutkimusaineistoni analysoinnissa löytänyt.

Kirjastohenkilökunnan kirjoittamissa esittelyteksteissä näkyi myös se, että suurimmassa osassa kirjastoja vinkkejä kirjoittavat vain muutamat henkilökunnan jäsenet. Tähän vaikuttavat varmasti myös erilaiset resurssitekijät, kuten ajankäyttö, mutta kirjoittajien vähyys oli melko yllättävää. Toisaalta on myös ymmärrettävää, että esittelytekstejä kirjoittavat sellaiset henkilökunnan jäsenet, joilla on aikaa ja kiinnostusta kirjoittamiseen.

Kirjastohenkilökunta käyttää erittäin monipuolisia tapoja kaunokirjallisuuden esittelyyn verkossa. Rakenneanalyysissä erotin esittelyteksteistä kahdeksan erilaista esittelykeinoa. Esittelykeinoja ovat 1) juoniselostus, 2) objektiivisista elementeistä, kuten henkilöhahmoista sekä tapahtuma-ajasta ja -paikasta, kertominen, 3) teoksen ja kirjailijan taustojen kuvaaminen, 4) kirjastotietojen ja linkityksien käyttö, 5) teoksen kirjoitustyylin kuvaus, 6) tehokeinojen käyttö esittelyissä, 7) kirjoittajien omien ajatusten lukukokemusten ja arvioiden esille tuominen ja 8) teoksen teemojen ja sisältöjen analysointi. Vaikka esittelykeinoja on useita, se ei tarkoita, että niitä käytettäisiin aina selkeästi yksitellen. Erilaisia esittelykeinoja käytetään yleisesti laajasti yksittäisissä esittelyteksteissä, jolloin kirjastohenkilökunnan sekä subjektiivinen että objektiivinen kirjallisuuden tuntemus toteutuvat mielestäni kokonaisvaltaisimmin. Esittelyjen sisältämät teoksien objektiiviset perustiedot liittyvät yleensä juoneen, henkilöihin ja tapahtuma-aikaan ja -paikkaan. Esittelyjen subjektiivinen puoli painottuu esittelyjen kirjoittajien kertoessa omia lukukokemuksiaan ja analysoidessaan teoksen sisältöjä. Subjektiivisen ja objektiivisen kuvauksen välimaastoon sijoittuu mielestäni esimerkiksi teoksen kirjoitustyylistä kertominen. Kirjoitustyylistä voidaan kertoa hyvin pelkistetysti ja selkeästi, jolloin se liittyy enemmän teoksen tekstin objektiiviseen kuvaukseen. Toisaalta kirjoitustyylin analysointi on aina enemmän tai vähemmän myös subjektiivista, jolloin painottuvat esittelyn kirjoittajan omat näkemykset.

Johtopäätöksiä, suosittelua, ehdotuksia

Mielestäni voidaan todeta yleisesti, että kirjastojen verkkosivujen vinkkiosiot ja teoksien esittelytekstit tukevat kirjastojen kirjallisuuden asiantuntijan ja välittäjän roolia.

Verkkotoiminnot tarjoavat nykyajan kirjastolle laajat mahdollisuudet kirjallisuuden esittelyyn. Vinkkiosioissa käytetyt tavat erotella aineistoja ja esitellä kirjallisuutta ovat mielestäni suoraan verrattavissa fyysisten kirjastojen aineiston erittelyn tapoihin ja kirjallisuuden esittelyyn, esimerkiksi hyllyryhmittelyyn ja kirjavinkkaukseen.

Kaunokirjallisuuden esittelyn monipuoliset keinot ylläpitävät kirjastojen roolia kirjallisuuden välittäjänä kirjallisuusinstituutiona. Yleisesti verkkotoiminnoillaan, kuten vinkkiosioilla ja esittelyteksteillä, kirjastot käyttävät nykyajan menetelmiä perinteisen roolinsa toteuttajina. Verkkotoiminnot voidaan myös nähdä osaksi kirjastojen kokonaistoimintaa, jolloin verkko- ja fyysinen kirjasto toimivat yhdessä. Asiakas voi kiinnostua teoksesta nähtyään sen vinkkiosioista ja luettuaan siitä kirjoitetun esittelytekstin. Tämän jälkeen asiakas käy lainaamassa teoksen fyysisestä kirjastosta. Näin verkkokirjastotoiminta ja perinteinen kirjaston roolin yhdistyvät yksinkertaisimmillaan. Verkkokirjastotoiminnan ja perinteisen kirjaston toiminnan ja tehtävien analogiaa kannattaa painottaa. Verkkotoiminta ja fyysinen kirjasto eivät ole kaksi eri asiaa, joten näiden välinen yhteistyö on tärkeää. Esimerkiksi juuri asiasanoituksen ja saatavuus- ynnä muiden kirjastotietojen laaja käyttö kirjallisuuden esittelyissä on mielestäni tärkeää. Se auttaa asiakkaita löytämään etsimiään teoksia helpommin ja samalla laajentaa kokonaisvaltaista esittelytoimintaa. Samoin teemojen mukaiset esittelyt ja asiasanoitusten käyttö esittelyissä edesauttavat asiakkaita löytämään niin kirjallisuutta kuin muutakin kirjastoaineistoa laajasti.

Siinä missä verkkokirjastotoiminta yleisesti ottaen pitää yllä kirjaston kirjallisuuden välittäjän roolia, myös kirjastohenkilökunnan asiantuntemus ja lukemaan innostaminen toteutuvat niin vinkkiosioissa kuin esittelyteksteissä. Vinkkiosioiden aineiston erittelyn tavat ja linkitykset esimerkiksi kirjastotietoihin perustuvat siihen, että kirjastohenkilökunta tuntee kirjastoaineiston. Tämä tuntemus näkyy verkkokirjastoissa, ja varsinaiset teoksien esittelytekstit vielä syventävät asiantuntemusta. Yleiset vinkkiosiot aineiston jakoineen ja kirjastotietoineen ovat osa kirjallisuuden kuvaamista tietokantoihin ja kirjallisuuden välineellistä tuntemista. Esittelyteksteissä taas tämä asiantuntijuus sanallistetaan. Se ei ole enää vain välineellistä eikä pelkästään onnistuneeseen tiedonhakuun tähtäävää tietämystä.

Esittelytekstien kirjoittajat tuovat esille omia lukukokemuksiaan ja teoksen heissä herättämiä tuntemuksiaan. Esittelyt ovat monesti hyvin henkilökohtaisiakin, ja niiden kautta ollaan vuorovaikutuksessa lukijoiden, asiakkaiden kanssa. Teoksien sisältöjä analysoidaan ja teoksien kirjoitustyyliä kuvataan. Kirjallisuuden asiantuntemus korostuu, kun esittelyteksteissä liitetään teos historiallisiin, kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin teemoihin. Kirjoitustyyliä, lukukokemuksia ja teoksen ulkopuolisia asioita kuvaamalla teokset näytetään houkuttelevina, kannustetaan lukemaan ja laajennetaan esittely koskemaan muutakin kuin vain itse teosta.

Yhdistämällä nykyaikaisen verkkokirjastotoiminnan ja perinteiset kirjaston tavat kirjastoaineiston ja kirjallisuuden esittelyyn, kirjasto ja kirjastohenkilökunta palvelevat asiakkaitaan parhaiten. Esittelymahdollisuuksia on jo nyt runsaasti, mutta uudenlaisia keinoja ja perinteisten ja uudempien yhdistelmiä kannattaa kokeilla. Teknologian vaikutuksia kirjastolaitokseen ei voi kieltää, mutta myös perinteiset menetelmät ja tehtävät ovat tärkeitä osia kirjastolaitoksen toimintaa. Uudistuksia myös tarvitaan tulevaisuudessa, koska kirjastolaitos tulee elämään edelleen muun yhteiskunnan mukana eikä se voi toimia siitä erillisenä. Kirjastoaineiston ja kirjallisuuden esittelyyn vaikuttavat aina käytettävissä olevat resurssit. On ymmärrettävää, että kaikki kirjastot eivät pysty ylläpitämään esittelysivuja tai ainakaan päivittämään niitä säännöllisesti. Esittelytoiminta on kuitenkin erittäin tärkeä osa kirjastolaitoksen toimintaa ja kirjaston roolit kirjallisuuden asiantuntijoina ja välittäjinä sekä lukemiskulttuurin ylläpitäjinä toteutuvat myös verkkokirjastoissa tehtävässä esittelytoiminnassa. Kirjastojen tulisi pystyä varaamaan resursseja myös verkkokirjastoissa tehtävään kirjallisuuden esittelyyn, jotta nämä perinteiset ja tärkeät kirjastojen roolit ja tehtävät eivät unohtuisi. Verkko hallitsee nyky-yhteiskuntaa, joten verkkotoiminta on ja on tulevaisuudessa vielä merkityksellisempi kirjastolaitokselle.

Kirjastojen ja kirjastohenkilökunnan rooli kirjallisuuden asiantuntijana, välittäjänä, lukemaan houkuttelijana ja sitä kautta lukemiskulttuurin ylläpitäjänä toteutuvat laajasti verkkokirjastoiminnassa. Kirjastolaitoksen ja kirjastohenkilökunnan yhteistoiminnalla kirjastoaineistot, kuten kaunokirjallisuus, näytetään mielenkiintoisina ja houkuttelevina. Vinkkiosioden ja esittelytekstien erilaisissa menetelmissä ja keinoissa korostuvat monipuolisuus, kiinnostus kirjallisuutta ja lukemista kohtaan, kirjaston ”sivistäjän” ja yleisesti ottaen laajan kulttuuritoimijan roolit.

Verkkokirjastotoimintaa on Suomessa tutkittu vähän verrattuna siihen, miten suuri merkitys sillä on nykyaikaisessa kirjastotoiminnassa. Tutkimukseni lisää verkkokirjastotoiminnan tutkimusta ja asettautuu osaksi yleistä kirjastoalan tutkimuskenttää. Kirjaston perinteisten roolien toteutumisen tutkiminen verkkokirjastoissa yhdistää perinteistä ja uudempaa kirjastoalan tutkimusta. Kirjastojen harjoittamaa kirjallisuuden esittelytoimintaa on kannattavaa tutkia jatkossa ja laajemminkin. Rajaukseni vinkkiosioden kirjastoaineiston jaottelu- ja esittelymenetelmien sekä aikuisten kaunokirjallisuuden esittelytekstien tarkasteluun ja analysointiin kattaa vasta pienen osan verkkokirjastojen toiminnoista ja kirjastoaineistojen esittelytoiminnoista. Aikuisten kaunokirjallisuuden lisäksi tarkempaa tutkimusta muusta kirjastoaineiston esittelytoiminnasta tarvitaan. Eri aineistojen tarkastelu näyttäisi kirjastojen esittelytoimintoja vielä laajemmin. Erityisesti sähköisten kirjojen, E-kirjojen, esittelytoiminnan tutkiminen olisi tärkeää kirjastoalalle, koska niiden lainaaminen on kasvussa, mutta niitä ei ehkä vielä ole tarpeeksi selvästi pystytty tuomaan esille kirjastojen verkkosivuilla. Yksi keskeinen tutkimuskohde nykyaikaisen hybridikirjastossa olisi yleinen toimivuus sekä asiakkaiden näkemykset ja toiminta osana kirjastolaitosta. Kirjastojen ja asiakkaiden välinen vuorovaikutus on myös tärkeä alue kirjastoalan tutkimuksessa. Lisäksi kirjastoaineiston ja kirjallisuuden esittelytoiminnan yleinen verkkokirjastotoimintojen tutkiminen on hyödyllistä. Verkkokirjastot tulevat olemaan tärkeitä osia kirjastojen toiminnassa ja sitä silmällä pitäen on tärkeää, että erilaisia toimintoja ja menetelmiä tutkitaan säännöllisesti. Tällöin saadaan tuoretta tietoa verkkokirjastojen ja kirjastojen yleisestä tilasta ja voidaan tarvittaessa tehdä muutoksia ja uudistuksia.

Lähteet

Buschman, John (2015) ”Kirjastonhoitajuus kriisissä: tie uusliberalismiin” teoksessa *Kirjaston kuolema*. Toim. Relander, Jukka & Saarti, Jarmo. Suomentanut Jarmo Saari. BTJ Finland Oy. Helsinki. 100–117.

Heinisuo, Rami, Koskela, Sanna & Saine, Reetta (toim.) (2004) *Kirjastopalvelut kaikilla mausteilla : palvelutuotannon tila, tarpeet ja tulevaisuuden linjauksia*. Helsinki. Opetusministeriö, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto.

Hypén, Kaisa (2006) ”...tilata ja järjestää, luetteloida ja varastoida, auttaa lukijoita valitsemaan ja löytämään”: kirjastot ja kaunokirjallisuus” teoksessa *Fiktiota! : levottomat genret ja kirjaston arki*. Toim. Hypén, Kaisa. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu.

Hypén, Kaisa (2007) ”Romaanilainaanon paluu” teoksessa *Kirjan matka tekijöiltä lukijoille*. Toim. Hypén, Tarja-Liisa. Tampere. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print. 91–123.

Jokitalo, Päivi (2000) ”Kirjastot verkossa – vanhat eväät ja uudet vaatimukset” teoksessa *Sivistyksen paikka – kirjoituksia kirjaston tilasta*. Toim. Niinikangas, Vesa & Näätäsaari, Inkeri. Turku. Enostone. 51–65.

Koivunen, Hannele (1995) *Kirjasto merkityksen tuottajana tietoyhteiskunnassa*. Helsinki. Kirjastopalvelu Oy.

Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne & Tikka, Minttu (toim.) (2013) *Otteita verkosta – Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Tampere. Vastapaino.

Lehtonen, Mikko (2001) *Post scriptum: kirja medioitumisen aikakaudella*. Tampere. Vastapaino.

Lovio, Maisa & Tiuhonen, Vuokko (2006) *Kirjaston asiakaspalvelu*. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu Oy.

McMenemy, David, Poulter, Alan & Burton, Paul F. (2007) *A Handbook of Ethical Practice – A practical guide to dealing with ethical issues in information and library work*. Oxford. Chandos Publishing.

Mäkinen, Ilkka (1997) "Nödvändighet af LainaKirjasto": modernin lukuhulun tulo Suomeen ja lukemisen instituutiot. Helsinki. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mäkinen, Ilkka (2013) "Kanavat natisevat – Kirjasto ja kirjakauppa" teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2*. Toim. Hallila, Mika, Hosiaislouma, Yrjö, Karkulehto, Sanna, Kirstinä, Leena & Ojajärvi, Jussi. Helsinki. Suomen Kirjallisuuden Seura. 224–234.

Ojala, Mace (2009) "Sananen yleisten kirjastojen roolista internetissä" teoksessa *Kirjasto 2010 – Lukijat, tekstit ja verkko*. Toim. Hypén, Kaisa. Helsinki. BTJ Kustannus. 125–152.

Okko, Marjatta (1991) "Kansankirjastojen synty" teoksessa *Kirja Suomessa 500 vuotta*. Toim. Kivelä, Marjut. Helsinki. VAPK-kustannus. 84–93.

Opetusministeriö. Opetusministeriön kirjastopolitiikka 2015: yleiset kirjastot, kansalliset strategiset painoalueet (2009). Helsinki. Opetusministeriö.

Paavonheimo, Jari (2006) Digitaalisen ja painetun rajalla – Kirjoituksia kirjasta, digitaalisuudesta ja kirjastosta. Helsinki. BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Perälä, Keijo (2000) "Kansankirjaston varsinainen tehtävä?" teoksessa *Sivistyksen paikka – kirjoituksia kirjaston tilasta*. Toim. Niinikangas, Vesa & Näätäsaari, Inkeri. Turku. Enostone. 9–19.

Relander, Jukka (2015) "Kansalaisen, kuluttajan vai asiakkaan kirjasto?" teoksessa *Kirjaston kuolema*. Toim. Relander, Jukka & Saarti, Jarmo. BTJ Finland Oy. Helsinki. 56–66.

Relander, Jukka & Saarti, Jarmo (2015) "Viisas kirjasto vai älykäs tietoverkko?" teoksessa *Kirjaston kuolema*. Toim. Relander, Jukka & Saarti, Jarmo. BTJ Finland Oy. Helsinki. 136–138.

Ristikartano, Veera & Virrankoski, Antti (toim.) (2011) *Eräpäivä! Voimasanoja kirjastosta*. Helsinki. Avain.

Rostila, Merja (2009) "Kirjallisuus elää ja voi hyvin verkossa" *Kirjastolehti* 3/2009. 15.

Saarinen, Lauri, Joensuu, Juri & Koskimaa, Raine (toim.) (2001) *Kirja 2010 : Kirja-alan kehitystrendit*. Saarijärvi. Gummerus Kirjapaino Oy. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylän yliopisto.

Saarti, Jarmo (2009) ”Asiakkaat verkkopalveluiden käyttäjinä ja tuottajina” teoksessa *Kirjasto 2010 – Lukijat, tekstit ja verkko*. Toim. Hypén, Kaisa. Helsinki. BTJ Kustannus. 155–178.

Saresma, Tuija (2013) ”Suomalaiset lukemisen kulttuurit” ” teoksessa *Suomen nykykirjallisuus 2*. Toim. Hallila, Mika, Hosiaisuus, Yrjö, Karkulehto, Sanna, Kirstinä, Leena & Ojajärvi, Jussi. Helsinki. Suomen Kirjallisuuden Seura. 238–250.

Sinikara, Kaisa (2009) ”Kirjastot ja verkko – Lyhyt historia” teoksessa *Kirjasto 2010 – Lukijat, tekstit ja verkko*. Toim. Hypén, Kaisa. Helsinki. BTJ Kustannus. 91–124.

Suominen, Vesa (2015) ”Kirjallis-bibliografisen kirjaston idea” teoksessa *Kirjaston kuolema*. Toim. Relander, Jukka & Saarti, Jarmo. BTJ Finland Oy. Helsinki. 82–99.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tuomi, Pirjo (2011) *Kirjojen keskellä: kirjastonhoitaja kaunokirjallisuuden asiantuntijana*. Helsinki. Avain.

Tuomi, Pirjo (2009) ”Pitäisikö kirjastossa tietää kirjoista?” teoksessa *Kirjasto 2010 – Lukijat, tekstit ja verkko*. Toim. Hypén, Kaisa. Helsinki. BTJ Kustannus. 27–51.

Vakkari, Pertti (1983) *Kirjojen lukeminen ja yleiset kirjastot: tutkimus yleisten kirjastojen käytöstä kirjakanavana*. Hki. Kirjastopalvelu.

Vatanen, Pirjo (2002) *Sääty-yhteiskunnan kirjastosta kansalaisyhteiskunnan kirjastoksi : yleisten kirjastojemme murroskausi 1890-luvulta 1920-luvulle*. Helsinki. Suomen Kirjallisuuden Seura.

Sähköiset lähteet

Huhtanen, Kerkko (toim.) (2009) *Kunta- ja palvelurakenne uudistuu, mitä tapahtuu kulttuuripalveluille? Kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelut Paras-uudistuksessa.* <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/kulti/kulttuuri/kultilausunnot/Documents/mit%C3%A4%20tapahtuu%20kulttuuripalveluille.pdf>. Luettu 20.3.2015.

Kirjastolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980904>. Luettu 15.3.2015.

Kirjastot.fi. <http://www.kirjastot.fi/fi/kirjastoala/maakuntakirjastot#.VNnRVGOw98E>. Luettu 15.3.2015.

Kunnat.net. Luonnos kirjastoasetukseksi. <http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/yleiskirjeet-lausunnot/lausunnot/2013/Sivut/kirjastoasetus.aspx>. Luettu 15.3.2015.

Litmanen-Peitsala, Päivi (2013) Kirjastoetiikkaa eli IFLAn eettiset ohjeet. <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/artikkeli/296/kirjastoetiikkaa-eli-iflan-eettiset-ohjeet/>. Luettu 19.1.2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kirjastojen tehtävät ja työnjako. http://www.minedu.fi/OPM/Kirjastot/kirjastoverkosto/tehtavat_ja_tyonjako/index.html?lang=fi. Luettu 15.3.2015.

Kirjastostrategia 2010 Tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka. Opetusministeriön julkaisuja 2003:1. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_98_strategia.pdf?lang=fi. Luettu 20.3.2015.

Saarti, Jarmo (1999) *Kaunokirjallisuuden sisällönkuvailun aspektit – Kirjastoammattilaisten ja kirjastonkäyttäjien tekemien romaanien tiivistelmien ja asiasanoitusten yhdenmukaisuus.* Oulu. Oulun yliopisto. <http://herkules oulu.fi/isbn9514254767/isbn9514254767.pdf>. 10.12.2014.

Suomen yleisten kirjastojen tilastot. <http://tilastot.kirjastot.fi/fi-FI/>. 8.4.2015.

Valtioneuvoston asetus kirjastoista. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130406>. Luettu 15.3.2015.

Liitteet

Liite 1. Taulukko 1 sisältää Suomen maakuntakirjastojen, maakuntakirjastojen verkkokirjastojen vinkkiosioden tai blogien ja mahdollisten erillisten kaunokirjallisuus-osioiden internetosoitteet. Lisäksi taulukossa on mainittu mahdollinen kirjastokimppa, johon maakuntakirjasto kuuluu.

Maakuntakirjasto	Verkkosivu	Kirjastokimppa	Vinkkiosio/blogi	Kaunokirjallisuus-osio
Hämeenlinnan kaupunginkirjasto – Kanta-Hämeen maakuntakirjasto	https://vanamo.verkkokirjasto.fi/web/arena/maakunta_kirjasto	Vanamo-verkkokirjasto	https://vanamo.verkkokirjasto.fi/web/arena/vinkit	https://vanamo.verkkokirjasto.fi/web/arena/kaunovinkit
Joensuun seutukirjasto - Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto	http://vaarakirjastot.fi/	Vaara-kirjastot	http://vaarakirjastot.fi/vinkeja-ja-juttuja	http://vaarakirjastot.fi/vinkit2
Jyväskylän kaupunginkirjasto - Keski-Suomen maakuntakirjasto	http://www.jyvaskyla.fi/ki_rjasto/maakunta	Keski-kirjastot	https://www.keskikirjastot.fi/web/arena/mita-lainaisin	https://www.keskikirjastot.fi/web/arena/kaunokirjallisuus
Kajaanin kaupunginkirjasto - Kainuun maakuntakirjasto	http://www.kajaani.fi/kirjasto/	Kainet-verkkokirjasto	http://kamkirjasto.blogspot.fi/2014/07/kirjaston-lukupiiri-syksy-2014.html	

Kokkolan kaupunginkirjasto - Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto	http://www.kokkola.fi/palvelut/kirjasto/fi_FI/kirjasto/	Anders-verkkokirjasto	https://anders.verkkokirjasto.fi/web/arena/tarpit	https://anders.verkkokirjasto.fi/web/arena/kannattaa-lainata
Kouvolan kaupunginkirjasto - Kymenlaakson maakuntakirjasto	http://www.kyyti.fi/palvelut/kouvolan-maakuntakirjaston-palvelut	Kyyti-kirjastot	http://www.kyyti.fi/vinkit	
Kuopion kaupunginkirjasto - Pohjois-Savon maakuntakirjasto	http://kirjasto.kuopio.fi/		http://kirjasto.kuopio.fi/Vinkki_tori	http://kirjasto.kuopio.fi/Kaunokirjallisuus
Lahden kaupunginkirjasto - Päijät-Hämeen maakuntakirjasto	http://www.lastukirjastot.fi/lahti/	Lastu-verkkokirjasto	http://www.lastukirjastot.fi/suosittelimme	http://www.lastukirjastot.fi/kaunokirjallisuus
Lappeenrannan kaupunginkirjasto - Etelä-Karjalan maakuntakirjasto	http://www.lappeenranta.fi/Suomeksi/Palvelut/Kirjasto	Heili-kirjastot	http://lappeenrannankirjasto.blogspot.fi/	
Mikkelin kaupunginkirjasto - Etelä-Savon maakuntakirjasto	http://kirjasto.mikkeli.fi/		http://kirjasto.mikkeli.fi/vinkit (lukijoiden)	
Oulun kaupunginkirjasto - Pohjois-Pohjanmaan maakuntakirjasto	http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto	Outi-verkkokirjasto	http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/vinkit	http://www.ouka.fi/oulu/kirjasto/kaunokirjallisuus

Porin kaupunginkirjasto - Satakunnan maakuntakirjasto	http://www.pori.fi/kirjasto/maakuntakirjastotoiminta.html	Satakirjastot	https://www.satakirjastot.fi/web/arena/kirjallisuus
Porvoon kaupunginkirjasto - Uudenmaan maakuntakirjasto	http://www.porvoo.fi/fi/palvelut/kirjasto/maakuntakirjasto	Porsse-kirjastot	https://porvoonkirjastonlukupiiri.wordpress.com/
Rovaniemen kaupunginkirjasto - Lapin maakuntakirjasto	http://www.rovaniemi.fi/fi/fi/Palvelut/Kirjasto/Maakuntakirjastosivu-	Lapin kirjasto	https://lappi.verkkokirjasto.fi/web/arena/luekatsokuuntele
Seinäjoen kaupunginkirjasto - Etelä-Pohjanmaan maakuntakirjasto	http://www2.seinajoki.fi/kirjasto/maakuntakirjastotoiminta.html	Seitti-kirjastot	http://seinajoenkirjasto.blogspot.fi/ http://www2.seinajoki.fi/kirjasto/vinkkiarkisto.html
Tampereen kaupunginkirjasto - Pirkanmaan maakuntakirjasto	http://kirjasto.tampere.fi/	PIKI-kirjastot	https://piki.verkkokirjasto.fi/web/arena/lkk-mita-lainaisin
Turun kaupunginkirjasto - Varsinais-Suomen maakuntakirjasto	http://www.turku.fi/kirjasto	Vaski-verkkokirjasto	https://www.vaskikirjastot.fi/web/arena/suosittelimme

Vaasan kaupunginkirjasto - Pohjanmaan <https://kirjasto.vaasa.fi/>
maakuntakirjasto

<https://kirjasto.vaasa.fi/vinkit>

<https://kirjasto.vaasa.fi/kaunokirjallisuus>

Liite 2. Taulukko 2. Vinkkiosioden yleisiä aineiston ja aikuisten kaunokirjallisuuden jaottelu- ja esittelytapoja. Selitykset: 1) *Aineistojako* Onko aineistot jaettu vinkkiosioissa (esim. kauno, tieto, lapset, nuoret, musiikki, elokuvat). 2) *Asiasanat* Onko esittelyteksteissä käytetty asiasanoitusta. 3) *Esittelyt (erikseen, laajemmat tekstit)* Onko verkkosivulla erilliset, omiksi sivuikseen aukeavat esittelytekstit. 4) *Kaunokirjallisuuden jako (oma osio / erillään)* Onko kaunokirjallisuus eroteltuna muusta kirjallisuudesta omana osionaan tai muuten. 5) *Kaunokirjallisuuden jako (eri genret)* Onko kaunokirjallisuuden sisällä tehty jakoja (esim. eri genret). 6) *Kirjastotiedot* Onko esittelyjen yhteydessä käytetty kirjastotietoja. 7) *Linkit* Onko esittelyteksteissä käytetty linkityksiä esim. kirjastotietoihin. 8) *Multimedia (esittelyissä)* Onko vinkkiosioissa / esittelytekstien yhteydessä käytetty multimedian keinoja, esim. kuvia. 9) *Teemat / Aihepaketit* Onko aineistoja jaettu teemoittain / aiheittain. 10) *Tilastot* Onko verkkosivulla tilastoituja tietoja esimerkiksi lainatuimmista ja varatuimmista teoksista.

Maakuntakirjasto	Aineistojako	Asiasanat (esittelytekstien yhteydessä)	Esittelytekstit (erikseen aukeavat tekstit)	Kaunokirjallisuuden jako (oma osio / erillään)	Kaunokirjallisuuden jako (eri genret)	Kirjastotiedot (esittelyissä)	Linkit (esittelyissä)	Multimedia (vinkkiosiossa tai esittelyissä)	Teemat / Aihepaketit	Tilastot
Hämeenlinna	x		x	x	x		x	x	x	
Joensuu	x		x	x		x		x	x	
Jyväskylä	x	x	x	x			x	x	x	
Kajaani (blogi)		x	x				x	x	x	
Kokkola	x	x		x	x			x	x	
Kouvola	x	x						x	x	
Kuopio	x			x	x			x	x	
Lahti	x		x	x	x	x	x	x	x	
Lappeenranta (blogi)			x							x
Mikkeli										x
Oulu	x			x		x	x	x	x	

Pori	x		x			x	x	x	x	
Porvoo		x					x	x		
Rovaniemi	x			x	x	x		x	x	
Seinäjoki (blogi)			x					x	x	
Tampere			x			x		x	x	x
Turku		x	x			x		x	x	x
Vaasa	x	x		x		x		x	x	

Hämeenlinnan kaupunginkirjasto

Hämeenlinnan kaupunginkirjasto on Kanta-Hämeen maakuntakirjasto ja se on osa *Vanamo*-verkkokirjastoa. *Vanamo*-verkkokirjastoon kuuluvat Hämeenlinnan lisäksi Janakkalan ja Hattulan kirjastot.

Vanamo-verkkokirjaston yleinen aikuisten vinkkiosio on *Tips*-yleissivu. Lapsille ja nuorille on erikseen omat sivunsa. Eri aineistot on eroteltu selkeästi omiksi osikseen: vinkkejä on erikseen kauno- ja tietokirjallisuudesta, musiikista yleisesti ja paikallisista muusikoista. Lisäksi omat vinkkiosat ovat myös varastovinkeille, teemoille, taidekirjakilpailulle ja uudelle materiaalille. Viimeisenä vinkkiosiossa on *Kirjailijoita Kirjastokaistalla* -osa, jossa voi katsoa *Kirjastokaista*-verkkopalveluun tallennettuja kirjastoihin ja kirjastoalaan liittyviä videoita ja radio-ohjelmia. Etusivulla on myös kerrottu ketkä vinkkejä kirjoittavat. Kirjoittajista on lista ja heidän käyttämänsä lyhenteet. Tällä keinolla on ilmaistu selkeästi se, että vinkit ovat kirjastohenkilökunnan kirjoittamia.

Kaunokirjallisuuden luvuvinkit ovat *Fiction*-osiossa. Osiossa on erikseen neljä alaosaa: *Jännitystä*, *Kepeää luettavaa*, *Sarjakuvia* ja *Nuorten aikuisten kirjoja*. Ensimmäisenä *Fiction*-sivulla on viimeisin vinkki. Muista esittelyistä näkyy alkuteksti, ja ne aukeavat omille sivuilleen. Esittelyjä on 154 sivua (18.2.2015). Niissä näkyy päivämäärät, jolloin esittelyteksti on julkaistu. Vanhin esittely on päivätty 20.11.2011. Lisäksi esittelyissä on mainittu sen kirjoittaja käyttämällä lyhennettä.

Esittelyt sisältävät myös teoksen lajin. Näitä ovat esimerkiksi romaanit, novellit, sotaromaanit, jännityskirjallisuus ja elämäkertaromaanit. Lajimerkinnät ovat linkitettyjä, ja ne vievät toisiin samalla lajilla merkittyihin teoksien esittelyihin.

Itse esittelytekstit ovat melko laajoja. Niissä esitellään teoksen juoni ja käytetään jonkin verran lainauksia teoksesta. Esittelyt sisältävät myös linkkejä kirjailijan toisiin teoksiin ja erilaisille sivuille, esimerkiksi kirjailijan kotisivulle. Lisäksi esittelyissä on tietoa esimerkiksi teoksen saavuttamista palkinnoista ja ehdokkuuksista.

Tekstien kirjoittajat tuovat esittelyteksteissä esille lukukokemuksiaan ja omia ajatuksiaan teoksesta:

”Aronen yhdistää kirjassaan onnistuneesti faktaa ja fiktiota” (UK. Aronen: Maria Renforsin totuus)

Teksteissä ilmenee kirjoittajan tulkintoja teoksesta, esimerkiksi sisällöstä:

”Kirja sisältää kuitenkin myös suuren määrän vapauttavaa huumoria.” (ViVi. March: Komppania K)

Vinkkien kirjoittajat arvioivat myös kirjailijan käyttämää kirjoitustyyliä:

”Kaunis ja intensiivinen kerronta vangitsee lukijan[–]” (Fletcher: Meriharakat)

”Teksti on suorasukaista ja viihdyttävää ja lukija saa naureskella kirjailijan tai hänen tuntemiensa ihmisten kammelluksille.” (JR. Härkönen: Takana puhumisen taito)

Teksteissä käytetään myös Jarmo Saartin (2009) määrittämiä objektiivisia elementtejä.

Yleisimmin kuvattu objektiivinen elementti on teoksen tapahtuma-ajan ja -paikan

kertominen. Lisäksi kerrotaan teoksen keskeisistä henkilöistä ja heidän välisistä suhteistaan:

”Kertomuksen keskeiset henkilöt: Frans, Anja, Martta ja Toivonen huomaavat vähitellen kohtaloissaan jotakin yhteistä.” (Ei kirjoittajan lyhennettä. Heikkinen: Viestikyyhkysuprseeri)

Joensuun seutukirjasto

Joensuun seutukirjasto on Pohjois-Karjalan maakuntakirjasto. Kirjasto on osa Pohjois-Karjalan yhteistä *Vaara*-kirjastot kirjastokimppaa. *Vaara*-kirjastot on uusi, vuosien 2014–2015 aikana syntyvä kirjastokimppa. Joensuun seutukirjaston lisäksi *Vaara*-kirjastoihin kuuluvat Juuan ja Valtimon kunnankirjastot. Vuoden 2015 aikana mukaan liittyvät Ilomantsin, Lieksan, Nurmeksen, Kiteen, Rääkkylän ja Tohmajärven kirjastot (<http://vaarakirjastot.fi/>) (18.2.2015).

Vaara-verkkokirjaston yhteinen vinkkiosio on *Vinkkejä ja juttuja*. Vinkit ovat jaettu laajasti: aikuisten, nuorten aikuisten ja lasten ja nuorten vinkit ovat erikseen. Lisäksi vinkkejä on esimerkiksi peleistä, elokuvista ja musiikista. Näiden lisäksi omat osiot on myös näyttelyille, haastatteluille, pakinoille, varaston helmille, Pohjois-Karjala-aineistolle ja teemoille.

Vinkkejä ja juttuja -sivulta pääsee *Aikuisten kirjavinkkejä* -osioon. Kaunokirjallisuuden esittelyjä on tässä osiossa. Kirjavinkkeihin pääsee myös aineiston *Kirjat*-osiosta, jossa on myös *Varastojen helmiä*. Varsinaista erillistä kaunokirjallisuuden osiota ei ole erikseen:

aikuisten kirjavinkkien joukossa on myös tietokirjoja, vaikka *Tietokirjat*-osio on erikseen sivun oikeassa reunassa.

Kirjavinkkejä on 16 sivua, 5 merkintää per sivu (18.2.2015) Esittelyt ovat suoraan tällä sivulla. Teoksen nimeä ja tekijää klikkaamalla suurin osa teoksista aukeaa suoraan saatavuus- ynnä muihin kirjastotietoihin. Esittelyissä kuvataan yleisesti teoksen juoni ja kerrotaan henkilöistä. Myös teoksen tapahtumapaikka ja -aika on kuvattu useimmissa esittelyissä. Lainauksia on käytetty hyvin vähän. Lisäksi esittelyissä kerrotaan esimerkiksi kirjailijan saamista palkinnoista ja teoksen filmatisoinneista.

Kirjavinkeissä on näkyvissä myös vinkin kirjoittajan omia ajatuksia teoksesta. Näissä ilmenee tunnelmia lukukokemuksesta ja teoksen sisällön analyysiä:

”Vaikka kirja on pitkä, ei sitä lukiessa tule ”loppuisi jo”-tunnetta vaan se vie sujuvasti mukanaan Australian lämpöön ja seikkailuihin.” Päivikki. (Nesbo: Lepakkomies)

Teksteissä on myös suurempaa, esittelyjen lukijoille suuntautuvaa vinkkaamista:

”Kirja onnistuu koukuttamaan lukijansa jo ensimmäisten sivujen aikana, ja lukijan on otettava selvää, mistä oikein onkaan kyse”. Henna. (Howey: Siilo)

Jyväskylän kaupunginkirjasto

Jyväskylän kaupunginkirjasto on Keski-Suomen maakuntakirjasto, ja se kuuluu 23 kuntaa käsittävään *Keski-Kirjastot*-kirjastokimppaan. Muut *Keski-Kirjastoihin* kuuluvat kirjastot ovat Hankasalmi, Joutsa, Jämsä, Kannonkoski, Karstula, Keuruu, Kinnula, Kivijärvi, Konnevesi, Kuhmoinen, Kyyjärvi, Laukaa, Luhanka, Multia, Muurame, Petäjävesi, Pihtipudas, Saarijärvi, Toivakka, Uurainen, Viitasaari ja Äänekoski.

Keski-Kirjastojen vinkkisivu on nimeltään *Mitä lainaisin*. Sivulla on yleisiä suosituksia teemoittain. *Keskiössä*-osio ja viimeksi varatut teokset näkyvät alareunassa. Aineisto on jaettu kattavasti: *Kauno, Tieto, Musiikki, Elokuvat, Lapset, Nuoret, E-Kirjasto* ja *New Titles* ovat omina osioinaan.

Kaunokirjallisuuden vinkkiosion etusivulla on kolme teosta/teemaa, jotka aukeavat laajempiin esittelyihin. Kaunokirjallisuutta on etusivulla myös teemoittain; näitä ovat

esimerkiksi *Top 6 – Kysytyimpiä romaaneja, Matkalla* (Sarjakuva taipuu mainiosti matkakertomukseksi), *Kirjan vuosi* (2015 teemavuosi), *Kalevalaista* ja *Kuuntele kirjaa*. (18.2.2015) Näiden joukossa on myös esimerkiksi teoksien filmatisointeja. Teemojen mukaan näytillä olevia teoksia klikkaamalla pääsee teoksen saatavuustietoihin.

Lukuhaaste 2015 sisältää erilaisten kirjojen lukemista; esimerkiksi Kirja, jossa on yli 500 sivua; Kirja alle 30-vuotiaalta kirjailijalta; Kirja, joka on saanut huonot arvostelut; Kirja, jonka olet joskus aloittanut, mutta et koskaan saanut luettua loppuun. Näitä erilaisia haasteita on 50. Kaikki näistä eivät tietenkään ole kaunokirjallisuutta, mutta Lukuhaaste 2015 on selkeä osoitus kirjaston pyrkimyksestä innostaa asiakkaita lukemaan:

”Joissakin kirjastoissa lukuhaasteeseen osallistuvat voivat osallistua arvontaan. Kysy lisätietoja lähikirjastostasi!”

Erikseen etusivulta aukeavat, kolmen teoksen tai teeman esittelyt ovat laajoja, artikkelimaisia. Esittelyissä on käytetty asiasanoja, joihin on linkitetty muita aiheeseen liittyviä teoksia tai saman kirjailijan muita teoksia. Lisäksi osassa esittelyistä on myös ”muita suomennoksia” sekä yleistietoa kirjailijasta, mutta ei kaikissa. Esittelyjen alaosassa on myös saman kirjailijan muita teoksia, joita klikkaamalla pääsee teoksien saatavuus- ynnä muihin kirjastotietoihin.

Esittelyissä on selostettuna teoksen juoni, ja niissä kerrotaan teoksen henkilöistä ja tapahtuma-ajasta ja -paikasta. Lainauksia on käytetty esimerkkinä teoksesta. Lainaus voi olla esittelyn alussa, ”johdantona” tai esittelyn keskellä, jolloin lainaukset tukevat esittelyä. Laajoissa esittelyissä on myös kirjoittajan omaa suhtautumista teokseen ja teoksen selkää arviointia:

”Tämä on paras tänä vuonna lukemani dekkari.[--] Kirja avaa saamelaiskulttuuria raikkaalla tavalla; ymmärtäen, mutta ei välttämättä aina hyväksyen. Esikoisteokseksi kirja on harvinaisen valmis.” Elisa, Halssilan kirjasto (Pettersson, Lars: Koutokeino, kylmä kosto)

Teksteissä näkyy myös itse teoksen ulkopuolista analyysiä, kirjoittajan lukutunnelmia ja vinkkejä siitä, miten teosta kannattaa lukea. Lisäksi esittelyteksteissä kerrotaan kirjoittajan suhtautumisesta myös kirjailijaan sekä teoksen herättämiä tunnelmia esittelytekstin kirjoittajassa: esimerkkinä kirjoittajan suhde teoksen tapahtuma-aikaan:

”Jeppis on kaihoisa, hurmaava, hellyyttävä, vilpillisen viaton nostalgiamatka C-kasettien, Gildan, Commodoren ja hopeatussin aikakaudelle. Herranjestas, onko siitä niin pitkä aika?” Tommi, Jämsän kirjasto (Liimatta, Tommi: Jeppis)

Kajaanin kaupunginkirjasto

Kajaanin kaupunginkirjasto on Kainuun maakuntakirjasto. Kirjasto kuuluu *Kainet-*verkkokirjastoon, johon kuuluvat myös Hyrynsalmen, Kuhmon, Paltamon, Puolangan, Ristijärven ja Suomussalmen kunnankirjastot.

Kajaanin kaupunginkirjaston sivulla ei ole erillistä vinkkiosiota, mutta kirjastolla on oma kirjaston työntekijöiden ja lukupiirin lukuvinkkejä sekä musiikki- ja katseluvinkkejä sisältävä blogi: *Kajaanin kaupunginkirjaston lokikirja*.

Blogin etusivulla on mahdollisuus hakea blogista. Blogiarkisto on vuodesta 2009 lähtien. Aineistoja ei ole erikseen jaettu, vaan kaikkien aineistojen esittelyt ovat samassa. Kuitenkin esittelyissä olevat *Tunnisteet* toimivat eräänlaisina jaottelijoina. *Tunnisteita* ovat esimerkiksi *Aikuisten kaunokirjallisuus*, *Lastenkirjat* ja kirjailijoiden nimet. Tunnisteet vievät muihin saman tunnisteiden esittelyteksteihin eli niitä on käytetty eräänlaisina asiasanoina. Kirjavinkkejä on myös teemoittain, esimerkiksi *Lukupiirin kesävinkit*.

Aikuisten kaunokirjallisuus -tunnisteiden alla olevat esittelyt ovat yleisesti ottaen hyvin kattavia. Esittelyjen alussa on tekijän ja teoksen nimet, kustantaja, vuosi ja sivumäärä eli tarkat teostiedot. Teoksista on kerrottu yleisesti juoni, tarina, päähenkilöt ja tapahtumapaikat ja -ajat. Teoksen tietojen ja kuvauksen lisäksi esittelyissä on tietoja kirjailijasta, ja niissä on käytetty jonkin verran lyhyehköjä lainauksia. Esittelyn lopussa voi olla myös teokseen liittyviä huomautuksia, kuten *Menovinkki* tai *Tutustu myös*.

Osassa esittelyistä kirjoittaja on kuvannut teoksen kieltä. Teksteissä on myös teoksen herättämiä tuntemuksia ja lukukokemuksia esittelyn kirjoittajassa.

”Mieleenpainuvinta kirjassa on silti ympäristön ja luonnon kuvaus sekä henkilöt, joiden suomenkieliset lausahdukset ja aito Norrbottenin murre riemastuttavat.” (lmt. Larsson, Åsa: Uhrilahja)

”Elämän lempeät maut on ihanan lempeä ja elämänmakuinen lukuelämys. Teksti on rauhallista, aistikasta ja sujuvaa. Kirja on lähes pakko lukea kokonaan heti sen avattuaan. Luettuaan tarinan lukijan valtaa lämpö ja toiveikkuus. Elämän lempeät maut on kirja jokaiselle, joka tarvitsee pysähdyshetken kiireisen arjen keskelle.” (MK. Baumeister, Erica: Elämän lempeät maut)

Kokkolan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto

Kokkolan kaupunginkirjasto on Keski-Pohjanmaan maakuntakirjasto. Se kuuluu kuuden muun kirjaston kanssa Anders-verkkokirjastoon. Muut kirjastokimpan kirjastot ovat Halsuan, Kannuksen, Kaustisen, Kokkolan, Lestijärven ja Toholammin kirjastot.

Anders-verkkokirjaston vinkit ovat *Tärpit*-sivulla. Vinkit on jaettu sivulla laajasti, erilaisia ”tärppejä” ovat: *Lukemista, Elokuvia, Äänikirjoja, Tärppejä eri aiheista, Kasvoja ja tapahtumia* ja *Böcker & myheter*. *Lukemista*-osiossa on lukuvinkkejä fiktio- ja faktakirjallisuudesta. Teoksista on lyhyt esittelypätkä ja ne aukeavat erikseen omille sivuilleen. Kaunokirjallisuutta esitellään myös *Tärppejä eri aiheista* -osiossa, jossa kaunokirjallisuus on jaettuna erillisiksi osioiksi genrejen mukaan: *Jännitys, Rakkaus, Kauhu, Fantasia, Historialliset romaanit* ja *Runot*. Tietokirjat ja liikuntavälineet ovat erikseen, mutta tietokirjoja on myös kaunokirjallisuuden alla. Kaikkien esittelyjen lopussa on asiasanat. Asiasanoja klikkaamalla pääsee muihin saman asiasanan sisältäviin teoksiin ja teemapaketteihin. Esittelyt eivät sisällä juurikaan lainauksia.

Esittelyissä kerrotaan esimerkiksi kirjailijan taustatiedoista ja annetaan peruskuva teoksesta esittelemällä teoksen juoni, päähenkilöistä ja tapahtuma-ajasta sekä -paikasta:

”Lahirin uusin romaani Tulvaniitty sijoittuu Rhode Islandiin ja osaksi Intiaan, Kalkuttaan. Subhash ja Udayan ovat veljeksiä, joiden ikäero on vain vähän yli vuosi” (Bobtail = Helinä Mustajärvi, Kokkolan kaupunginkirjasto. Lahiri, Jhumpa: Tulvaniitty)

Esittelyjä ei ole jaettu vain yksittäisiin teoksiin, vaan niitä on myös itse otsikoituina, erilaisten teemojen alla. Näistä esimerkkeinä:

Pohjoismaista näkökulmaa dekkareihin -vinkissä useita kirjoja: ”Artikkelissa esitellään eräs mahdollisuus jaotella dekkareita alalajeihin.” (Kuorikoski, Henna)

”Yhteiskunnallisia rikosromaneja naapureista” (Kuorikoski, Henna)

Guy Gavriel Kayn Fionavarin kuvakudos -sarjan osat (Tuomisto, Sirpa)

Jotkin esittelytekstit sisältävät suoraa suosittelua asiakkaille ja useissa esittelyteksteissä on esillä myös kirjoittajan omia tuntemuksia teoksesta, esimerkiksi:

*”Kirjaa lukiessa täytyy ihmetellä, miten joustavia lapset ovat, kun kestävät tuollaisetkin olot.”
Bobtail=Mustajärvi, Helinä. (Walls, Jeanette: Lasilinna)*

Kouvolan kaupunginkirjasto

Kouvolan kaupunginkirjasto on Kymenlaakson maakuntakirjasto. Kirjasto on osa *Kyyti*-kirjastoja, johon kuuluvat lisäksi myös Haminan, Iitin, Kotkan, Miehikkälän, Pyhtään ja Virolahden kirjastot.

Kyyti-kirjastojen kirjallisuuden esittelyjä on *Palvelut*-sivun *Kirjallisuus*-osiossa. Sivulla on myös erikseen *Vinkit*-osio, mutta vinkeissä ei ole haluttu tehdä rajausta henkilökunnan tai asiakkaiden välillä, joten en ota tätä osiota mukaan aineistooni. Kirjallisuus-osio on jaettu seuraavasti: *Ajankohtaista aineistoa*, *E-kirjat*, *Kirjallisuuslinkkejä* ja *Kirjallisuuspiirit*. Sivun oikeassa reunassa on linkki myös *Kirjasampoon*.

Ajankohtaista aineistoa -osion jutut ovat henkilökunnan kirjoittamaa. Kaunokirjallisuutta ei ole eroteltuna, vaan tarjolla on kaikenlaista aineistoa, yhteensä 11 sivua. (18.2.2015)

Kirjallisuusaineisto on jaettu teemojen mukaan. Erilaisia teemoja ovat esimerkiksi *Elämä on vain osa jalkapalloa*, *Finlandia-ehdokkaita*, *Chick lit – mitä se on?* ja *Gotiikka kirjallisuudessa*.

Teoksia esitellään jonkin verran suoraan tässä osiossa. Esittelyt ovat pitkälti yleiskuvausta teeman mukaan, ei niinkään yksittäisten teoksien esittelyä. Esimerkiksi *Gotiikka kirjallisuudessa* -jutussa goottilaisena miljöönä kuvataan esimerkiksi synkkiä metsiä, kartanoita ja hautausmaita. Jutussa annetaan myös yleiskuvausta teoksista:

*”Teokset ovat pahaenteisiä eikä niistä välttämättä löydy lohtua. Osa teoksista antaa järjellisen selityksen ylikuonnollisille tapahtumille, osa jättää kaiken selittämättä.”
(<http://www.kyyti.fi/ajankohtaista-aineistoa/gotiikka-kirjallisuudessa>)*

Teemojen alla on esitelty lyhyesti myös yksittäisiä teoksia, esimerkiksi *Chick lit – mitä se on?* -jutussa esitellään Laura Paloheimon *OMG*-teos:

”Anna ja Karla pyörittävät OMG -hääsunnittelufirmaa. Häähumua todistaessaan Anna yrittää saada oman sinkku-elämänsä järjestykseen. Löytyykö onni lopulta nettideittipalvelusta? Laura Paloheimo (s. 1971) teki vuosikaudet pitkää päivää showtanssijana. Tauoilla takahuoneissa hän ahmi kirjoja ja kirjoitti tarinoita. Lauran esikoisteos on nimeltään Klaukkala (2012).” (Kuisma, Arja)

Lainauksia on käytetty jonkin verran. Osana esittelyjä on myös ”Kirjablogistien” kommentteja. Esittelyjen lopussa on linkitettyinä juttuun liittyviä aiheita, jotka johdattavat muihin samojen aiheiden juttuihin. Jutuissa on myös aiheeseen liittyviä kirjoja, tietokirjoja, äänikirjoja ynnä muuta, joista pääsee teoksien saatavuus- ynnä muihin kirjastotietoihin.

Kuopion kaupunginkirjasto

Kuopion kaupunginkirjasto on Pohjois-Savon maakuntakirjasto. Kirjaston vinkit ovat *Vinkkitori*-yleissivulla. Aineistot on jaoteltu sivulla hyvin laajasti seuraavasti: *Elämäkerrat ja muistelmat, Elokuvat, Koti, Harrastukset, Hyvinvointi ja liikunta, Perhe ja yhteiskunta, Matkat, maat ja kansat, Luonto, ympäristö ja eläimet, Juhlat ja perinteet, Vinkit ja Uutuudet*, jossa on kaikkien aineistojen uutuuksia. *Vinkit*-osiossa on kaikki *Vinkkitorilla* julkaistut vinkit. Kirjaston kotisivulla on hakupalkki, joka on käytössä myös *Vinkkitorilla* ja mahdollistaa haun tekemisen vinkeistä, artikkeleista ja tapahtumista.

Kaunokirjallisuus ja sarjakuvat ovat omassa osiossaan. Osio sisältää paljon erilaista kaunokirjallisuutta: *Lukuvinkkejä laidasta laitaan*. Kaunokirjallisuus- ja sarjakuvavinkkejä on 13 sivua (18.2.2015). Alalaidassa on lisäksi *Asiakkaiden arvioita kaunokirjallisuudesta*.

Vinkit sisältävät enimmäkseen isompia kokonaisuuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi *Kiehtovia kirjoja maailmalta* (Tammen Keltainen kirjasto -kirjoja) ja *Kurttuaisia rouvia ja ryppyisiä herroja* (sarjakuvia). Teemoittain jaetuissa jutuissa on linkkejä eri kirjastotietoihin. Teoksen kirjastotietojen yhteydessä on myös lyhyt kuvaus teoksesta. Sivulla on myös linkkejä muille vinkkisivuille, esimerkiksi *Ota lukuun* -blogi.

Esittelytekstien pituudet vaihtelevat laajasti, mutta yleistä on, että teoksen juoni on selostettu. Osassa esittelyistä on suora linkki teoksen saatavuustietoihin ja kohderyhmä, esimerkiksi *Aikuiset*. Näiden lisäksi myös vinkin antaja on kerrottu. Omiin lukukokemuksiin liitetään

myös keinoja asiakkaiden kiinnostuksen herättämiseksi ja lukemaan kannustamiseen; välillä esittelyn kirjoittaja suorastaan ”jutustelee” lukijoille.

Esittelyissä on myös kirjoittajien omia arvioita, lukukokemuksia ja tulkintoja teoksesta:

”Oma lempparini on opettavainenkin ja tragikoominen Sieniä kaupungissa.” (Pirkko. Calvino: Marcovaldo eli Vuodenajat kaupungissa)

Lahden kaupunginkirjasto

Lahden kaupunginkirjasto on Päijät-Hämeen maakuntakirjasto ja se kuuluu *LASTU*-verkkokirjastoon. Lahden lisäksi *LASTU*uun kuuluvat Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Hämeenkoski, Kärkölä, Nastola, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä.

LASTU-verkkokirjaston vinkkisivu on *Suosittellemme*. *Uudet vinkit* ja *Aihepaketit* ovat tarjolla heti etusivulla. Näiden lisäksi sivulla on myös *Kirjasammon päivän täky*. Aineistot ovat jaettuna erikseen: *Asiakkaat suosittlevat*, *Kaunokirjallisuus*, *Tietokirjallisuus*, *Elokuvat*, *Lehdet*, *Musiikki*, *Kaikki vinkit* ja *Uutuuksia*. *Asiakkaat suosittlevat* -osiossa on erikseen kolmen, neljän ja viiden tähden suositteletut. ”*Kaikissa vinkeissä*” on kaikkien aineistojen uusimmat vinkit ja *Uutuuksissa* eri kirjastojen ja aineistojen uutuusluetteloita. Lisäksi sivulla on linkit lasten ja nuorten aineistovinkeihin.

Kaunokirjallisuusvinkkien etusivulla on useita kirjoja, uusimmat ensimmäisenä. Vinkkisivuja on yhteensä 8 (19.2.2015). Kaunokirjallisuudesta on eroteltu kolme genreä: *Jännitys*, *Kauhu* ja *Rakkaus*. Kaikissa esittelyissä on *Näytä tarkat tiedot* teokseen, teoksen nimeke, tekijä ja kansikuva. Lisäksi vinkeissä on vinkin antajan nimi, jota klikkaamalla näkee kirjoittajan ammattinimekkeen, toimipisteen, puhelinnumeron ja sähköpostin.

Osassa esittelyistä on myös kohderyhmä (esimerkiksi *aikuiset*) ja annetut tähdet. Tähtiä klikkaamalla aukeaa oma sivu, josta voi katsoa teoksen saatavuutta, kuvauksen, avainsanoja sekä arvion. Esittelyissä on annettu asiakkaille mahdollisuus kommentoida juttua, mutta tätä mahdollisuutta on käytetty erittäin harvoin. Esittelyt ovat pituudeltaan hyvin vaihtelevia. Osassa on lähinnä juoniselostusta. Juoniselostuksen lisäksi myös teoksen henkilöitä sekä tapahtuma-aika ja -paikka on kuvattu useissa esittelyteksteissä.

*”Rakkauden perässä Helsingistä Muonioon muuttanut Katja Karhuvuoma toimii Muonion kunnanjohtajana ja hänen tehtävänä on saada aikaan kuntaliitos Muonion ja Enontekiön välillä.”
(Mattila, Johanna. Heikkinen, Mikko-Pekka: Jääräpää)*

Esittelyn kirjoittaja voi myös kytkeä teoksen toisiin teoksiin antamalla vihjeen muista kirjoista pitäneille ja osassa esittelyistä on käytetty myös lainauksia teoksesta. Lisäksi esittelytekstit sisältävät myös kirjoittajan omia arvioita, tulkintaa ja lukukokemuksia, esimerkiksi:

*”Kuvauksena modernin mielen murenemisesta ja todellisuudentajun hajoamisesta kirja on fantastinen, mutta sen ultraväkivaltaisuus ja graafiset, pikkutarkat kuvailut todennäköisesti ajavat heikkovatsaisimmat pois teoksen ääreltä – lukijaa ei missään mielessä säästetä yksityiskohdilta”
Henkilökunta. Ellis, Bret Easton: Amerikan Psyko)*

*”Teemestarin kirja lumosi minut kauniilla kielellään ja kiireettömän haikealla tunnelmallaan.”
Murtomäki-Lehto, Susa. (Itäranta, Emmi: Teemestarin kirja)*

Lappeenrannan kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto

Lappeenrannan kaupunginkirjasto on Etelä-Karjalan maakuntakirjasto. Se kuuluu *Heili-* kirjastoihin yhdessä Imatran, Lemin, Parikkalan, Rautjärven, Ruokolahden, Savitaipaleen ja Taipalsaaren kirjastojen kanssa.

Lappeenrannan kaupunginkirjaston sivulla ei ole erillistä vinkkiosiota, vaan vinkit ovat *Kirjaveräjä*-blogissa. Blogissa ” [–] kirjaston henkilökunta kuvailee ja kirjaa ajatuksiaan lukemistaan uusista ja vähän vanhemmistakin teoksista. Tutustu ja löydä kanssamme uusia lukuelämyksiä.” (<http://lappeenrannankirjasto.blogspot.fi/>.) Esittelyissä ei ole erikseen mainintaa esittelyn kirjoittajasta.

Blogissa on tietoja eri lukupiireistä ja se sisältää kirja-arkistot blogista vuodesta 2008 lähtien. Blogissa on myös dataa kuukauden varatuimmista ja lainatuimmista kirjoista sekä lainatuimmista musiikkitalenteista. Sivun eroaa muista vinkkiosioista siinä, että saatavuuslinkkejä, asiasanoja tai muita vastaavia ei esittelyistä löydy. Tähän vaikuttaa tietysti sivun blogi-pohja.

Yleistä esittelyissä on juonen selostus. Osassa esittelyistä kerrotaan vain kirjasta, eivätkä ne sisällä ollenkaan kirjoittajan omia ajatuksia. Kirjoittajan omia arvioita, tulkintoja ja

lukukokemuksia on kuitenkin jonkin verran. Kirjoittajat kertova omista tuntemuksistaan, joita teos on herättänyt ja tulkitsevat myös itse tekstiä ja kerrontaa.

”Kirja on todella onnistunut!” (Grémillon, Hélène: Uskottuni)

”Kirja on hienosti kerrottu ja ehdottomasti lukemisen arvoinen.” (Orringer, Julie: Näkymätön silta)

”Fagerholmin kerronta on monikerroksista ja moniulotteista.” ”Kirjan tunnelma oli syvä, osittain lähes unenomainen, vaikka tarina itsessään olikin aika vaikeaselkoinen.” (Fagerholm, Monika: Sähkenäyttämö)

”Ranskalaisuus paistoi tekstistä hyvällä tavalla ja tarinaa oli mukava lukea.” (Didierlaurent, Jean-Paul: Lukija aamujunassa)

Oulun kaupunginkirjasto-maakuntakirjasto

Oulun kaupunginkirjasto on Pohjois-Pohjanmaan maakuntakirjasto ja osa *OUTI*-kirjastoja. *OUTI*-kirjastoihin kuuluu Oulun lisäksi Iin, Kempeleen, Limingan, Muhoksen, Siikajoen ja Tyrnävän kirjastot.

Oulun kaupunginkirjaston vinkit ovat *Vinkit*-sivulla. Etusivulla on lista varatuimpia kirjoja, joiden yhteydessä on pieni esittely teoksesta ja linkki sen saatavuustietoihin. Sivulla on myös *Lue, kuuntele ja katsele!* -osio, jossa on yhdet vinkit eri aineistoista. Lisäksi *Vinkit*-sivulla on myös linkkejä muihin kirjallisuusaiheisille sivuille, esimerkiksi *Kirjailijat Oulussa*, *Pohjoista kirjallisuutta* ja *Kirjasampo*. Aineisto on jaettu *Vinkit*-sivulla hyvin kattavasti. Omat osionsa on kauno- ja tietokirjallisuudelle, sarjakuville, elokuville, peleille, lapsille, nuorille ja musiikille. Lisäksi erillisiä osioita ovat *Oulun Kirjapassille*, *Mitä minä luen?* (Kiinnostavat oululaiset jakavat omat lukuvinkkinsä), *Varatuimmat kirjat*, *In English* ja *På svenska*.

Aikuisten kaunokirjavinkkien sivulla on paljon teoksia. Näitä on jaoteltu myös teemoittain, esimerkiksi: *Kesäkirjoja*, *Rakkautta etsimässä*, *On the Road – matkalla*, *Filmatut kirjat*, *Tiiviisti kaunista* ja *Dekkarilukupiirin vinkit*. Yksittäiset kaunokirjallisuusvinkit eivät aukea erikseen laajemmin. Yleisilmeeltään ne ovat lyhyitä ja napakoita yleisesittelyjä. Lyhyissä esittelyissä on erityisesti juoniselostus. Kaikissa on linkki saatavuuteen ja osassa myös *Kirjasampo*-sivulle. Esittelytekstien kirjoittajia ei ole mainittu eivätkä esittelyt sisällä juurikaan kirjoittajien omia ajatuksia tai tulkintoja teoksista. Kirjoittajat ovat enemmän

panostaneet teoksen tunnelman kuvaamiseen ja osassa esittelyistä on luettavissa lukemaan ”houkuttelua”.

Porin kaupunginkirjasto

Porin kaupunginkirjasto on Satakunnan maakuntakirjasto ja se kuuluu *Satakirjastoihin* 18 muun kirjaston kanssa. *Satakirjastoihin* kuuluvat Porin lisäksi Rauman, Euran, Eurajoen, Harjavallan, Honkajärven, Huittisten, Jämijärven, Kankaanpään, Karvian, Kokemäen, Köyliön, Luvian, Merikarvian, Nakkilan, Pomarkun, Siikaisen, Säskylän ja Ulvilan kirjastot.

Satakirjastojen verkkosivulla lukuvinkkejä on *Books*-sivulla. *Lukuvinkkejä*-osion lisäksi sivulla on jaoteltu kirjallisuutta teemoittain, joita ovat esimerkiksi *Aihelistat*, *Satakuntalainen kirjallisuus*, *Varastohelmiä*, *Meiltä ja muualta*, *Tunnetko hänet?*, *Satakuntalaisia lukupiirejä* ja *Kirjan vuosi 2015*. Sivulla on myös linkkejä erilaisille kirjallisuusaiheisille internetsivuille ja kirjallisuusblogeihin. *Books*-sivun yläreunassa on esillä teoksia teeman mukaan, esimerkiksi ”*Veijariromaaneja*”(19.2.2015). Tämän lisäksi sivulla on myös *Ajankohtaista*-osio.

Lukuvinkkejä-osiossa on vinkkejä eri aineistoista, kaunokirjallisuutta ei ole eroteltu omaksi osiokseen. *Kirjan saatavuus* -linkki on kaikissa esittelyissä ja osassa esittelyistä on myös linkkejä lehtijuttuihin. Vinkkien kirjoittajien nimiä ei ole mainittu.

Esittelyt ovat lyhyehköjä ja sisältävät pääasiassa yleiskuvausta, esimerkiksi juonen ja tietoja teoksen henkilöistä sekä tapahtuma-ajasta ja -paikasta:

”Kirjailijan viimeiseksi jääneessä teoksessa venäläisemigrantit hahmottelevat Äiti-Venäjän tulevaisuutta kongressissa 80-luvun Los Angelesissa.” (Dovlatov, Sergei: Haarakonttori: radiojuontajan muistiinpanoja).

Esittelyissä on jonkin verran kirjoittajien omia ajatuksia ja lukukokemuksia:

”Lukijana jää miettimään matkan motiivia: onko se kuva elämästä vai oma päätös muutoksesta.” (Seppälä, Juha: Matka aurinkoon)

Porvoon kaupunginkirjasto

Porvoon kaupunginkirjasto on Uudenmaan maakuntakirjasto. Maakuntakirjastoalueeseen kuuluvat Porvoon lisäksi Askola, Espoo, Hanko, Hyvinkää, Inkoo, Järvenpää, Karkkila, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Lapinjärvi, Lohja, Loviisa, Myrskylä, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Pukkila, Raasepori, Sipoo, Siuntio, Tuusula, Vantaa ja Vihti.

Porvoon maakuntakirjastolla ei ole varsinaista vinkkiosiota, mutta kirjallisuusesittelyjä on omassa blogissaan *Porvoon kirjaston lukupiiri – Borgå stadsbiblioteks bokcirkel*. Blogin etusivulla on uusimmat lukupiirissä käsiteltyjen teosten esittelyt. Oikeassa reunassa on mahdollisuus etsiä blogista ja lisäksi esillä on *Viimeisimmät postaukset*. Arkisto ulottuu tammikuuhun 2013. Esittelyjä on suomeksi ja ruotsiksi.

Esittelyteksteissä on käytetty asiasanoitusta, jotka linkittyvät muihin blogissa oleviin saman asian sisältyviin esittelyihin. Lisäksi esittelyihin on liitetty linkityksiä erilaisiin teosta koskeviin internet-sivuihin. Esittelyt ovat melko laajoja ja niissä esitellään teoksen ja kirjailijan taustojen objektiivisia perustietoja.

”Sergei Dovlatov emigroitui perheensä kanssa Yhdysvaltoihin 1970-luvulla.” (Heidi. Dovlatov, Sergei: Meikäläiset)

Scaramouche on myös filmatisoitu kahdesti. Myöhempi filmatisointi on vuodelta 1952 ja elokuvan pääosissa nähdään Stewart Granger, Janet Leigh, Eleanor Parker ja Mel Ferrer. (Katja. Sabatini, Rafael: Scaramouche – säilän sankari)

Lisäksi esittelyissä kuvataan teoksen teemoja ja lukupiiriläisten lukukokemuksia.

”Pieni hyvinkasvatettu tyttö -romaanin teemoista nousevat esiin valheellisuus ja teeskentely.” (Heidi. Parras, Tytti: Pieni hyvinkasvatettu tyttö)

Myös esittelyteksteissä kuvataan teoksen kirjoitustyyliä, joka voidaan liittää myös lukukokemuksiin:

”Parras käyttää paljon luontevaa dialogia sekä uusia kielikuvia ja sanoja muttei kuvaa tunteita syvällisesti, mikä koettiin puutteeksi.” (Heidi. Parras, Tytti: Pieni hyvinkasvatettu tyttö)

Lukukokemuksista kerrotaan yleisesti lukupiiriläisten näkökulmista:

Toisen kirjan kerronta imaisi mukaansa, toinen piti kirjaa mielenkiintoisena, mutta hidaslukuisena, joku jätti suosiolla luku-urakan kesken. (Hannele. El Saadawi, Nawal: Imaamin tuho)

Rovaniemen kaupunginkirjasto

Rovaniemen kaupunginkirjasto on Lapin maakuntakirjasto ja osa *Lapin kirjastoa*, johon kuuluvat myös Enontekiön, Inarin, Kemijärven, Kittilän, Kolarin, Muonion, Sallan, Sompion, Tornion, Tornionlaakson ja Utsjoen kirjastot sekä Oppilaitoskirjastot. Lapin maakuntakirjastoalueeseen kuuluvat lisäksi Pelkosenniemi, Pello, Savukoski, Sodankylä, Ylitornio, Kemi, Keminmaa, Ranua, Simo, Tervola ja Posio.

Lapin kirjaston vinkit ovat *Lue, katso, kuuntele* -sivulla. Aineistot on jaettu erikseen: *Tietokirjallisuus, Aiheiden pyörteissä, Elokuvat ja tv-sarja, Sarjakuvat, Äänikirjat, selkokirjat, isotekstiset kirjat, Varaston aarteita, Lehdet ja e-lehdet* sekä *Palkittuja kirjoja*. Lisäksi etusivulla on *Joko luit nämä?* -osio, jossa on 82 sivua teoksia ja niiden lyhyet esittelyt. Teokset aukeavat tästä saatavuustietoihin. Sivun oikeassa laidassa on linkkejä kirjallisuussivuille ja *Näitä on luettu* (19.2.2015).

Kaunokirjallisuutta ei ole omana yksittäisenä osiona, mutta se on jaettu jo etusivulla omiksi genreikseen. Näitä ovat *Jännityskirjallisuus, Rakkaus ja ihmissuhteet, Sota- ja eräkirjallisuus, Fantasia-, scifi- ja kauhukirjallisuus* sekä *Runot, aforismit ja näytelmät*.

Lapin kirjaston sivulla on erikseen vielä *What to read?* -osio, jossa on käskymuotoon puettuja lukuvinkkejä *Lue tämä*, jossa teoksia on 17 sivua. (19.2.2015) Sivulla on myös *Kaunokirjallisuuden uutuuksia 105 ”sivupalkkia”*, joista on saatavuustiedot, mutta ei tässä erikseen esittelyjä. Uutuuksia voi selata myös aiheittain, ja näissä on myös vain saatavuustiedot.

Teokset aukeavat saatavuustietoihin, ja esittelyt ovat melko lyhyitä. *What to read?* -osiossa esittelyt perustuvat lähinnä juonen selostukseen ja teoksen yleiskuvaukseen. Osassa esittelyistä on tietoja esimerkiksi tekijän aiemmista teoksista. Esittelyissä ei ole mainittu niiden kirjoittajien nimiä. Teksteissä on kuitenkin jonkin verran myös kirjoittajien omia ajatuksia, lukukokemuksia ja tulkintoja teoksesta ja sen tyylistä:

”Helsinkiläisen toimittajan toinen romaani on vetävästi kirjoitettu, hauska ja toiminnallinen”
(Heikkinen, Mikko-Pekka: *Jääräpää*)

”Swarup on taitava kirjoittaja, joka kykenee herättämään lukijan mielenkiinnon heti ensi sivuilla ja pitämään jännitystä yllä kirjan loppuun saakka” (Swarup, Vikas: *Nuoren naisen koetukset*)

Seinäjoen kaupunginkirjasto

Seinäjoen kaupunginkirjasto on Etelä-Pohjanmaan maakuntakirjasto.

Maakuntakirjastoalueeseen kuuluvat myös Alajärven, Alavuden, Evijärven, Ilmajoen, Isojoen, Jalasjärven, Karijoen, Kauhajoen, Kauhavan, Kuortaneen, Kurikan, Lappajärven, Lapuan, Soinin, Teuvan, Vimpelin ja Ähtärin kirjastot. Seinäjoen kaupunginkirjasto kuuluu Seitti-kirjastojen verkkopalveluun, johon kuuluu myös Kuortaneen kunnankirjasto.

Seinäjoen kaupunginkirjaston verkkosivuilla ei ole erillistä vinkkiosiota, vaan vinkit ovat *Ihmisiä, kirjoja, elämää* -blogissa. Sivulla on blogiarkisto vuodesta 2008 alkaen ja erikseen *Aikaisempia kirjavinkkejä*, jossa on vinkkejä vuodesta 2004. Blogin profiili on Seinäjoen kaupunginkirjaston. *Ihmisiä, kirjoja, elämää* -blogissa kirjastoaineistoja ei ole tarkemmin eroteltu. Vinkkejä on myös aiheittain, esimerkiksi: *Huumorivinkkejä, Jouluisia lukuvinkkejä* ja *Kirjavinkkejä elokuvista*. Blogissa esitellään myös kirjaston muuta toimintaa, ei vain vinkkejä, esimerkiksi *Päivä Apilassa* (pääkirjasto), kyselytuloksia sekä näyttely- ja tapahtumajuttuja. Blogissa on linkit myös kirjaston sivulle, *Seitti*-verkkopalveluun, jossa voi selata Seinäjoen kaupunginkirjaston ja Kuortaneen kunnankirjaston kokoelmia, Seinäjoen kaupunginsivulle sekä *Kirjavinkit.fi*-sivun vinkkeihin.

Kaunokirjallisuuden esittelyteksteissä on kerrottu tarinan taustaa ja teoksen juoni. Jotkin esittelyt sisältävät tietoja teoksesta ja kirjailijasta. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi kirjailijan ikä sekä tiedot teoksen myynnistä ja käännöksistä. Esittelyissä on myös kirjoittajien omia ajatuksia ja lukukokemuksia teoksesta:

”Conroyn henkilöt ovat inhimillisiä, värikkäitä ja tunteissaan vahvoja, täynnä vihaa ja rakkautta.”
(Puhtimäki, Hannele. *Conroy, Pat: Vuorovetten prinssi*)

”Myös itselleni vieras tekijän nimi houkutti tarttumaan kirjaan[–]” (Pukkinen, Sirpa. *Heinonen, Tapani: Reunalla*)

”Romaani tuo mieleeni Ranya ElRamlyn kaksi vuotta aikaisemmin ilmestyneen romaanin Auringon asema[–]” (Mäkinen-Laitila, Sari. *Gaarder, Jostein: Appelsiinityttö*)

”Kirjan loppu on yllätyksellinen ja yllätykset liittyvät sekä seuroihin, että päähenkilöiden yksityiselämään.” (Kotila, Hanna. *Raittila, Hannu: Ei minulta mitään puutu*)

”Ja jäljen jättäminen, tarinan jatkuminen lukijan päässä, eikös se ole hyvän kirjallisuuden merkki!” (Heikkilä, Mervi. *Malkamäki, Sari: Ihmisiä ja suhteita*)

Tampereen kaupunginkirjasto

Tampereen kaupunginkirjasto on Pirkanmaan maakuntakirjasto ja se kuuluu *PIKI*-kirjastoihin. *PIKI*-kirjastoja ovat myös Akaan, Hämeenkyrön, Ikaalisen, Juupajoen, Kangasalan, Kihniön, Lempäälän, Mänttä-Vilppulan, Nokian, Oriveden, Parkanon, Pirkkalan, Punkalaitumen, Pälkäneen, Ruoveden, Sastamalan, Urjalan, Valkeakosken, Vesilahden, Virtojen ja Ylöjärven kirjastot.

PIKI-kirjastojen vinkit ovat *Lue, katso, kuuntele* -sivulla. Vinkkejä on jaettu eri aiheiden mukaan, joita ovat: *Mitä lainaisin?*, *Sukella aiheisiin*, *Kohtaamisia*, *Ehdokkaita ja palkittuja*, *Uutuuksia*, jotka vievät teoksien saatavuustietoihin sekä *Kotiseutu- ja erikoiskokoelmat*. Etusivulla on myös 17 sivua *Luettavaa 1900-luvun alusta*. Klikkaamalla teoksenkanta pääsee saatavuustietoihin. Lisäksi sivulla on tietoja ja linkkejä esimerkiksi ajankohtaisiin tapahtumiin ja *Kirjasampoon* sekä esitellään tulevia kirjailijoiden merkkipäiviä (20.2.2015).

Mitä lainaisin? -sivulla on esittelyjä eri aihepiirien mukaan, ja esillä on myös *5 lainatuinta kirjaa* (Tammikuu 2015). *Sukella aiheisiin* -osiossa kirjallisuutta esitellään erittäin laajasti aiheittain, ja lisäksi osiossa on vielä erillinen *Suosituksia aihepiireittäin* - osio, jossa on *Sukella aiheisiin* -sivun vanhempia suosituksia. Tällä sivulla on eriteltynä esimerkiksi *Kaunokirjallisuus ja sarjakuvat* ja *Jännitystä ja romantiikkaa*. Aihepiiriesittelyissä on teoksien esittelyjen lisäksi myös eräänlaisia johdantoja itse aiheeseen. Tämä tekee jutuista artikkelimaisia.

Esittelyjä on *Lue, katso, kuuntele* -sivulla eri osioiden alla. Ne ovat lyhyehköjä, tiiviitä kuvauksia, ja sisältävät lähinnä esittelyä juonesta, teoksen taustaa ja muita tietoja, esimerkiksi teoksen filmatisoinnista. Lainauksia on käytetty jonkin verran. Suurimmassa osassa esittelyjä ei mainita kirjoittajien nimiä. Esittelyissä on myös kirjoittajien omia ajatuksia, lukukokemuksia sekä arviointia teoksista, esimerkiksi:

”Illan tullen on upea kirja puutunutta elämää viettävän miehen valpastumisesta, hetkittäisestä, ohikiitävästä kauneudesta sekä kuvataiteen ja kirjallisuuden merkityksestä.” (Cunningham, Michael: Illan tullen)

”Yömetsä on hengästyttävä kokemus.” (Barnes, Djuna: Yömetsä)

”Nerokkaan kirjailijan häikäisevän mielikuvituksellinen, ekokriittinen puheenvuoro maailmasta, jota kohti olemme menossa.” (Atwood, Margaret: Herran tarhurit)

Turun kaupunginkirjasto

Turun kaupunginkirjasto on Varsinais-Suomen maakuntakirjasto. Maakuntakirjaston toimialueeseen kuuluu Turun lisäksi 27 kuntaa. Turun kaupunginkirjasto on osa *Vaski*-kirjastoja, joihin kuuluu Varsinais-Suomen maakuntakirjaston toimialueen 27 kirjastosta 17 kunnan- ja kaupunginkirjastoa. *Vaski*-kirjastoihin kuuluu yhteensä 42 kirjastoa ja 5 kirjastoautoa.

Vaski-kirjastojen vinkkisivu on *Suosittellemme*. Sivulla on *Vaski-kirjastojen varatuimmat* sekä lainatuimmat romaanit, tietokirjat, lastenkirjat ja levyt ovat kaikki erikseen. Oikeassa reunassa on linkkejä eri kirjallisuussivuille ja *Asiakkaat suosittelevat* -osio.

Kirjastoaineistoa ei ole tarkemmin eritelty. Esittelyjä on yhteensä 20, suomenkielisiä 17, sivua. Pääosin vinkit koostuvat eri aihepiireistä, joita ovat esimerkiksi: *Monenlaista matkailua Suomessa*, *Virikettä aivoille*, *Syö kuin urheilija* ja *Suomalaista kauhua*.

Esittelyt ovat melko laajoja. Ne on nimetty *Artikkeleiksi*. Kaikissa esittelyissä on kerrottu vähintään teoksen juonesta ja useimmiten myös henkilöistä sekä tapahtuma-ajasta ja -paikasta. Osassa esittelyistä on vähän taustoja kirjailijoista. Lisäksi osassa on päivämäärä, jolloin esittely on luotu. Artikkeleissa on käytetty asiasanoja, joita klikkaamalla pääsee kyseisen asiasanan sisältäviin muihin artikkeleihin. Asiasanoituksen lisäksi artikkeleja on merkitty kielen mukaan: suomi 335, ruotsi 63, englanti 8 (20.2.2015). Artikkeleissa on myös niiden kirjoittajat sekä kirjasto, jossa kirjoittaja työskentelee.

Kirjallisuuden esittelyissä on kirjoittajien arvioita teoksien kirjoitustyylistä ja yleisiä ajatuksia, tulkintoja sekä lukukokemuksia teoksesta, esimerkiksi:

”Kirjan ainutlaatuinen tunnelma saattaa saada lukijan haikeasti miettimään kaiken katoavaisuutta; vanhuus tulee ja kesäkin loppuu. Samalla kirja kuitenkin äärettömän viisaasti nostaa esiin arjen kauneutta, juuri niitä pieniä asioita, joiden huomaaminen tekee onnelliseksi.” (Metsälä, Erja. Jansson, Tove: Kesäkirja)

Vaasan kaupunginkirjasto

Vaasan kaupunginkirjasto on Pohjanmaan maakuntakirjasto, jonka maakuntakirjastoalueeseen kuuluvat lisäksi myös Isokyrö, Kaskinen, Korsnäs, Kristiinankaupunki, Kruunupyy, Laihia, Luoto, Maalahti, Mustasaari, Närpiö, Pedersöre, Pietarsaari, Uusikaarlepyy ja Vöyri.

Vaasan kaupunginkirjaston kirjallisuusvinkit ovat *Vinkit ja uutuuudet* -sivulla. Aineisto on eriteltynä seuraavasti: *Kaunokirjallisuus*, *Lapset ja nuoret*, *Musiikki*, *Tietokirjallisuus* ja *Uutuudet*. Lisäksi sivulla on linkki *Kirjasampoon*. Uusimmat vinkit ovat erikseen sivun oikeassa reunassa ja niitä on viisi sivua (25.3.2015).

Kirjallisuutta esitellään myös erilaisilla *Teemapaketeilla*, joita on 12 sivua (25.3.2015). Teemapaketteja on esimerkiksi *Anni Swan muistoissamme* ja *Mauri Sariola – kirjailijan syntymästä 90 vuotta*. Teemapaketit sisältävät myös tietokirjallisuutta. Esittelyissä on yleisesti tietoja kirjailijasta sekä selostus teoksen juonesta ja käännekohdista. Oikeassa reunassa on avainsanoja, joilla teosta on myös kuvattu. Esittelyjen yhteydessä on usein kuva teoksen kannesta sekä kirjastotietoja, kuten teoksen nimeke ja tekijä. Lisäksi kohderyhmä ja vinkin antaja ovat esittelyn yhteydessä. Tarkastelemissani esittelyteksteissä vinkin antajana on *Kirjasto*. Esittelyistä on myös suora linkki teoksen saatavuustietoihin (*Haluatko lainata tämän teoksen?*). Myös kirjaston *Kaunokeskiviikko*-lukupiiritapaamisen kirjoja on esittelyiden joukossa.

Esittelyteksteissä kerrotaan yleisesti teoksen tekijästä ja taustoista.

”Kreetta Onkeli on v. 1970 Jyväskylässä syntynyt kirjailija, joka nykyään asuu Helsingissä.” (Onkeli, Kreetta: Kutsumus)

Tämän lisäksi teoksen juonta sekä esimerkiksi tapahtumapaikkoja esitellään vähintään lyhyesti:

”Kirjan tapahtumat sijoittuvat Mahdollisuuksien meren keskellä sijaitsevalle Finøn saarelle ja Kööpenhaminaan.” (Høeg, Peter: Norsunhoitajien lapset)

”Tomas Skarfelt, tilastojen parissa elämäntyönsä tehnyt virkamies, lähtee syksyksi maaseudulle suvun kesäpaikkaan.” (Carpelan, Bo: Lehtiä syksyn arkistosta)

Esittelyteksteissä on myös kirjoittajan omia ajatuksia teoksen sisällöstä ja tekstin tyylistä:

”Hitaasti etenevä, lähes juoneton, pohdinta elämästä, vanhenemisesta, kaiken merkityksestä.”
(Carpelan, Bo: Lehtiä syksyn arkistosta)

